

Nr 19

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sparbanker, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

I en den 11 mars 1955 dagtecknad proposition, nr 151, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om sparbanker;
- 2) lag angående införande av nya lagen om sparbanker;
- 3) lag angående ändring i lagen den 18 september 1903 (nr 101 s. 61) angående solidariskt bankbolags, bankaktiebolags och sparbanks konkurs;
- 4) lag angående ändring i lagen den 15 juni 1934 (nr 300) om sparbankernas säkerhetskassa;
- 5) lag om ändrad lydelse av 6 § lagen den 13 juli 1887 (nr 42 s. 1) angående handelsregister, firma och prokura;
- 6) lag angående ändrad lydelse av 200 § lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag;
- 7) lag angående ändrad lydelse av 312 § lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse; samt
- 8) lag angående ändrad lydelse av 102 § lagen den 1 juni 1951 (nr 308) om ekonomiska föreningar.

Berörda lagförslag är av följande lydelse.

Förslag

till

lag om sparbanker

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser

1 §.

Med sparbank förstås i denna lag penninginrättning, som utan rätt för dess stiftare eller andra att njuta del i den vinst, som kan uppkomma å rörelsen, har till ändamål att befordra sparsamhet genom att i enlighet med de bestämmelser, som i denna lag meddelas, bedriva in- och utlåning av penningar och i samband därmed stående verksamhet.

2 §.

Ej må annan penninginrättning än sådan, som sägs i 1 §, samt postsparbanken i sin firma eller eljest vid beteckning av verksamheten använda ordet sparbank, ej heller som beteckning å inflåningsräkning begagna ordet sparbanksräkning.

3 §.

Sparbankerna skola, på sätt i denna lag sägs, stå under offentlig tillsyn. För inskrivning av de uppgifter, vilka enligt denna lag eller med stöd därav meddelade bestämmelser skola anmälas för registrering eller vilkas intagande i registret eljest är föreskrivet, skall föras sparbanksregister hos registreringsmyndighet, varom förmåles i 90 §.

Om sparbanks bildande

4 §.

Stiftare av sparbank skola vara myndiga här i riket bosatta svenska medborgare och till antalet minst tjuu. Den som är i konkurstillstånd kan ej vara stiftare.

Stiftarna skola upprätta reglemente för sparbanken.

För teckning av bidrag till grundfonden skall teckningslista framläggas av stiftarna. Bidragsteckning, som ej sker å teckningslista, är icke bindande. Å teckningslistan skall angivas, huruvida fonden eller del därav skall jämlikt förbehåll i reglementet med eller utan ränta återbäras, samt, där ränta skall utgå, den räntefot, högst sex procent om året, efter vilken räntan skall beräknas.

5 §.

Sparbanks firma skall innehålla ordet sparbank. För utmärkande av rörelsens beskaffenhet må ej annan beteckning än sparbank användas.

Ny firma skall tydligt skilja sig från annan, förut i laga ordning registrerad, ännu bestående sparbanks firma.

6 §.

Stiftarna skola söka stadfästelse å reglementet hos länsstyrelsen i det län, inom vilket sparbankens styrelse skall hava sitt säte.

Vid ansökningsen, som skall vara underskriven av samtliga stiftare, skall fogas försäkran av stiftarna att det belopp, vartill grundfonden skall uppgå enligt reglementet, blivit tecknat.

7 §.

Stadfästelse må ej meddelas, där ej sparbanken prövas vara nyttig för det allmänna samt reglementet finnes överensstämma med denna lag ävensom med lag och författning i övrigt. Stadfästelse skall likaså vägras, där reglementsbestämmelse utan att strida mot lag eller annan författning framstår som uppenbart olämplig.

8 §.

Grundfonden skall vid stiftandet sättas till minst tjugufemtusen kronor; dock att, där det i reglementet bestämda verksamhetsområdet är ringa eller andra särskilda omständigheter föranleda därtill, länsstyrelsen må medgiva, att grundfonden bestämmes till lägre belopp, ej understigande tiotusen kronor.

Grundfonden må ej inbetalas annorledes än i penningar.

9 §.

Sedan huvudmän, styrelse och revisorer utsetts samt det belopp, vartill grundfonden enligt reglementet skall uppgå, inbetalts, må sparbank registreras enligt vad därom föreskrives i denna lag och med stöd av densamma meddelade bestämmelser.

Innan sparbank registrerats, kan den ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller söka, kära eller svara inför domstol eller annan myndighet.

Handla stiftare eller styrelsen eller annan, som enligt 41 § är ställföreträdare för sparbanken, eller huvudmän å sparbanks vägnar, innan den blivit registrerad, svara de som deltagit i åtgärden eller beslutet därom för uppkommande förbindelser såsom för annan sin gäld, en för alla och alla för en; de äro tillika, där avtal träffats med någon som saknade kännedom om att sparbanken var oregistrerad, en för alla och alla för en skyldiga att ställa betryggande säkerhet för förpliktelser, som ej skola omedelbart fullgöras.

10 §.

Har styrelsen eller annan ställföreträdare, som avses i 41 §, ingått avtal för oregistrerad sparbank, är avtalet, där registrering sker, gällande från registreringen, såvida icke den med vilken avtalet slöts utövar den rätt att frånträda avtalet, som på grund av vad i andra stycket stadgas må tillkomma honom.

Den med vilken avtalet slöts äger frånträda avtalet, innan det kommit eller enligt vad i 89 § sägs skall anses hava kommit till hans kännedom, att sparbanken registrerats. Visste han, att sparbanken var oregistrerad, må han dock ej, med mindre förbehåll träffats, frånträda avtalet i annat fall än då ansökan om registrering icke gjorts inom föreskriven tid eller då ansökan, som gjorts inom denna tid, avslagits av registreringsmyndigheten.

Frånträde skall anses hava ägt rum, när meddelande därom inlämnats för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsånts till ställföreträdare, som ingått avtalet, eller till annan, som utsetts att vara styrelseledamot eller firmatecknare. Den med vilken avtalet slöts är pliktig att, på förfrågan huruvida han vill vidbliva avtalet, inom skälig tid giva besked därom. Förklarar han sig vilja vidbliva avtalet eller underlåter han att inom skälig tid giva besked, skall han vara bunden av avtalet som om han vetat, att sparbanken var oregistrerad.

Blir enligt första stycket avtal bindande för sparbanken, må ansvarighet, varom stadgas i 9 § tredje stycket, ej göras gällande, utom såvitt angår förpliktelse som skolat fullgöras före sparbankens registrering. Ej heller må på grund av sådan förpliktelse talan om ansvarighet som nyss sagts väckas, sedan ett år förflutit från registreringen.

Om huvudmän

11 §.

I sparbank skola såsom representanter för insättarna finnas huvudmän för övervakning av sparbankens förvaltning och med de uppgifter i övrigt, som angivas i denna lag.

Huvudmännen skola vara minst tjugu och högst femtio, dock att länsstyrelsen må, om särskilda förhållanden föranleda därtill, medgiva att antalet sättes högre än femtio.

12 §.

Huvudman skall vara myndig samt, såvida ej länsstyrelsen på grund av särskilda förhållanden finner skäl medgiva annat, vara bosatt inom sparbankens verksamhetsområde.

Huvudman må ej den vara som är

1. tjänsteman i sparbanken, där ej sådant är uttryckligen medgivet i reglementet, eller

2. huvudman, styrelseledamot eller tjänsteman i annan sparbank.

Huvudman, som enligt stadgandet i 13 § tillsättes av stadsfullmäktige, kommunalfullmäktige eller landsting, må ej heller vara tjänsteman eller styrelseledamot i annat bankaktiebolag än Sparbankernas bankaktiebolag eller i hypoteksförening eller kassa för jordbrukskredit.

13 §.

Av antalet huvudmän skall hälften väljas, i enlighet med närmare stadganden i reglementet, av fullmäktige i de städer, köpingar och landskommuner, som ingå i sparbankens verksamhetsområde, eller av landsting. Återstoden utses av huvudmännen själva, vid senare huvudmannaval än det, som förrättas i samband med sparbankens bildande, bland insättare i sparbanken, som vid utgången av kalenderåret närmast före huvudmannavalet haft ett tillgodohavande i sparbanken av minst etthundra kronor; huvudman, som står i tur att avgå, äger ej deltaga i valet för besättande av hans egen plats.

Stadsfullmäktiges, kommunalfullmäktiges och landstings val av huvudmän skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant val är särskilt stadgat.

14 §.

Huvudman skall utses för fyra år, dock att vid det första huvudmannavalet inom sparbanken mandattiderna skola i den mån så erfordras för att åstadkomma successiva nyval sättas kortare än som nyss sagts. Därest huvudman avgår eller avlider innan den tid, för vilken han blivit utsedd, gått till ända eller hinder för honom att vara huvudman uppkommer enligt 12 §, skall fyllnadsväl för den återstående delen av mandattiden anställas så snart kan ske.

15 §.

De ärenden, vilka jämlikt denna lag eller annan författning eller reglementet tillhöra huvudmännens prövning, handläggas å sammanträde enligt vad därom är närmare stadgat här nedan.

Om fonder och om användning av vinsten

16 §.

Då det finnes påkallat för att upprätthålla sparbanks verksamhet, må huvudmännen besluta om bildande av garantifond genom bidrag av huvudmän eller andra.

För att vara bindande skall teckning av bidrag till garantifond ske å teckningslista. Å denna skall angivas huruvida ränta skall utgå å fonden och i så fall den räntefot, högst sex procent om året, efter vilken räntan skall beräknas. Vidare skola å teckningslistan sparbankens senaste balansräkning och revisorernas yttrande däröver vara avskrivna.

Garantifond må återbetalas, i den mån sparbankens återstående fonder, inbegripet förlagskapital enligt vad därom stadgas i 27 §, äro tillräckliga för iakttagandet av det förhållande, som jämlikt nyssnämnda paragraf skall förefinnas mellan sparbankens inlåning och dess fonder. I övrigt skall beträffande återbetalningen gälla vad i sådant hänseende blivit utfäst vid garantifondens bildande.

17 §.

Sparbanks vinst skall, i den mån grundfonden eller, om garantifond bildats, denna gått förlorad, i första hand användas för att uppbringa sådan fond till det belopp, vartill den skall uppgå.

Vad som av vinsten icke tages i anspråk för det i första stycket nämnda ändamålet skall avsättas till reservfond. Dock äga huvudmännen, efter det styrelsen avgivit yttrande i ärendet, besluta, att högst fem procent av de vinstmedel, som eljest skolat avsättas till reservfonden, skola användas till sådant allmännyttigt eller välgörande ändamål, som icke på grund av gällande författning skall tillgodoses genom skattebidrag. Huvudmännen må överlåta åt styrelsen att närmare bestämma om användningen av vinstmedel, som anslagits för ändamål av nyssnämnda slag.

18 §.

Är i reglementet förbehåll gjort om återbäring av grundfond eller del därav, må sådan återbäring ej äga rum annat än i den mån reservfonden uppgår till belopp, som motsvarar tio gånger grundfonden; ej heller må återbäring ske, så länge garantifond, där sådan bildats, ej återbetalts eller om genom återbäringen det förhållande, som jämlikt 27 § skall förefinnas emellan sparbankens inlåning och fonder, skulle rubbas.

19 §.

Utfäst ränta å garantifond eller grundfond skall icke utbetalas, om till följd därav vinsten å rörelsen icke skulle förslå till att uppbringa grundfond eller garantifond till i 17 § första stycket angivet belopp. Ränta å garantifond skall ej heller utbetalas, om genom utbetalningen sådan förlust skulle uppkomma å rörelsen att det förhållande, som jämlikt 27 § skall förefinnas mellan sparbankens inlåning och dess fonder, inbegripet förlagskapital enligt vad därom stadgas i nyssnämnda lagrum, icke skulle kunna upprätthållas. Grundfondränta skall ej i något fall utbetalas om till följd därav förlust skulle uppkomma.

20 §.

Har sparbank försatts i konkurs efter ansökan, som gjorts inom ett år från det beslut fattades om återbetalning av garantifond eller om återbäring av grundfond, är beslutet, såvitt det inverkar på borgenärernas rätt, utan verkan; och skall å belopp, som på grund av vad sålunda stadgas skall erläggas till konkursboet, gäldas ränta efter sex procent om året från den dag, då beloppet utbetaltes av sparbanken.

21 §.

I den mån ej annat följer av innehållet i 16 och 18 §§, må fonderna ej minskas, därest så ej erfordras till täckande av förlust, som uppstått å rörelsen.

Om rörelsen

22 §.

Med de undantag, som framgå av 25 §, må sparbank ej driva annan inlåningsrörelse än å sparbanksräkning.

En och samma insättares tillgodohavande å sparbanksräkning må icke annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet ökas utöver visst i reglementet bestämt belopp, högst etthundratusen kronor.

Ej må sparbank ikläda sig skyldighet att annorledes än viss tid, minst en månad, efter uppsägning återbetala å sparbanksräkning insatta medel; styrelsen dock obetaget att, då sådant prövas kunna ske utan olägenhet, medgiva utbetalning utan avvaktan på uppsägningstidens utgång.

23 §.

Insättning å sparbanksräkning skall, där reglementet ej medgiver annat, antecknas i sparbanksbok. Sparbanksboken må ej vara ställd till innehavaren eller eljest löpande; ej heller må sparbanken träffa förbehåll, som skulle medföra, att betalning till annan än rätt innehavare kunde åberopas av sparbanken.

I fråga om efterlysning och dödande av förkommen sparbanksbok gäller vad därom är särskilt stadgat.

24 §.

Omyndig må utan särskild tillåtelse av förmyndaren förfoga över medel, som den omyndige, efter det han fyllt sexton år, själv insatt i sparbank. Sådana medel må ej från sparbanken utbetalas till förmyndaren utan den omyndiges samtycke. Har förmyndaren erhållit överförmyndarens tillstånd att omhändertaga medlen och därom företett bevis hos sparbanken, äger den omyndige ej längre förfoga över medlen. I fall, varom nu är sagt, skall anteckning, att den omyndige ej äger förfoga över inestående medel, verkställas i sparbankens avräkningsbok samt i sparbanksbok eller annan motbok eller å insättningsbevis i övrigt, när boken eller beviset företes hos sparbanken.

I fråga om medel, som stå under förvaltning av förmyndare eller god man efter vad i föräldrabalken är stadgat, må, utom såvitt angår ränta som inestått kortare tid än ett år, uttag utan överförmyndarens tillstånd göras allenast såframt förbehåll därom skett enligt 15 kap. 9 § andra stycket nämnda balk. Överförmyndaren äger när som helst förordna, att förbehållet ej skall gälla. Har sådant förordnande meddelats, skall anteckning därom verkställas i avräkningsboken samt i motboken eller å insättningsbeviset. Överförmyndare, förmyndare och god man äga på begäran erhålla bevis angående beloppet av de medel, som insätts eller inestå, så ock, om meddelat tillstånd icke blivit använt, intyg därom.

25 §.

Intill ett sammanlagt belopp, motsvarande femton procent av de enligt senaste bokslut å sparbanksräkning inestående medlen, äger sparbank mottaga inlåning å annan, valfri räkning.

Härutöver må sparbank upptaga lån mot sådana för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar, som medföra rätt till betalning först efter utfärdarens övriga fordringsägare (*förlagsbevis*). För att tillgodose tillfälligt penningbehov må sparbank jämväl begagna kredit i checkräkning hos riksbanken eller inländskt bankaktiebolag eller annorledes upptaga lån.

26 §.

Sparbank må ej utfärda tryckta eller graverade, till innehavaren eller till viss man eller order ställda förbindelser eller ikläda sig ansvarighet för sådana förbindelser.

Vad sålunda stadgats skall dock ej gälla av sparbanken utställda räntebärande förlagsbevis lydande å minst etthundra kronor.

Sparmärken för användning vid inlåning inom skolsparrörelsen må av sparbank utfärdas allenast där anordningar vidtagits för kontroll över utelöpande märken.

27 §.

Sparbank äger mottaga inlåning med *dels* ett belopp motsvarande summan av

- a) sparbankens inläggande kassa;
- b) vad för sparbankens räkning inestår hos Sveriges riksbank, riksgäldskontoret eller postsparbanken eller å postgiro eller hos inländskt bankaktiebolag, svenska jordbrukskreditkassan eller centralkassa för jordbrukskredit;
- c) sparbanken tillhöriga, å inländsk penninginrättning dragna checkar;
- d) marknadsvärdet, dock högst nominella värdet, å sparbanken tillhöriga av svenska staten utfärdade skattkammарväxlar, å sådana sparbanken tillhöriga obligationer, vilka utfärdats av staten, Sveriges allmänna hypoteksbank eller konungariket Sveriges stadshypotekskassa samt å andra sparbanken tillhöriga inhemska obligationer, vilka äro av fullgod beskaffenhet;
- e) fordringar på grund av lån, för vilkas fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet är ansvarig; samt
- f) fordringar, för vilka säkerheten utgöres av fullgoda inhemska obligationer, beräknade till marknadsvärdet, dock högst nominella värdet,

inteckning i jordbruks-, bostads- eller affärsfastighet inom sextio procent av senast fastställda taxeringsvärdet, eller

inteckning i tomträtt till bebyggd fastighet, såvida den eller de byggnader, som finnas uppförda därå, äro avsedda väsentligen för bostadsändamål, inom sextio procent av senast fastställda taxeringsvärdet å byggnaderna;

dels ock därutöver ett belopp av högst tolv och en halv gånger sparbankens fonder.

I intet fall må dock inlåningen med avdrag av ett belopp, motsvarande de medel som upptagits under a) — c) i första stycket ävensom, i den mån återstående löptid utgör högst ett år, skattkammарväxlar samt statens, Sveriges allmänna hypoteksbanks och konungariket Sveriges stadshypotekskassas obligationer, överstiga femtio gånger sparbankens fonder.

På ansökan av sparbank äger Konungen, efter hörande av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret samt sparbanksinspektionen, medgiva att av sparbanken utställda förlagsbevis icke skola anses såsom inlåning samt att med sparbankens fonder må likställas, intill ett belopp motsvarande högst hälften av sparbankens reservfond, nominella värdet å förlagsbevis, utställda av sparbanken.

Sparbank, som på grund av avtal enligt 79 § skall uppbära blivande överskott vid annan sparbanks likvidation, må vid bestämmande av inlåningens omfattning under tiden för likvidationen intill belopp och på villkor som sparbanksinspektionen fastställer taga överskottet i beräkning.

28 §.

Sparbanks utlåningsrörelse skall företrädesvis avse sparbankens verksamhetsområde.

Lån må ej utlämnas mot annat fordringsbevis än skuldebrev. Utan hinder av vad sålunda stadgas må dock beviljas kredit i checkräkning till belopp i varje särskilt fall av högst tjugufemtusen kronor.

Lån utan särskild säkerhet må beviljas till belopp i varje särskilt fall av högst femtusen kronor och sammanlagt motsvarande högst en femtedel av sparbankens fonder ävensom, utan sagda begränsningar, till kommun eller därmed jämförlig samfällighet eller till annan sparbank.

I övrigt äger sparbank utlämna lån allenast mot fullgod säkerhet av pant eller borgen. Mot inteckning i fartyg eller förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier må lån ej utlämnas, sparbank dock obetaget att mottaga sådan säkerhet tillika med annan i och för sig fullgod säkerhet, som nyss nämnts. Lån mot pant av aktier eller förlagsbevis må utlämnas högst till sammanlagt belopp motsvarande hälften av sparbankens fonder, dock att sparbank icke må som pant mottaga aktie i bolag, vars verksamhet huvudsakligen består i att förvalta eller driva handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse, eller förlagsbevis, som sådant bolag eller sparbanken själv utställt. Ej heller må sparbank som pant godtaga bevis om tillskott till garantifond eller grundfond i sparbanken.

Lån, för vilket säkerheten utgöres av borgen av annan än kommun eller därmed jämförlig samfällighet, må utlämnas endast på viss tid och ej utestå längre än femton år. Är lånet ställt på längre återbetalningstid än ett år, skall i skuldebrevet utfästas årlig avbetalning i förhållande till den tid, för vilken lånet beviljats; dock må frihet från avbetalning kunna medgivas, där fråga är om studielån, under högst fem år från lånets utlämnande samt i övrigt, där så finnes påkallat med hänsyn till lånets ändamål, under högst tre år från samma tidpunkt. Oavsett vad som avtalats om återbetalning, skall sparbank förbehålla sig sådan uppsägningsrätt som i 29 § första stycket sägs.

Vad i fjärde och femte styckena är stadgat skall ej gälla lån, för vars fulla gäldande staten är ansvarig.

29 §.

Är lån, för vars fulla gäldande staten icke är ansvarig eller för vilket kommun eller därmed jämförlig samfällighet ej svarar i egenskap av huvudgäldenär eller löftesman, icke ställt att betalas inom tre månader eller, där fråga är om lån, för vilket säkerheten utgöres av inteckning i fast egendom eller tomträtt, inom sex månader, skall sparbanken förbehålla sig rätt att uppsäga lånet till återbetalning senast inom tid, som nyss för varje fall sagts. Sådan uppsägningsrätt må icke i något avseende inskränkas av sparbanken.

Utän hinder av vad i första stycket sägs må sparbank, där summan av insättarnas behållning å sparbanksräkning och sparbankens fonder enligt senaste bokslut uppgår till minst fem miljoner kronor, på sätt och i den omfattning nedan stadgas mot säkerhet av inteckning i fast egendom inom verksamhetsområdet eller tomträtt till fastighet inom området utlämna lån, ställt på längre återbetalningstid än sex månader, utan att därvid förbehålla sig rätt att uppsäga lånet till återbetalning inom sagda tid.

Lån som nyss sagts må utlämnas högst till ett sammanlagt belopp motsvarande trettio procent av summan av insättarnas behållning å sparbanksräkning och sparbankens fonder enligt senaste bokslut. Högst en femtedel

av nämnda belopp må ställas att förfalla under ett och samma år. Lånen må icke ställas på längre återbetalningstid än tio år.

Innan lån, varom nu är fråga, beviljas, skall sparbanken företaga uppskattning av värdet å den fasta egendomen eller å byggnad eller byggnader, som uppförts å den med tomträtt upplåtna fastigheten.

Såsom säkerhet må godtagas allenast inteckning i jordbruksfastighet eller i sådan bostads- eller affärsfastighet, som är belägen inom område för vilket stadsplan eller byggnadsplan fastställts, eller inteckning i tomträtt till bebyggd fastighet inom dylikt område, såvida den eller de byggnader, som finnas uppförda å tomträttsmarken, äro avsedda väsentligen för bostadsändamål samt 4 kap. lagen om nyttjanderätt till fast egendom i dess lydelse av den 5 juni 1953 äger tillämpning å tomträtten. Inteckningen skall ligga inom sextio procent av senast fastställda taxeringsvärdet å den fasta egendomen, byggnaden eller byggnaderna och likaledes inom sextio procent av det i nästföregående stycke omförmälda uppskattningsvärdet.

Sparbank skall förbehålla sig rätt att till betalning senast inom tre månader uppsäga lån, varom nu är fråga, därest den intecknade fasta egendomen eller tomträtten till följd av vanvård av byggnad, skogsavverkning eller av annan anledning undergår sådan värdeminskning, att säkerheten i märklig mån försvagas, eller därest tomträtten uppsäges. Nedsättning av taxeringsvärdet å den fasta egendomen eller å byggnaden eller byggnaderna å den med tomträtt upplåtna fastigheten skall icke i och för sig utgöra grund för uppsägning.

30 §.

Lån må ej utlämnas mot skuldförbindelse, för vars uppfyllande ledamot av sparbankens styrelse, revisor eller revisorssuppleant i sparbanken eller där anställd tjänsteman svarar i egenskap av huvudgäldenär eller löftesman, utan så är att till säkerhet för lånets fulla belopp ställas pant av fullgoda inhemska obligationer eller sådana inteckningar, som omförmälas i 27 § första stycket.

Utän hinder av vad i första stycket stadgas må dock utlämnas lån, för vars fulla gäldande staten eller kommun eller därmed jämförlig samfällighet är ansvarig.

31 §.

Sparbank är skyldig att i kassareserv redovisa ett belopp, som tillsammans med sparbankens kassa motsvarar minst summan av *dels* tjugufem procent av de förbindelser, som det åligger sparbanken att fullgöra vid anfordran eller efter uppsägning inom kortare tid än en månad, *dels* åtta procent av sparbankens övriga inlåning.

Kassareserv skall utgöras av:

- a) vad för sparbankens räkning inestår å postgiro eller sådana tillgodohavanden hos riksbanken, riksgäldskontoret, postsparbanken eller inländskt bankaktiebolag, vilkas återstående löptid ej överstiger ett år eller vilka kunna uppsägas till betalning inom högst ett år;
- b) sparbanken tillhöriga, å inländsk penninginrättning dragna checkar;
- c) statens skattkamarväxlar;
- d) fullgoda inhemska obligationer, vilka kunna med lätthet förvandlas i penningar; eller
- e) till belopp av högst etthundratusen kronor, inteckningar inom sextio procent av senast fastställda taxeringsvärdet uti jordbruksfastighet eller uti sådan bostads- eller affärsfastighet, som är belägen inom område, för vil-

ket stadsplan eller byggnadsplan fastställts, såframt inteckningarna av sparbanken innehavas såsom säkerhet för lån, vilka förfalla eller kunna av sparbanken uppsägas till betalning inom högst sex månader.

Obligationer, som ingå i kassareserven, må beräknas högst till marknadsvärdet. Har tillgång av uppräknat slag pantsatts av sparbanken, må den icke tagas i beräkning; dock att, där tillgången utgör säkerhet för avtalad kredit, som ej till fullo begagnats av sparbanken, den må beräknas till det belopp, som sparbanken enligt avtalet är berättigad att ytterligare utbekomma.

Efter prövning i varje särskilt fall må sparbanksinspektionen medgiva, att jämväl andra tillgångar än de som uppräknats här ovan må betraktas såsom kassareservmedel.

Nedgår kassareserv under vad i första stycket sägs, skall den så snart kan ske åter uppböras till föreskrivet belopp.

32 §.

Sparbank må ej förvärva fast egendom eller tomträtt, såframt ej med fångtet åsyftas att bereda sparbanken lokaler för dess inrymmande. För samma ändamål må jämväl förvärfvas bostadsrätt till lägenhet, aktie i bolag, som uteslutande har till syfte att förvalta för omförmälda användning förvärvad fast egendom eller tomträtt, eller förlagsbevis, utfärdat av sådant bolag. Vill sparbank förvärva fast egendom, tomträtt eller aktie som nyss sagts eller förbättra byggnad, vari sparbankens lokaler äro eller avses bli inrymda, för belopp, vilket sammanlagt med det belopp, vartill sparbanken förut tillhörig fast egendom, tomträtt eller aktie av ifrågavarande art bör uppskattas, överstiger hälften av fonderna, skall frågan härom hänskjutas till huvudmännens prövning. Åtgärden må ej vidtagas, där ej minst två tredjedelar av de i frågans avgörande deltagande huvudmännen uttalat sig för densamma samt beslutet tillika vunnit länsstyrelsens stadfästelse.

Vid tillämpning av första stycket tredje punkten skall uppskattningen av egendom, som där sägs, ske enligt stadgandena i 48 §, dock att värdet av aktie skall beräknas till belopp motsvarande den andel av bokförda värdet å bolagets egendom, vilken belöper å aktien.

Av lös egendom må sparbank i övrigt ej förvärva annat än penningar, obligationer, av rörelsen betingade fordringar samt sådana inventarier, som anskaffas för rörelsen eller till fastighet, som sparbanken äger, eller till lokaler, som sparbanken i övrigt innehar. Dock må sparbank använda ett belopp, motsvarande högst en tiondel av sparbankens fonder,

till förvärv av andel i sådan ekonomisk förening eller aktie i sådant aktiebolag, som med Konungens godkännande skall vara verksamt såsom en sammanslutning av svenska sparbanker för tillgodoseende av gemensamma intressen, eller av förlagsbevis, som utgives av föreningen eller aktiebolaget,

eller såsom tillskott i övrigt till föreningen eller aktiebolaget.

33 §.

Utän hinder av vad i 32 § stadgas må sparbank till skyddande av fordran å offentlig auktion eller fondbörs inköpa egendom, som är för fordringen utmätt eller pantsatt, så ock såsom betalning för fordran övertaga för fordringen pantsatt eller annan egendom, där uppenbart är att sparbanken eljest skulle lida avsevärd förlust, dock icke i någotdera fallet bevis om tillskott till garantifond eller grundfond i sparbanken, därest ej de i 16 och 18 §§ angivna förutsättningarna för återbetalning av fond föreligga.

Egendom, som sparbank förvärvat med stöd av bestämmelserna i denna paragraf, skall åter avyttras, så snart lämpligen kan ske och senast då avyttring kan äga rum utan förlust för sparbanken.

34 §.

Sparbanks filial skall vara belägen inom sparbankens verksamhetsområde.

Filial, som må bevilja eller utbetala lån eller ombesörja avräkningsbokföring eller hålles öppen mer än nio timmar i veckan, är avdelningskontor. Annan filial är sparställe. För inrättande av avdelningskontor i kommun, där sparbanken icke förut driver verksamhet vid huvudkontor eller avdelningskontor, fordras tillstånd av länsstyrelsen i det län, till vilket kommunen hör. Sådant tillstånd må lämnas endast om sparbanksverksamheten i kommunen finnes kunna vara till nytta för det allmänna.

35 §.

Inom kommun, där sparbank icke är berättigad att utöva verksamhet vid huvudkontor eller avdelningskontor, må sparbanken icke idka in- eller utlåning genom ombud.

Vad sålunda stadgats skall dock icke utgöra hinder för sparbank att såsom ombud anlita annan sparbank eller bankaktiebolag. Ej heller skall stadgandet utgöra hinder för inlåning, som bedrivs inom skolsparrörelsen och sparklubbsrörelsen.

Om styrelse och firmateckning

36 §.

För sparbank skall finnas en av huvudmännen utsedd styrelse bestående av minst fem ledamöter.

Styrelsen skall handhava den omedelbara ledningen av sparbankens verksamhet.

Vad i denna lag finnes stadgat om styrelseledamot skall i tillämpliga delar gälla beträffande styrelsesuppleant.

37 §.

Styrelseledamot skall vara myndig svensk medborgare samt, såvida ej länsstyrelsen på grund av särskilda förhållanden finner skäl medgiva annat, vara bosatt inom sparbankens verksamhetsområde.

Styrelseledamot må ej den vara, som är

1. tjänsteman i sparbanken, där ej reglementet innehåller uttryckligt medgivande härtill, vilket medgivande dock icke må gälla styrelsens ordförande,

2. styrelseledamot eller tjänsteman i annan sparbank, eller

3. tjänsteman i annat bankaktiebolag än Sparbankernas bankaktiebolag eller i hypoteksförening eller kassa för jordbrukskredit.

Av styrelseledamöterna må sammanlagt högst en tredjedel tillika vara styrelseledamöter i annat bankaktiebolag än Sparbankernas bankaktiebolag eller i hypoteksförening eller kassa för jordbrukskredit.

38 §.

Styrelseledamot skall utses för tid intill dess årssammanträde med huvudmännen hållits och må icke utses för längre tid än till och med det års-

sammanträde, vilket skall äga rum under fjärde räkenskapsåret efter det år, då valet sker.

Styrelseledamot må, ändå att den tid, för vilken han blivit vald, ej gått till ända, kunna genom beslut av huvudmännen skiljas från uppdraget.

39 §.

Styrelsen må, där reglementet så medgiver, uppdraga åt delegation att, med de inskränkningar som i tredje stycket sägs, avgöra ärenden av beskaffenhet att eljest ankomma på styrelsens egen prövning.

Delegation skall bestå av minst tre ledamöter och utses bland styrelseledamöterna, dem som utgöra ledningen för avdelningskontor eller tjänstemännen i sparbanken.

Delegations uppdrag må ej avse andra ärenden än sådana som angå beviljande av kredit. Grunderna för kreditgivningen skola angivas i en av styrelsen för ett år i sänder fastställd instruktion för delegationens verksamhet.

40 §.

Styrelseledamot eller ledamot av delegation enligt 39 § må ej handlägga fråga rörande avtal mellan honom och sparbanken eller sådan fråga om avtal mellan sparbanken och tredje man, i vilken han äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot sparbankens. Ej heller må han deltaga i beslut angående avtal mellan sparbanken och tredje man, som han ensam eller jämte annan äger företräda. Vad sålunda är stadgat skall äga motsvarande tillämpning beträffande gåva från sparbanken, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot styrelseledamoten, delegationsledamoten eller tredje man.

41 §.

Styrelsen äger, i den mån annat icke följer av vad i denna lag är stadgat, att handla å sparbankens vägnar i förhållande till tredje man samt att företräda sparbanken inför domstolar och andra myndigheter. Samma behörighet tillkommer ock dem som efter vad i 42 § sägs äga teckna sparbankens firma.

42 §.

Sparbanks firma skall tecknas av minst två personer i förening.

Bemyndigande för styrelseledamot eller styrelsesuppleant att teckna sparbanks firma må meddelas av styrelsen. Styrelsen äger ock bemyndiga annan än nu sagts att teckna sparbankens firma, om tillåtelse därtill givits i reglementet eller av huvudmännen; dock må i dylikt fall bemyndigande ej lämnas den som är omyndig eller den som icke är här i riket bosatt svensk medborgare.

Bemyndigande att teckna sparbankens firma må när som helst återkallas av styrelsen.

43 §.

I förhållande till sparbanken åligger det styrelsen att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter som meddelas i reglementet eller, beträffande frågor som falla inom huvudmännens befogenhet, av dessa. Dessamma skall gälla annan ställföreträdare för sparbanken samt delegation enligt 39 §; och äro dessa jämväl skyldiga att hörsamma föreskrift som meddelas av styrelsen.

Föreskrift, vilken såsom stridande mot denna lag eller reglementet finnes ej vara gällande, må dock ej efterkommas, ej heller föreskrift av huvudmännen om sådan åtgärd avseende förvaltningen av sparbankens angelägenheter, vars verkställighet styrelsen finner innebära ett uppenbart åsidosättande av sparbankens intressen.

Den som enligt 40 § icke må för sparbanken handlägga fråga om avtal äger ej heller befogenhet att utan särskilt uppdrag av styrelsen företräda sparbanken i avseende å avtalet.

44 §.

Har styrelsen eller annan ställföreträdare företagit rättshandling å sparbankens vägnar men därvid handlat i strid med föreskrift, som avses i 43 §, eller eljest överskridit sin befogenhet, är rättshandlingen ej gällande mot sparbanken, såframt tredje man insåg eller bort inse att sådant överskridande förelåg.

Har styrelsesuppleant utövat styrelseledamots befogenhet, är det förhållandet, att förutsättning för hans inträde i styrelseledamots ställe saknades, utan verkan gentemot tredje man, där denne ej insåg eller bort inse nämnda förhållande.

45 §.

Har styrelsen eller annan ställföreträdare för sparbanken utfärdat handling utan firmateckning och framgår icke av dess innehåll, att den utfärdats å sparbankens vägnar, svara de, som undertecknat handlingen, för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Sådan ansvarighet skall dock ej åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdades för sparbanken, samt den, till vilken handlingen ställts, av sparbanken erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställts eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

46 §.

Angående behörighet för styrelseledamot så ock för den, som eljest myndigats teckna sparbankens firma, att mottaga delgivning i rättegång mot sparbanken är stadgat i rättegångsbalken; och skall vad i sådant avseende gäller äga tillämpning jämväl då annat meddelande skall delgivas sparbanken.

Vill styrelsen kära till sparbanken, skall stämningen delgivas sparbanken genom att föredragas å sammanträde med huvudmännen.

Om styrelsens årsredovisning

47 §.

Det åligger styrelsen att för varje räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av sparbankens angelägenheter genom avlämnande av förvaltningsberättelse, upptagande vinst- och förlusträkning samt balansräkning. Förvaltningsberättelsen skall vara underskriven av samtliga styrelseledamöter.

Före mars månads utgång skall styrelsen till revisorerna i huvudskrift eller avskrift avlämna förvaltningsberättelsen för det förflutna året.

48 §.

Jämte vad i bokföringslagen är stadgat skall i fråga om sparbanks balansräkning gälla:

1. Obligation må upptagas högst till gällande marknadsvärde; dock må räntebärande obligation, som avses i 27 §, i stället upptagas till nedan angivet värde, nämligen,

 beträffande obligation, utfärdad av staten, Sveriges allmänna hypoteksbank eller konungariket Sveriges stadshypotekskassa: sådant värde, att obligationens avkastning utgår efter en räntefot, som motsvarar den av sparbanksinspektionen på sätt under 3 sägs beräknade medelräntan under de senaste tio åren å där nämnda obligationer;

 beträffande annan obligation, vilken förmyndare äger utan överförmyndarens samtycke inköpa för omyndigs medel: sådant värde, att obligationens avkastning utgår efter en räntefot, som med en fjärdedels procent överstiger nämnda medelränta; samt

 beträffande övriga obligationer: sådant värde, att obligationens avkastning utgår efter en räntefot, som med en halv procent överstiger nämnda medelränta.

2. Fordran på grund av lån, för vilket kommun eller därmed jämförlig samfällighet är ansvarig i egenskap av huvudgäldenär eller löftesman eller för vilket säkerheten utgöres av in-teckning och vilket förfaller eller kan av sparbanken uppsägas till betalning först efter längre tid än sex månader, må upptagas högst till sådant värde, att lånets avkastning utgår efter en räntefot, som med en fjärdedels procent överstiger antingen den under 1 avsedda medelräntan eller ock den av sparbanksinspektionen på sätt under 3 sägs beräknade medelräntan för det sistförflutna året å där nämnda obligationer. Vad nu sagts skall, under enahanda förutsättning i fråga om återbetalningstiden, gälla jämväl lån, för vars fulla gäldande staten är ansvarig, dock att i detta fall någon förhöjning av räntefoten utöver medelränta icke skall äga rum.

3. Beräkandet av de under 1 och 2 avsedda tioåriga och årliga medelräntorna skall grundas å noteringarna på Stockholms fondbörs vid minst ett tillfälle under varje kalenderkvartal för sådana av staten, Sveriges allmänna hypoteksbank och konungariket Sveriges stadshypotekskassa utgivna obligationer, som vid noteringstillfället haft en återstående löptid av minst tio år och då noterats till högst det belopp, varå obligationerna lyda. Därest dylika noteringar under något kvartal icke förekommit eller ägt så ringa omfattning, att sparbanksinspektionen finner noteringarna icke utgöra tillfredsställande grund för medelräntans beräkande, ankommer å Konungen att efter framställning av inspektionen fastställa det procenttal, som med avseende å detta kvartal skall utgöra grund för beräkningen. Sparbanksinspektionen skall för sparbankerna tillkännagiva de beräknade medelräntorna.

4. Tillgångar, avsedda till stadigvarande bruk för sparbanken, må ej i vidare mån än som betingas av förbättringar, som nedlagts å desamma, i balansräkningen för det år, varunder de förvärvats, upptagas till högre värde än som motsvarar kostnaderna för deras förvärvande och därefter till högre värde än det, vartill de varit uppförda i närmast föregående balansräkning. Är det verkliga värdet lägre än det belopp, vartill dylik tillgång sålunda upptagits, skall å tillgången årligen avskrivnas vad som motsvarar dess av ålder och nyttjande eller annan därmed jämförlig orsak uppkomna värde-minskning.

Utän hinder av vad nu sagts må fast egendom, avsedd till stadigvarande

bruk för sparbanken, eller tomträtt till fastighet, avsedd för sådant ändamål, för täckande av förlust å sparbankens rörelse uppskrivas högst till det bestående värde, tillgången i fråga måste anses äga, såframt sparbanksinspektionen medgivit uppskrivningen. I intet fall må dock uppskrivning ske över senast fastställda taxeringsvärdet å den fasta egendomen eller, vad gäller tomträtt, å byggnad eller byggnader, som utgöra tillbehör till tomträtten. Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning å aktie, som omförmåles i 32 § första stycket.

5. Obligation eller fordran, som avses under 2, må i balansräkningen för det år, varunder tillgången förvärvats, ej upptagas till högre värde än som motsvarar kostnaden för obligationens förvärvande eller fordringens belopp och därefter ej till högre värde än det, vartill tillgången varit uppförd i närmast föregående balansräkning.

Utan hinder av vad nu sagts må i båda fallen uppskrivning av sådan tillgångs bokförda värde ske i nedan nämnd omfattning i syfte att täcka förlust å sparbankens rörelse eller motsvarande nedskrivning av annan tillgångs bokförda värde:

obligation må uppskrivas högst till gällande marknadsvärde, i sistnämnda syfte dock ej till högre belopp än det, varå obligationen lyder;

fordran må uppskrivas högst till fordringens värde, beräknat enligt den under 2 sist angivna grunden, dock högst till fordringens belopp.

6. Beträffande andra tillgångar än ovan nämnts gäller att de ej må upptagas över verkliga värdet. Osäkra fordringar skola upptagas högst till det belopp, varmed de beräknas komma att inflyta. Värdelösa fordringar må icke upptagas såsom tillgång.

7. I stället för avskrivning å tillgångs värde må motsvarande belopp kunna uppföras å särskilt värdeminskningsskonto. Minskning av värdeminskningsskonto är medgiven, där avskrivning med samma belopp sker å motsvarande tillgång, så ock i den mån, enligt vad förut i denna paragraf är sagt, hinder ej möter för uppskrivning av tillgång samt minskning av värdeminskningsskonto sker i stället för sådan uppskrivning.

8. Avskrivning skall avse viss tillgång eller grupp av tillgångar av likartad beskaffenhet.

9. De belopp, till vilka sparbankens särskilda fonder uppgå, skola vart för sig i balansräkningen uppföras bland skulderna. Benämningen fond må endast användas för grundfond, reservfond och garantifond.

10. Organisations- eller förvaltningskostnader må ej uppföras såsom tillgång.

11. Inom linjen skall anmärkas sammanlagda beloppet av sparbankens ansvarsförbindelser, i den mån de icke upptagits bland skulderna. Tillika skall inom linjen upptagas av sparbanken ställda panters sammanlagda bokförda värde. Inom linjen skall ock angivas sammanlagda beloppet för år av pensioner utgående på grund av förpliktelser, vilka ej upptagits såsom skuld i balansräkningen. Pensionsförpliktelser, som i närmast föregående balansräkning upptagits såsom skuld, må ej redovisas inom linjen. Ytterligare skall inom linjen uppföras ränta å garantifond eller grundfond, som till följd av reglerna i 19 § icke kunnat utbetalas.

Vad i bokföringslagen stadgas om balansräknings införande i inventariebok skall såvitt angår sparbanks balansräkning i stället avse dess införande i sparbankens huvudbok. Balansräkningen skall vara uppställd i lämpliga huvudposter, till vilka specifikationer skola finnas i handelsbok eller bilaga.

49 §.

Beträffande uppställandet av vinst- och förlusträkning gäller, att densamma skall upptaga sparbankens intäkter av och kostnader för rörelsen under året samt angiva verkställda avskrivningar.

50 §.

I förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förfrågning för sparbanken, lämnas upplysning om sådana för bedömningen av sparbankens ställning och resultatet av dess verksamhet samt styrelsens förvaltning viktiga förhållanden, vilka ej framgå av balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen, så ock om händelser av väsentlig betydelse för sparbanken, jämväl där de inträffat efter årets slut.

Styrelsen skall i förvaltningsberättelsen framställa förslag i anledning av sparbankens vinst enligt balansräkningen.

Om revision

51 §.

Styrelsens förvaltning samt sparbankens räkenskaper skola granskas av revisorer som väljas av huvudmännen samt, enligt vad i 81 § är stadgat, en revisor utsedd av länsstyrelsen.

Då revisorer väljas av huvudmännen, skola lika många suppleanter utses.

52 §.

Revisorer och revisorssuppleanter skola utses för tid intill dess årssammanträde med huvudmännen hållits och må icke utses för längre tid än till och med det årssammanträde, vilket skall äga rum under tredje räkenskapsåret efter det år, då valet sker. Av huvudmännen utsedd revisor må, ändå att den tid för vilken han blivit utsedd ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av huvudmännen.

53 §.

Revisor skall vara myndig, här i riket bosatt svensk medborgare. Revisor skall hava den erfarenhet beträffande bokföring och insikt i ekonomiska förhållanden, som med hänsyn till sparbankens verksamhet erfordras för uppdraget.

Till revisor må ej utses den, som är tjänsteman i sparbanken eller eljest intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller till annan i ledande ställning i sparbanken, ej heller make till den, som har sådan ledande ställning, eller den, som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svågerlag eller är hans syskon eller med honom är i det svågerlag, att den ene är gift med den andres syskon.

Vad i denna paragraf stadgas om revisor skall äga motsvarande tillämpning å revisorssuppleant.

54 §.

Revisorerna skola för varje räkenskapsår avgiva en av dem underskriven revisionsberättelse, som skall överlämnas till styrelsen inom en månad efter det förvaltningsberättelsen kommit revisorerna till handa.

55 §.

Revisionsberättelsen skall innehålla redogörelse för resultatet av revisorernas granskning samt uttalande, huruvida anmärkning i avseende å för-

valtningsberättelsen, de i densamma upptagna vinst- och förlust- samt balansräkningarna, sparbankens bokföring eller inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande förvaltningen av sparbankens angelägenheter föreligger eller icke. Föreligger anledning till anmärkning, skall denna angivas i revisionsberättelsen. Revisorerna äga ock i berättelsen meddela erinringar, som de anse böra komma till huvudmännens kännedom.

Revisionsberättelsen skall innehålla särskilt uttalande angående omfattningen av den av revisorerna verkställda granskningen; sparbankens förvaltningsutgifter; den inre kontrollen inom sparbanken; fastställelse av balansräkningen; ansvarsfrihet för styrelseledamöterna; samt styrelsens förslag i anledning av sparbankens vinst enligt balansräkningen.

Har tillgång upptagits till högre värde än i senaste fastställda balansräkning eller har tillgång, som anskaffats under räkenskapsåret, upptagits till högre värde än anskaffningskostnaden, skall särskilt uttalande därom göras i revisionsberättelsen.

Om sammanträde med huvudmännen

56 §.

Huvudman må ej handlägga fråga rörande avtal mellan honom och sparbanken eller sådan fråga om avtal mellan sparbanken och tredje man, i vilken han äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot sparbankens. Ej heller må han deltaga i beslut angående avtal mellan sparbanken och tredje man, som han ensam eller jämte annan äger företräda. Vad sålunda är stadgat skall äga motsvarande tillämpning beträffande gåva från sparbanken, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot huvudmannen eller tredje man.

Huvudman, som tillika är styrelseledamot i sparbanken, må ej deltaga i val av revisor eller revisorssuppleant eller i beslut angående ansvarsfrihet för styrelsen.

57 §.

Årssammanträde med huvudmännen skall hållas varje år före maj månads utgång.

Årssammanträdet skola till avgörande företagas frågorna om fastställelse av balansräkningen med de ändringar eller tillägg, som må finnas erforderliga, samt om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna för den tid redovisningen omfattar. Huvudmännen skola ock bestämma i vilken utsträckning sparbankens vinst skall avsättas till dess fonder samt, där tid för vilken styrelseledamot eller revisor eller styrelse- eller revisorssuppleant utsetts gått till ända, förrätta erforderliga nyval.

Andra ärenden, vilka enligt lag eller annan författning eller reglementet tillhöra huvudmännens handläggning eller av styrelsen överlämnas till deras avgörande, må behandlas jämväl på annat sammanträde än årssammanträde.

Om talan mot styrelseledamot m. fl.

58 §.

Ansvarsfrihet må ej anses vara beviljad styrelseledamot, såframt en tredjedel av samtliga huvudmän röstat däremot.

Anställes ej talan å förvaltningen under den tid, förvaltningsberättelsen avser, inom ett år från det förvaltnings- och revisionsberättelserna framlades å sammanträde med huvudmännen, skall så anses som om ansvarsfrihet blivit beviljad.

Om ansvarsfrihet blivit beviljad, må likväl talan kunna anställas mot styrelseledamot på grund av åtgärd, om vars vidtagande eller betydelse för sparbanken styrelsen eller styrelseledamot uppsåtligen eller av vårdslöshet lämnat i väsentliga hänseenden oriktiga eller ofullständiga upplysningar i förvaltningsberättelsen eller eljest till huvudmännen eller ock genom bokföringen eller eljest till revisorerna. Talan, som grundas därpå att styrelseledamot begått brottslig handling, må ock eljest kunna anställas mot honom, såframt ej beviljad ansvarsfrihet uppenbarligen avsett även nämnda handling.

Talan om skadestånd på grund av förvaltningsåtgärd, som med stöd av uppdrag varom förmåles i 39 § första stycket vidtagits av ledamot av delegation som där sägs, må ej väckas av sparbanken, sedan ett år förflutit från det förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för det räkenskapsår, under vilket åtgärden vidtagits, framlagts å sammanträde med huvudmännen, såframt icke förhållande föreligger varom stadgas i tredje stycket.

59 §.

Talan mot revisor må ej anställas av sparbanken, sedan två år förflutit från det revisionsberättelsen framlades å sammanträde med huvudmännen.

Utan hinder av vad i första stycket sägs må talan anställas som grundas därpå, att revisor begått brottslig handling.

60 §.

Försättes sparbank i konkurs på ansökan, som gjorts inom två år från det sammanträde med huvudmännen, där förvaltnings- och revisionsberättelserna framlades, äger konkursboet, ändå att ansvarsfrihet blivit beviljad styrelseledamot, anställa talan mot honom å förvaltningen under det räkenskapsår redovisningen avser.

Mot ledamot av delegation enligt 39 § samt revisor äger konkursboet ock, där sparbanken försättes i konkurs på ansökan, vilken gjorts innan två år förflutit från det förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen framlades å sammanträde med huvudmännen, föra sådan talan.

Talan, varom stadgas i denna paragraf, skall väckas inom sex månader från första borgenårssammanträdet eller, där tiden för anställande av talan för sparbanken då ännu ej gått till ända, före utgången av den tid. Försummas det, är rätt till talan förlorad.

Om ändring av reglementet

61 §.

Beslut om ändring av sparbanks reglemente är ej giltigt, med mindre samtliga huvudmän förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande sammanträden och å det sammanträde, som sist hållits, biträts av minst två tredjedelar av de vid sammanträdet närvarande huvudmännen. Är för beslutets giltighet ytterligare villkor bestämt i reglementet, skall ock det lända till efterrättelse.

Beslutet är ej heller giltigt, förrän det stadfästs av länsstyrelsen. För prövningen skall i tillämpliga delar gälla vad som stadgas i 7 §.

Om talan å huvudmännens beslut

62 §.

1 mom. Menar styrelsen, att beslut, som fattats å sammanträde med huvudmännen, icke tillkommit i behörig ordning eller att beslutet eljest strider mot denna lag eller reglementet, äger styrelsen därå väcka talan mot sparbanken. Samma talerätt tillkommer ock styrelseledamot samt huvudman.

Grundas talan på att beslutet icke tillkommit i behörig ordning, skall talan väckas inom tre månader från beslutets dag. Försummas det, är beslutet gällande.

Hava vid sådant beslut, som skall anmälas för registrering, i denna lag eller reglementet upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, är beslutet, ehuru klandertalan ej väckts, icke gällande, utan så är att i strid med 86 § 2 mom. registrering av beslutet ägt rum.

2 mom. Har talan väckts beträffande beslut å sammanträde med huvudmännen, äger domstolen, när skäl därtill förekommer, att innan målet avgöres förordna, att beslutet ej må verkställas.

Om likvidation och upplösning

63 §.

Sparbank skall träda i likvidation, där beslut härom träffats av huvudmännen på sätt i andra stycket sägs eller länsstyrelsen enligt vad i 81 § stadgas förordnat, att likvidation skall äga rum.

Av huvudmännen fattat beslut om likvidation är ej giltigt, med mindre samtliga huvudmän förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande sammanträden med huvudmännen samt å det sammanträde, som sist hållits, biträts av minst fyra femtedelar av de röstande och dessa tillika utgjort minst tre fjärdedelar av samtliga huvudmän. Är för beslutets giltighet ytterligare villkor bestämt i reglementet, skall ock det lända till efterrättelse.

64 §.

Besluta huvudmännen, att sparbanken skall träda i likvidation, åligger det huvudmännen att välja minst två likvidatorer att verkställa likvidationen. Huvudmännen må ock utse en eller flera suppleanter.

Har länsstyrelsen förordnat, att sparbanken skall träda i likvidation, skall sparbankens styrelse genast kalla huvudmännen till sammanträde för val av likvidatorer, ändå att ändring sökes i länsstyrelsens beslut.

Underlåta huvudmännen i fall, som avses i andra stycket, att utse likvidatorer, ankommer på länsstyrelsen att utse likvidatorer; och svara under tiden, intill dess så skett, de som med vetskap om att länsstyrelsen meddelat förordnande om sparbankens trädande i likvidation deltaga i beslut om fortsättande av sparbankens verksamhet eller handla å dess vägnar för uppkommande förbindelser, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld.

Då likvidatorer utsetts av huvudmännen eller förordnats av länsstyrelsen, skall sparbanken anses hava trätt i likvidation.

Upphör mandattid för huvudman, sedan beslut om likvidation fattats, skall mandattiden anses vara förlängd till dess likvidationen avslutats.

65 §.

Likvidator skall vara myndig, här i riket bosatt svensk medborgare.

Uppdraget att vara likvidator gäller intill dess likvidationen blivit av-

slutad, men den, som meddelat uppdraget, må när som helst entlediga likvidatorn och utse annan i hans ställe.

Visar likvidator uppenbarligen motvilja eller försummelse vid fullgörande av sitt uppdrag, äger länsstyrelsen, ändå att likvidatorn utsetts av huvudmännen, efter likvidatorns hörande entlediga honom och förordna annan i hans ställe.

Vad i denna paragraf är stadgat om likvidator skall i tillämpliga delar gälla beträffande suppleant för likvidator.

66 §.

Å det sammanträde med huvudmännen, vid vilket likvidatorer utses, skall jämväl väljas en eller flera likvidationsrevisorer att granska likvidatorernas förvaltning och sparbankens räkenskaper under likvidationen. Hava likvidatorer förordnats av länsstyrelsen, skola de ofördröjligen sammankalla huvudmännen till sammanträde för sådant val. Huvudmännen må ock utse en eller flera suppleanter. Likvidationsrevisor och suppleant må när som helst entledigas och annan utses i hans ställe.

Angående likvidationsrevisor som förordnas av länsstyrelsen stadgas i 82 §.

Vad i 53 § är stadgat om revisor och revisorssuppleant skall i tillämpliga delar gälla beträffande likvidationsrevisor och suppleant.

67 §.

Då sparbanken trätt i likvidation, åligger det styrelsen att ofördröjligen avgiva redovisning för sin förvaltning av sparbankens angelägenheter under den tid, för vilken ej förut förvaltningsberättelse framlagts å sammanträde med huvudmännen.

Redovisningen skall av likvidatorerna ofördröjligen överlämnas till revisorerna, som hava att inom en månad avgiva revisionsberättelse. Redovisningen och revisionsberättelsen skola av likvidatorerna så snart kan ske framläggas å sammanträde med huvudmännen; och skall å detta sammanträde till behandling företagas frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsens ledamöter för den tid redovisningen omfattar.

I fråga om styrelsens redovisning, om revisorernas granskning och revisionsberättelsen, om handlingars framläggande å sammanträde med huvudmännen, om behandlingen av frågan om ansvarsfrihet samt om anställande av talan mot styrelseledamot eller ledamot av delegation enligt 39 § skall i tillämpliga delar gälla vad i denna lag förut rörande dessa ämnen föreskrivits.

68 §.

Det åligger likvidatorerna att ofördröjligen söka kallelse å sparbankens okända borgenärer samt upprätta och i huvudboken införa balansräkning. I balansräkningen skola tillgångarna upptagas till verkliga värdet.

69 §.

Likvidatorerna skola förvalta sparbankens angelägenheter under likvidationen. Det åligger dem att så snart kan ske förvandla sparbankens egendom i penningar, i den mån det erfordras för likvidationen, samt att verkställa betalning av sparbankens skulder, däri inbegripet skulder på grund av förlagsupplåning. Sparbankens rörelse må fortsättas allenast i den mån det är nödvändigt för en ändamålsenlig avveckling.

Har ombud förordnats av länsstyrelsen enligt 82 § 1 mom., må sparbankens egendom ej avyttras under hand utan ombudets samtycke. Finnes han

hava utan skäl vägrat sitt samtycke, äger länsstyrelsen på ansökan av likvidatorerna tillåta försäljningen. Samtycke, som nu är sagt, är ej av nöden, där likvidatorerna vilja till gällande börspris överlåta å fondbörs noterat värdepapper.

Finnes garantifond eller har i reglementet gjorts förbehåll om återbäring av grundfond, åligger det likvidatorerna att, i den mån sparbankens tillgångar förslå, ombesörja återbetalning av garanti- eller grundfond jämte utfäst ränta; dock må återbäring av grundfond ej äga rum, förrän garantifond jämte ränta återbetalts.

Med de jämkningar, som följa av vad i detta lagrum eller eljest är stadgat om likvidation, skall i fråga om likvidatorers befogenhet att företräda sparbanken så ock om deras rättigheter och skyldigheter i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i denna lag är stadgat angående styrelse eller styrelseledamot.

70 §.

Har av likvidatorerna eller annan ställföreträdare för sparbanken handling utfärdats utan firmateckning, som utvisar att sparbanken är i likvidation, och framgår icke av handlingens innehåll såväl att den utfärdats å sparbankens vägnar som ock att sparbanken är i likvidation, svara de, som undertecknat handlingen, för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Sådan ansvarighet skall dock ej åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdades för sparbanken och att denna var i likvidation, samt den till vilken handlingen ställts av sparbanken erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställts eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

71 §.

Likvidatorerna hava att för varje räkenskapsår, sedan bokslut upprättats, avgiva förvaltningsberättelse, upptagande balansräkning enligt 68 §, avseende sparbankens ställning vid årets utgång, samt likvidationsräkning. Förvaltningsberättelsen skall vara underskriven av samtliga likvidatorer.

Likvidatorerna skola i likvidationsräkningen upptaga redovisning för inkomster och utgifter under året, därvid inkomsterna å försäljning av sparbankens tillgångar skola fördelas efter de i balansräkningen upptagna tillgångsposterna samt bland utgifterna skola för sig upptagas dels belopp, som erlagts i betalning för sparbankens skulder, och dels övriga utgifter i lämpliga poster.

Före mars månads utgång skola likvidatorerna till likvidationsrevisorerna avlämna förvaltningsberättelsen för det förflutna året.

72 §.

Inom en månad efter det förvaltningsberättelsen överlämnats till likvidationsrevisorerna skola dessa till likvidatorerna avlämna berättelse över granskningen av deras förvaltning och sparbankens räkenskaper för räkenskapsåret. Revisionsberättelsen, som skall vara underskriven av likvidationsrevisorerna, skall innehålla uttalande, huruvida enligt deras mening likvidationen onödigt fördröjes eller icke. Om revisionsberättelsens innehåll i övrigt skall i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat i 55 §.

Då likvidationsrevisorerna till likvidatorerna avlämnat sin revisionsberättelse, skola likvidatorerna ofördröjligen kalla huvudmännen till sammanträde för granskning av redovisningen.

73 §.

Sedan den i kallelsen å okända borgenärer utsatta inställedagen är förbi samt likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de så snart kan ske avgiva slutredovisning för sin förvaltning genom avlämnande av förvaltningsberättelse rörande likvidationens gång från likvidationens början till dess avslutande. Vid berättelsen skola fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Förvaltningsberättelsen och redovisningshandlingarna skola i huvudskrift eller avskrift avlämnas till likvidationsrevisorerna, vilka hava att inom en månad därefter avgiva en av dem underskriven revisionsberättelse över förvaltningen under likvidationen. Om revisionsberättelsens innehåll skall i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat i 55 §.

Efter det revisionsberättelsen avlämnats till likvidatorerna, skola dessa ofördröjligen kalla huvudmännen till sammanträde för granskning av slutredovisningen.

Då likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag och inför huvudmännen framlagt slutredovisning för sin förvaltning, anses sparbanken upplöst.

74 §.

Yppas, efter det sparbanken skall anses upplöst enligt 73 § tredje stycket, tillgång för sparbanken eller väckes talan mot sparbanken eller uppkommer eljest behov av likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas.

75 §.

Finnes enligt likvidatorernas slutredovisning överskott, skall hälften av detta tillfalla sparbankernas säkerhetskassa samt återstoden, på sätt huvudmännen äga bestämma, användas för allmännyttigt eller välgörande ändamål, som icke på grund av gällande författning skall tillgodoses genom skattebidrag. Huvudmännens beslut härom skall underställas länsstyrelsen, som har att tillse, såväl att angiven del av överskottet utbetalas till säkerhetskassan som att återstoden användes i enlighet med det därom träffade beslutet.

Har sparbanken med annan sparbank slutit avtal enligt 79 §, skall överskottet utan hinder av vad i första stycket stadgas gå till den sparbank, som övertagit rörelsen.

76 §.

Under konkurs företrädes sparbanken såsom konkursgäldenär av styrelsen eller, där vid konkursens början likvidatorer voro utsedda, av dessa; dock må under konkursen i behörig ordning kunna utses nya styrelseledamöter eller nya likvidatorer.

Bevis om tillskott till garantifond eller till grundfond, som skall återbäras, medför rätt till utdelning först efter övriga fordringar i konkursen, däri inbegripet fordringar på grund av sparbankens förlagsupplåning. Beträffande den inbördes förmånsställningen mellan dessa fondmedel skall gälla vad som stadgas i 69 § tredje stycket.

Där efter avslutande av sparbanks konkurs ej finnes överskott, anses sparbanken upplöst, då konkursen avslutades.

Finnes överskott skall likvidation verkställas, och gälla i avseende därå bestämmelserna i 64—66, 68—73 och 75 §§; om sparbanken trätt i likvidation, innan dess egendom avträdades till konkurs, gäller även vad som är stadgat i 74 §.

77 §.

Huvudmännen äga besluta, att talan skall anställas mot likvidator eller mot likvidationsrevisor.

Talan mot likvidator må ej väckas senare än ett år från det slutredovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades å sammanträde med huvudmännen. Har likvidator entledigats eller eljest avgått eller avlidit före likvidationens avslutande, skall dock tiden för anställande av talan räknas från det sammanträde, varå framlagts förvaltnings- och revisionsberättelser avseende det räkenskapsår, då avgången eller frånfället inträffade. Vad i 58 § tredje stycket och 60 § är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i avseende å talan mot likvidator.

Talan mot likvidationsrevisor må ej väckas senare än två år från det slutredovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades å sammanträde med huvudmännen eller, där fråga är om talan på grund av bristande kontroll över likvidator, som entledigats eller eljest avgått eller avlidit före likvidationens avslutande, eller om talan mot likvidationsrevisor, som sålunda avgått eller avlidit, från det sammanträde, varå framlagts förvaltnings- och revisionsberättelser avseende det räkenskapsår, då avgången eller frånfället inträffade. Vad i 59 § andra stycket och 60 § är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om talan mot likvidationsrevisor.

Om fusion m. m.

78 §.

Fusion av sparbank med annan sparbank må äga rum i den ordning här nedan i 1—3 mom. sägs.

1 mom. Avtal om att en sparbanks alla tillgångar och skulder skola genom fusion övertagas av en annan sparbank må träffas mellan sparbankerna, såframt av styrelsen i den överlåtande sparbanken framlagt förslag till sådant fusionsavtal godkänts av huvudmännen i denna sparbank efter vad i 2 mom. sägs. Fusionsavtalet må ej verkställas utan tillstånd av länsstyrelse enligt vad därom stadgas i 3 mom.

2 mom. Sådant beslut om godkännande av förslag till fusionsavtal, som avses i 1 mom., är ej giltigt, med mindre samtliga huvudmän förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande sammanträden och å det sammanträde, som sist hållits, biträts av minst två tredjedelar av de vid sammanträdet närvarande huvudmännen.

Är för beslutets giltighet något ytterligare villkor bestämt i reglementet, skall ock det lända till efterrättelse.

Har beslutet ej anmälts för registrering inom tid, som finnes föreskriven, är frågan om fusion förfallen.

3 mom. Senast fyra månader efter det registrering skett av sådant beslut om godkännande av förslag till fusionsavtal, som avses i 1 och 2 mom., skall såväl den övertagande som den överlåtande sparbankens styrelse göra ansökan om tillstånd av länsstyrelsen i det län, inom vilket den överlåtande sparbankens styrelse har sitt säte, att bringa fusionsavtalet till verkställighet. Vid ansökningen skall fogas bevis, att beslutet blivit registrerat.

Länsstyrelsens tillståndsprövning skall grundas å ett bedömande av huruvida fusionen dels kan anses vara förenlig med deras intressen, som äro insättare i eller eljest hava fordringar å de av fusionen berörda sparbankerna, dels framstår som ändamålsenlig ur allmän synpunkt. Beslut må ej meddelas utan att yttrande i ärendet avgivits av sparbanksinspektionen

samt, där den övertagande sparbankens styrelse har sitt säte i annat län, av länsstyrelsen i det länet.

När lagakraftvunnet beslut om tillstånd till fusion registrerats, skall den överlåtande sparbanken anses upplöst samt dess tillgångar och skulder hava övergått till den övertagande sparbanken.

79 §.

Avtal, som icke avser fusion men varigenom sparbank förbinder sig att, i samband med likvidation, å annan sparbank eller å penninginrättning, som ej är sparbank, överlåta sin rörelse, må ej träffas, med mindre samtliga huvudmän i den överlåtande sparbanken förenat sig om beslut, att sparbanken skall biträda avtalet, eller beslutet fattats å två på varandra följande sammanträden med huvudmännen samt å det sammanträde, som sist hållits, biträts av minst fyra femtedelar av de röstande och dessa tillika utgjort minst tre fjärdedelar av samtliga huvudmän. Är för giltighet av huvudmännens beslut ytterligare villkor bestämt i reglementet, skall ock det lända till efterrättelse.

Avtalet må, där det icke avser sparbanks överlåtande å bankaktiebolag, ej verkställas utan tillstånd av länsstyrelsen i det län, inom vilket den överlåtande sparbankens styrelse har sitt säte. Beslut i tillståndsärendet må ej meddelas utan att yttrande avgivits av sparbanksinspektionen samt, där överlåtelsen sker till sparbank, vars styrelse har sitt säte i annat län, av länsstyrelsen i det länet.

Om tillsyn

80 §.

Tillsynen å sparbank skall på sätt nedan stadgas utövas av länsstyrelsen i det län, inom vilket sparbankens styrelse har sitt säte, samt av en för hela riket gemensam sparbanksinspektion.

81 §.

Länsstyrelsen tillkommer:

att, om sparbanks huvudmän eller styrelse fattat beslut, som står i strid med lag eller författning eller med reglementet eller eljest finnes medföra våda för sparbankens säkerhet, förbjuda verkställighet av beslutet;

att, om beslut som nyss sagts gått i verkställighet, förelägga huvudmän eller styrelse att, där så kan ske, göra rättelse;

att förelägga huvudmän, styrelse eller revisorer att fullgöra vad som åligger dem enligt lag eller författning eller enligt reglementet;

att, där sparbanken i fall, som avses i 92 § första stycket, tillskyndats skada, föranstalta om talans anställande mot den ersättningsskyldige, såframt ej vad i 58, 59 och 77 §§ stadgas utgör hinder för sådan talan;

att, om det med hänsyn till utomordentliga omständigheter icke är lämpligt att sparbanks värdehandlingar förvaras på sätt reglementet angiver, på framställning av sparbanken och, där det kan ske, efter hörande av sparbanksinspektionen, meddela sparbanken tillstånd tills vidare att förvara handlingarna på annat betryggande sätt som länsstyrelsen föreskriver; samt

att för varje sparbank inom länet förordna en revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och sparbankens räkenskaper, därvid länsstyrelsen har att, till ledning för sitt val, från den handelskammare inom vars område sparbankens huvudkontor är beläget begära förslag å tre för revisorsuppdraget skickade personer.

Länsstyrelsen äger när som helst återkalla förordnande för revisor, som här avses, och i stället utse ny revisor.

Länsstyrelsen äger förelägga vite vid meddelande av föreskrift eller förbud enligt denna lag.

Föreläggande, som ovan sagts, må utom vad angår innehållet av vinst- och förlusträkning eller balansräkning icke av länsstyrelsen meddelas i fråga om i lag givna föreskrifter, vilkas överträdande är belagt med straff. I frågor, som angå sparbanks bokföring, må förbud eller föreläggande icke av länsstyrelsen meddelas, med mindre sparbanksinspektionen gjort framställning därom.

Då länsstyrelsen i anledning av att rubbning uppstått i det förhållande, som enligt 27 § skall förefinnas mellan sparbanks fonder och dess inlåning, förelägger sparbankens styrelse att vidtaga rättelse, må, där ej särskilda omständigheter föranleda annat, den tid, inom vilken föreläggandet skall vara fullgjort, icke sättas längre än två månader, och må i intet fall sagda tid bestämmas till mer än ett år.

Har sparbanks styrelse underlåtit att ställa sig föreläggande, som sist sagts, till efterrättelse eller har eljest svårare avvikelse skett från denna lag eller med stöd därav meddelade bestämmelser eller reglementet och rättas ej avvikelsen inom förelagd tid, äger länsstyrelsen förordna, att sparbanken genast skall träda i likvidation.

82 §.

1 mom. Träder sparbank i likvidation, äger länsstyrelsen förordna ombud, som har att närvara vid likvidatorernas sammanträden, med rätt att yttra sig till protokollet, samt att i övrigt övervaka likvidationen.

Likvidatorerna skola bereda ombudet tillfälle att när som helst inventera sparbankens kassa och övriga tillgångar samt granska sparbankens böcker, räkenskaper och andra handlingar; och må av ombudet begärd upplysning angående förvaltningen ej förvägras av likvidatorerna.

Länsstyrelsen äger under sparbanks likvidation i avseende å likvidatorer och huvudmän enahanda befogenhet som, innan sparbanken trätt i likvidation, tillkommer länsstyrelsen enligt denna lag beträffande styrelse och huvudmän.

Länsstyrelsen må, där så prövas erforderligt, förordna likvidationsrevisor att med övriga likvidationsrevisorer delta i granskningen av likvidatorernas förvaltning och sparbankens räkenskaper. Länsstyrelsen äger när som helst återkalla förordnande, som här avses, och i stället utse ny likvidationsrevisor.

2 mom. Har sparbanks egendom avträtts till konkurs, förordnar länsstyrelsen ett allmänt ombud att såsom konkursförvaltare delta i konkursboets förvaltning med den eller de förvaltare, som utses på sätt stadgas i konkurslagen.

Utän hinder av beslut, som kan vara fattat om delning av förvaltningen av boet, äger allmänna ombudet delta i förvaltningen i alla dess delar. Ombudet äger beträffande medförvaltare göra sådan anmälan som sägs i 80 § konkurslagen.

Om arvode till ombud gäller vad i konkurslagen är i allmänhet stadgat beträffande arvode till konkursförvaltare.

83 §.

Sparbanksinspektionen åligger:

att i fråga om lämpliga inrättandet och bedrivandet av sparbanks verksamhet tillhandagå med råd och upplysningar;

att med uppmärksamhet följa sparbankernas verksamhet i den mån så erfordras för kännedom om de förhållanden, som kunna inverka på sparbanks säkerhet eller eljest äro av betydelse för en sund utveckling av sparbanksverksamheten;

att därest inspektionen finner, att sparbanks verksamhet icke står i överensstämmelse med lag eller författning eller med reglementet eller de föreskrifter, som med stöd av stadgande i lag eller författning eller i reglementet meddelats av huvudmännen eller styrelsen, eller eljest bedrivs på sätt, som medför våda för sparbankens säkerhet, göra de erinringar hos sparbankens styrelse eller de framställningar hos länsstyrelsen, till vilka inspektionen kan finna sig föranlåten;

att utfärda instruktion för revisor och likvidationsrevisor, som förordnats av länsstyrelse; samt

att, där inspektionen så finner erforderligt, meddela närmare föreskrifter om sättet för förande av sparbanks räkenskaper, om förvaring av värdehandlingar samt om inventering av dessa.

84 §.

Sparbanks styrelse åligger:

att för sparbanksinspektionen när som helst hålla sparbankens kassa och övriga tillgångar samt alla böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning;

att å tider, som bestämmas av inspektionen, och enligt av inspektionen fastställda formulär upprätta och till inspektionen insända översikter över sparbankens tillgångar och skulder; och skall i sådan översikt angivas huruvida anledning finnes till antagande, att bokförda värdet av någon i översikten upptagen tillgång överstiger dess verkliga värde;

att, så snart det kan ske, till inspektionen insända i avskrift styrelsens förvaltningsberättelse, revisionsberättelsen med tillhörande handlingar ävensom protokoll över förhandlingarna vid årssammanträdet med huvudmännen;

att dels årligen till länsstyrelsen avgiva statistisk redogörelse angående sparbanken, dels härutöver, efter Konungens bestämmande, avgiva ytterligare statistiska uppgifter rörande sparbankens verksamhet och ställning;

att jämväl i övrigt meddela länsstyrelsen och inspektionen alla de upplysningar rörande sparbanken, som åskas av dem; samt

att, då anledning yppas till antagande, att sparbank gjort sådana förluster att det i 27 § stadgade förhållandet mellan sparbanks fonder och dess inlåning rubbats, ofördröjligen upprätta särskild balansräkning enligt 48 § för utvisande av sparbankens ställning samt att, därest balansräkningen bekräftar antagandet i fråga, ofördröjligen avsända meddelande härom till inspektionen.

85 §.

Till bestridande av kostnaden för sparbanksinspektionens organisation och verksamhet ävensom av kostnaden för ersättning åt revisor, ombud eller likvidationsrevisor, som förordnas enligt 81 § eller 82 § 1 mom., skall varje sparbank årligen erlægga bidrag efter visst, för sparbankerna lika förhållande till sammanlagda beloppet av de utav sparbanken vid utgången av nästföregående kalenderår förvaltade medlen; dock må bidraget till bestridande av kostnaden för sparbanksinspektionens organisation och verksamhet icke överstiga fem tusendels procent och bidraget till bestridande av kostnaden för ersättning åt revisor, ombud eller likvidationsrevisor icke överstiga fyra tusendels procent av nämnda belopp.

Om registrering

86 §.

1 mom. Hava vid ansökan om registrering av sparbank eller i fråga om upprättande av handling, som skall fogas vid sådan ansökan, icke iakttagits de föreskrifter, som finnas stadgade för varje särskilt fall, eller möter eljest hinder mot registrering av sparbanken på grund av föreskrifterna i denna lag eller annan lag eller författning, skall registrering vägras.

2 mom. Hava vid anmälan för registrering eller i fråga om upprättande av handling, som skall fogas vid sådan anmälan, icke iakttagits de föreskrifter, som finnas stadgade för varje särskilt fall, eller prövas beslut, som anmäles för registrering, icke hava tillkommit i föreskriven ordning eller ej stå i överensstämmelse med föreskrifterna i denna lag eller eljest strida mot lag eller författning eller mot reglementet eller vara till sin avfattning i något viktigare hänseende otydligt eller vilseledande, skall registrering vägras. Är annan grund till sådan klandertalan mot beslut av huvudmännen, vilken avses i 62 § 1 mom. andra stycket, än att vid beslutet ej rätteligen iakttagits i denna lag eller reglementet upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet, skall det dock icke utgöra hinder mot registrering, sedan tid för väckande av klandertalan utgått utan att talan väckts.

3 mom. Har ansökan enligt 78 § om länsstyrelsens tillstånd att bringa fusionsavtal till verkställighet ej inkommit inom föreskriven tid eller har ansökan genom lagakraftgående beslut avslagits eller har beslut om tillstånd icke anmälts för registrering inom den därför stadgade tiden, skall registreringsmyndigheten förklara frågan om fusion förfallen.

87 §.

Företer sparbanks registrerade firma likhet med en i sparbanksregister eller i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret, försäkringsregistret eller bankregistret tidigare införd firma och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äger han hos domstol föra talan om förbud för sparbanken att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd.

Menar någon eljest, att en i sparbanksregister verkställd inskrivning länder honom till förfång, må talan om registreringens upphävande samt om skadestånd föras vid domstol.

88 §.

Har genom lagakraftgående dom förklarats, att en i sparbanksregister gjord inskrivning ej bort ske eller att beslut, som registrerats, är ogiltigt eller att eljest visst förhållande, varom inskrivning skett, ej föreligger, skall på anmälan av part antecknas i registret, att på nämnda grund den tidigare anteckningen avföres ur registret.

Har, sedan i sparbanksregister gjorts anteckning rörande beslut om avträdande av sparbanks egendom till konkurs, överrätt förklarat, att beslutet ej bort meddelas, skall på anmälan därom i registret göras anteckning enligt vad som stadgas i första stycket.

89 §.

Vad i sparbanksregister införes, med undantag av meddelande om konkurs, skall genom registreringsmyndighetens försorg ofördröjligen kungöras såväl i allmänna tidningarna som ock i tidning, som är allmänt spridd inom den berörda sparbankens verksamhetsområde. Där i annat fall än

som avses i 88 § andra stycket antecknas i registret, att tidigare anteckning avföres ur detsamma, skall kungörelse därom ske efter vad nyss sagts.

Det som i enlighet med denna lag eller med stöd därav meddelade bestämmelser blivit infört eller antecknat i sparbanksregister och kungjort i ortstidning skall anses hava kommit till tredje mans kännedom, där ej av omständigheterna framgår, att han varken ägde eller bort äga vetskap därom.

Innan sådant kungörande skett, kan det förhållande, som blivit eller bort bliva infört eller antecknat i registret, icke med laga verkan åberopas mot annan än den, som visas hava ägt vetskap därom.

Finnes enligt Konungens förordnande tryckt samling av anmälningar till sparbanksregistren, skall i fråga om behörighet att inför domstol, länsstyrelse eller överexekutor företräda sparbanken vad samlingen, i den mån den kommit myndigheten till handa, innehåller, äga vitsord för myndigheten, där ej annat förhållande visas vara för handen.

90 §.

Registreringsmyndighet, som avses i denna lag, är länsstyrelsen i det län, inom vilket sparbanksstyrelse har sitt säte.

Om klagan över tillsynsmyndighets och registreringsmyndighets beslut

91 §.

Över andra beslut av länsstyrelse än de i andra och tredje styckena avsedda samt över sparbanksinspektionens beslut må klagan föras hos Konungen inom den tid, som är stadgad för överklagande av förvaltande myndighets beslut; dock går beslut, som meddelas av länsstyrelse, i verkställighet utan hinder av klagan, där icke Konungen förordnar annorlunda.

Den som icke åtnöjes med registreringsmyndighets beslut, varigenom registrering vägrats, må sist inom två månader från beslutets dag anföra besvär däröver hos Konungen.

Över beslut om sådan förklaring, som avses i 86 § 3 mom., må jämväl besvär anföras i den ordning, varom stadgas i andra stycket.

Om skadestånd

92 §.

Har huvudman, styrelseledamot, ledamot av delegation enligt 39 §, revisor, likvidator, likvidationsrevisor eller ombud, som avses i 82 § 1 mom., vid fullgörandet av sitt uppdrag uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat sparbanken skada, är han pliktig att till sparbanken utgiva ersättning för skadan.

Har huvudman eller annan, som avses i första stycket, genom överträdelse av denna lag eller med stöd av densamma meddelade bestämmelser eller reglementet uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat tredje man skada, är han pliktig att till denne utgiva ersättning för skadan.

93 §.

Har ersättningsskyldighet uppkommit enligt 92 § men föreligger allenast ringa vårdslöshet, må ersättningen nedsättas, där det prövas skäligt med hänsyn jämväl till skadans storlek och omständigheterna i övrigt.

Nedsättning efter vad nu är sagt må icke äga rum, om den ersättningskyldiges förfarande innefattade brottslig handling.

94 §.

Äro flera ersättningsskyldiga för skada efter vad som stadgas i 92 och 93 §§, skola de svara för ersättningen en för alla och alla för en, den vars ersättningsskyldighet nedsatts enligt 93 § dock allenast med det nedsatta beloppet. Sinsemellan skola de taga del i ersättningens gäldande efter ty med hänsyn till den större eller mindre skuld, som finnes ligga envar av dem till last, samt till omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Straffbestämmelser

95 §.

Med dagsböter eller fängelse straffes:

1. stiftare, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i teckningslista eller i ansökan om stadfästelse av reglementet eller i handling, som enligt 6 § andra stycket skall fogas vid ansökningen;

2. styrelseledamot eller annan, som i anmälan för eller ansökan om registrering eller i försäkran eller annan handling, som fogas därvid, uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift;

3. styrelseledamot eller likvidator, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i handling, som framlägges å sammanträde med huvudmännen, eller i påskrift å sådan handling eller i handling eller meddelande, som kungöres eller sändes till huvudman;

4. styrelseledamot, där han vid upprättande av förvaltningsberättelse, balansräkning eller vinst- och förlusträkning, som avses i 47 eller 67 § eller 84 § sjätte punkten, uppsåtligen förfar i strid med bestämmelserna i 48, 49 eller 50 §;

5. styrelseledamot eller annan som uppsåtligen eller av vårdslöshet till länsstyrelsen eller sparbanksinspektionen meddelar oriktig eller vilseledande uppgift angående omständighet, varom det ålegat honom att lämna upplysning;

6. likvidator, som vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 68, 71 eller 73 §, uppsåtligen förfar i strid med bestämmelserna i nämnda lagrum;

7. revisor eller likvidationsrevisor, där han i revisionsberättelse eller annan handling, som framlägges å sammanträde med huvudmännen, eller i påskrift å sådan handling uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift rörande sparbankens angelägenheter eller uppsåtligen eller av grov vårdslöshet underlåter att göra anmärkning beträffande förvaltningen, ändå att anledning därtill föreligger;

8. revisor, likvidationsrevisor eller revisors eller likvidationsrevisors medhjälpare som, oaktat han insett eller bort inse, att skada kunnat följa därav, yppar något av vad som kommer till hans kännedom vid verkställd granskning, utan att det med nödvändighet erfordras för fullgörande av hans uppdrag.

96 §.

Med dagsböter straffes:

1. styrelseledamot, där han vid upprättande av förvaltningsberättelse, balansräkning eller vinst- och förlusträkning, som avses i 47 eller 67 § eller 84 § sjätte punkten, av vårdslöshet förfar i strid med bestämmelserna i 48, 49 eller 50 §;

2. likvidator, där han vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 68, 71 eller 73 §, av värdslöshet förfar i strid med bestämmelserna i nämnda lagrum;

3. revisor eller likvidationsrevisor, där han annorledes än i 95 § 7 sägs vid upprättande av revisionsberättelse, som avses i 55, 67, 72 eller 73 §, väsentligen eftersätter bestämmelserna i nämnda lagrum;

4. den, som bryter mot vad som är stadgat i 2, 34 eller 35 §.

Särskilda bestämmelser

97 §.

Sparbank må icke överföra medel till annan pensionsstiftelse än sådan, som bildats uteslutande för pensionering av personal, som är eller varit anställd i sparbankens tjänst, eller efterlevande till sådan personal. Överföring må icke ske med mindre dels överföringen erfordras för att uppbringa stiftelsens förmögenhet till belopp, som motsvarar kapitalvärdet vid överförings-tillfället av intjänade pensioner jämte dyrtidstillägg eller andra därmed jämförliga tillägg, vilka enligt gjorda utfästelser eller inom sparbanken tillämpad sedvänja högst skola utgå, dels ock överskott vid upplösning av stiftelsen skall i enlighet med stiftelsens stadgar användas främst till betalning av pensionspremier för anställda hos sparbanken och i övrigt för allmännyttigt eller välgörande ändamål, som icke på grund av gällande författning skall tillgodoses genom skattebidrag.

Beträffande stiftelse, vars förmögenhet huvudsakligen härrör från medel, som tillskjutits av sparbank, skall sparbanksinspektionen tillse, att stiftelsens tillgångar äro placerade på sätt som med beaktande av stiftelsens ändamål och med hänsyn jämväl till vad i denna lag är föreskrivet beträffande placering av sparbanks medel bereder skälig säkerhet. Har så ej skett, må den länsstyrelse, vilken utövar tillsynen över den sparbank, som lämnat tillskott till stiftelsen, efter anmälan från sparbanksinspektionen förelägga stiftelsen att vidtaga rättelse. Det åligger dem som företräda stiftelsen att, närhelst inspektionen begär det, hålla stiftelsens kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning ävensom lämna inspektionen alla de upplysningar rörande stiftelsen, som äskas av inspektionen. Vad som stadgas i detta stycke skall ej gälla stiftelse, vars förmögenhet huvudsakligen härrör från medel, som sparbank tillskjutit med stöd av 17 § andra stycket.

98 §.

Enskildas förhållanden till sparbank må ej yppas i oträngt mål.

99 §.

Närmare bestämmelser rörande sparbanksregister, om avgifterna för registrering och kungörande samt om sparbanksinspektionens organisation och verksamhet, så ock de föreskrifter, som i övrigt utöver vad denna lag innehåller finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen.

Förslag
till
lag angående införande av nya lagen om sparbanker

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den nu antagna lagen om sparbanker skall jämte vad här nedan stadgas träda i kraft den 1 januari 1956:

2 §.

Genom nya lagen upphävas, med de begränsningar nedan stadgas, lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker tillika med de stadganden, vilka innefatta ändring i eller tillägg till nämnda lag, så ock lagen den 30 april 1942 (nr 226) angående rätt för länsstyrelse att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om förvaring av sparbanks värdehandlingar.

3 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

4 §.

Utän hinder av vad i 29 § femte stycket nya lagen stadgas beträffande säkerhet för lån, vilket är ställt på längre återbetalningstid än sex månader och beträffande vilket sparbanken icke förbehållit sig rätt att uppsäga lånet till återbetalning inom sagda tid, må sparbank jämväl i fortsättningen såsom säkerhet för dylikt lån godtaga inteckning i sådan tomträtt till inom sparbankens verksamhetsområde belägen fastighet med byggnad avsedd huvudsakligen för bostadsändamål eller till affärslokaler, beträffande vilken 4 kap. lagen om nyttjanderätt till fast egendom i dess lydelse före den 1 januari 1954 äger tillämpning; dock att avtal, varigenom tomträtten upplåtits, skall hava upprättats i enlighet med av sparbanksinspektionen godkänt formulär eller eljest hava blivit godtaget av inspektionen samt att återbetalningstiden för lånet icke skall utgå senare än fem år före tomträttsavtalets upphörande.

5 §.

Beträffande medel, som för gift kvinnas räkning inestå i sparbank, skall bestämmelsen i 26 § lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker i sagda lagrums ursprungliga lydelse fortfarande äga tillämpning, om äldre giftermålsbalken är tillämplig å makarnas förmögenhetsförhållanden.

6 §.

I fråga om sparbank, vars reglemente blivit stadfast före den 1 januari 1956, skola följande bestämmelser lända till efterrättelse:

1. Sparbank, som vill fortsätta verksamheten, är pliktig att före den 1 januari 1958 söka registrering; och skall sparbanken dessförinnan hava vidtagit sådana ändringar i sitt reglemente, att det bringats i överensstämmelse med föreskrifterna i nya lagen och de bestämmelser, som utfärdats med stöd av denna, samt hava förskaffat sig vederbörlig stadfästelse å reglementsändringarna.

Har ej sparbank före dag, som ovan angivits, sökt registrering och har ej Konungen medgivit anstånd med ansökningen, har den länsstyrelse, som utövar tillsynen över sparbanken, att förordna om att sparbanken genast skall träda i likvidation.

2. Till dess registrering skett, skall äldre lag äga tillämpning å sparbanken utom såvitt angår inlåningsrättens omfattning, i vilket hänseende nya lagens regler skola gälla. Likaså skola nya lagens regler tillämpas beträffande registreringen samt i fråga om förfarandet vid den reglementsändring, som skall föregå registreringen.

3. Utan hinder av vad i 5 § andra stycket nya lagen sägs må såsom sparbanks firma registreras den benämning, varunder sparbanken utövar sin verksamhet, och må, där sparbank fått såsom firna inregistrerad benämning, som nu sagts, mot sparbanken ej föras talan jämlikt 87 § första stycket nya lagen.

4. Sparbank må fortsätta sin verksamhet utan hinder av att sparbanken saknar grundfond eller att dess grundfond uppgår till lägre belopp än i 8 § nya lagen sägs.

Nya lagens regler om garantifond skola gälla beträffande säkerhetsfond.

5. Då nya lagen vunnit tillämpning å sparbank genom att registrering skett, skola så många huvudmän avgå, att antalet kvarstående motsvarar hälften av antalet huvudmän enligt det nya reglementet. Återstoden av antalet huvudmän enligt det nya reglementet utses så snart kan ske genom val, som jämlikt 13 § nya lagen förrättas av stadsfullmäktige, kommunalfullmäktige eller landsting. De avgående huvudmännen, vilka skola kvarstå till dess nyss angivet val ägt rum, uttagas genom lottnings, dock att i första hand skola uttagas de som tillsatts av kommunalstämma, kommunalfullmäktige, stadsfullmäktige, landsting, häradsrätt eller hushållningssällskap. Kvarstående enligt äldre lag utsedda huvudmän skola allt efter som mandatiderna utlöpa ersättas genom val, som jämlikt förenämnda lagrum i nya lagen förrättas av sparbankens huvudmän.

Vid första huvudmannaval, sedan nya lagen vunnit tillämpning å sparbanken, skola i den mån så erfordras för att åstadkomma successiva nyval mandattiderna sättas kortare än fyra år.

De huvudmän, som äro valda, då nya lagen vinner tillämpning å sparbanken, må, ändå att de icke uppfylla nya lagens fordringar för valbarhet, utöva sitt uppdrag intill dess att de ersättas genom nyval.

6. Genom vad i nya lagen stadgas sker ej inskränkning i den rätt att återbekomma tillskjuten fond eller att njuta ränta därå, som enligt sparbankens reglemente eller eljest gjort förbehåll före lagens ikraftträdande tillagts stiftare eller annan bidragstecknare.

7. I fråga om medel, som förvaltas av förmyndare eller god man och som sedan den 1 januari 1941 inestå å räkning hos sparbank utan villkor att de må lyftas allenast med överförmyndarens tillstånd, skall, såframt ej överförmyndaren annorlunda förordnar, vid tillämpning av vad i 24 § nya lagen stadgas så anses som förbehåll enligt 15 kap. 9 § andra stycket föräldrabalken gjorts, att de må uttagas utan sådant tillstånd. Vad nu sagts skall ock gälla medel, som sedermera insatts eller framdeles insättas å räkningen, samt ränta som lagts eller lägges till kapitalet.

8. Har sparbank med stöd av särskilt tillstånd enligt äldre lag mottagit medel å motboksräkning utöver det i nya reglementet för en och samma insättares tillgodohavande å sparbanksräkning bestämda högsta beloppet och uppgå dessa medel, då nya lagen vinner tillämpning å sparbanken genom att registrering skett, sammanlagt till så stort belopp, att de icke rymmas inom den enligt 25 § första stycket nya lagen tillåtna inlåningen, må

medlen utan hinder av sistnämnda lagstadgande inbestå hos sparbanken intill utgången av år 1965.

9. Utan hinder av vad i 28 § fjärde stycket eller 29 § femte stycket nya lagen stadgas beträffande säkerhet för lån, må egendom, som innan nya lagen vunnit tillämpning å sparbanken genom att registrering skett ställts som säkerhet för lån, alltjämt godtagas som sådan under lånets fortsatta löptid.

10. De styrelseledamöter och revisorer samt styrelsesuppleanter och revisorssuppleanter, som äro valda, då nya lagen vinner tillämpning å sparbanken genom att registrering skett, må utöva sitt uppdrag under den tid, för vilken de äro valda, ändå att de icke uppfylla nya lagens fordringar för valbarhet.

11. Har beslut å sammanträde med huvudmännen fattats innan nya lagen vunnit tillämpning å sparbanken genom att registrering skett skola, såvida annat ej följer av punkt 2 här ovan, i fråga om beslutet, om talan därå samt om beslutets verkställande bestämmelserna i äldre lag äga tillämpning.

12. Hava likvidatorer för sparbank utsetts, innan nya lagen vunnit tillämpning å sparbanken genom att registrering skett, skall äldre lag gälla i avseende å likvidationen.

Förslag

till

lag

angående ändring i lagen den 18 september 1903 (nr 101 s. 61) angående solidariskt bankbolags, bankaktiebolags och sparbanks konkurs

Härigenom förordnas, att nuvarande 2 och 3 §§ lagen den 18 september 1903 angående solidariskt bankbolags, bankaktiebolags och sparbanks konkurs¹ skola upphöra att gälla, att nuvarande 4 och 5 §§ samma lag skola erhålla beteckningarna 2 och 3 §§ samt att 1 § i lagen skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse:)

1 §.

(Föreslagen lydelse:)

1 §.

Har solidariskt bankbolag eller bankaktiebolag råkat i konkurstillstånd, varde det av konkursdomaren ofördröjligen anmält hos bankinspektionen; och förordne bankinspektionen ett allmänt ombud att såsom konkursförvaltare delta i konkursboets förvaltning med den eller de förvaltare, som utses på sätt i kurslagen stadgas.

Avträdes sparbanks egendom till konkurs, varde anmälan därom av konkursdomaren ofördröjligen gjord hos Konungens befallningshavande,

Angående allmänt ombud, som förordnas i bankaktiebolags och i sparbanks konkurs, stadgas i lagen om bankrörelse och lagen om sparbanker.

¹ Senaste lydelse av lagen se 1921:231.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

som förordnar ett allmänt ombud att delta i förvaltningen av konkursboet, på sätt här ovan sägs.

På den, vilken förordnat sådant allmänt ombud, ankomme att, när det provas skäligt, entlediga ombudet och i dess ställe annan förordna. Däröver må klagan ej föras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

Förslag

till

lag

angående ändring i lagen den 15 juni 1934 (nr 300) om sparbankernas säkerhetskassa

Härigenom förordnas, att 2, 5, 6 och 7 §§ lagen den 15 juni 1934 om sparbankernas säkerhetskassa¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

2 §.

2 §.

Såsom bidrag — — — kalenderår förvaltade.

Såsom bidrag — — — kalenderår förvaltade.

Vad nu sagts gälla ej sparbank, vars fonder, sedan i förekommande fall därifrån avdragits säkerhetsfond och under de tio första åren efter sparbankens bildande jämväl grundfond, antingen icke uppgå till det i förhållande till sparbankens inlåning enligt gällande lag erforderliga beloppet eller genom bidragets betalning skulle komma att nedgå under detta belopp.

Vad nu sagts skall ej gälla sparbank, vars fondmedel, sedan i förekommande fall därifrån avdragits garantifond och i fondmedlen ingående förlagskapital samt under de tio första åren efter sparbankens bildande jämväl grundfond, antingen äro eller genom bidragets erläggande skulle bliva otillräckliga för iakttagandet av det förhållande, som jämlikt 27 § lagen om sparbanker skall förefinnas mellan sparbankens inlåning och dess fonder.

5 §.

5 §.

Kassans medel skola insättas hos riksgäldskontoret eller i riksbanken eller placeras i sådana obligationer, som omförmålas i 25 § lagen om sparbanker; dock må ett belopp ej överstigande en tiondel av kassans medel

Kassans medel skola, där ej sparbanksinspektionen efter framställning från kassans styrelse annat medgiver, insättas hos riksgäldskontoret eller i riksbanken eller placeras i fullgoda inhemska obligationer; dock

¹ Senaste lydelse av 6 § se 1940:129.

(Nuvarande lydelse:)

innestå hos inländskt *bankbolag* eller sparbank.

6 §.

Kassans styrelse må, efter prövning i varje särskilt fall och på villkor som styrelsen äger bestämma, med anlitande av kassans medel lämna dels bistånd åt sparbank, vars *fonder* i följd av inträffade förluster nedgått under det i förhållande till sparbankens inlåning enligt *gällande lag* erforderliga beloppet, ävensom åt sparbank, som eljest på grund av inträffade eller väntade förluster råkat i eller kan befaras råka i svårigheter, dels ock, i den utsträckning så finnes skäligt, gottgörelse åt insättare i sparbank, som trätt i likvidation eller försatts i konkurs.

7 §.

För granskning — — — av Konungen.

Revisorerna hava — — — beslutar Konungen.

Hava revisorerna i sin berättelse mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift eller uppsåtligen underlåtit att göra anmärkning mot sådan uppgift i handling, som av dem granskats, eller vid fullgörande av sitt uppdrag visat vårdslöshet, svare de en för båda och båda för en för därav uppkommen skada.

(Föreslagen lydelse:)

må ett belopp ej överstigande en tiondel av kassans medel innestå hos inländskt *bankaktiebolag* eller sparbank.

6 §.

Kassans styrelse må, efter prövning i varje särskilt fall och på villkor, som styrelsen äger bestämma, med anlitande av kassans medel lämna dels bistånd åt sparbank, vars *fondmedel till följd* av inträffade förluster nedgått under det i förhållande till sparbankens inlåning enligt 27 § *lagen om sparbanker* erforderliga beloppet, ävensom åt sparbank, som eljest på grund av inträffade eller väntade förluster råkat i eller kan befaras råka i svårigheter, dels ock, i den utsträckning så finnes skäligt, gottgörelse åt insättare i sparbank, som trätt i likvidation eller försatts i konkurs.

7 §.

För granskning — — — av Konungen.

Revisorerna hava — — — beslutar Konungen.

Hava revisorerna vid fullgörandet av sitt uppdrag uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat kassan skada, äro de pliktiga att en för båda och båda för en utgiva ersättning för skadan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

Vad i denna lag stadgas angående garantifond skall jämväl gälla säkerhetsfond.

Förslag
till
lag
om ändrad lydelse av 6 § lagen den 13 juli 1887 (nr 42 s. 1) angående
handelsregister, firma och prokura

Härigenom förordnas, att 6 § lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse:)

6 §.

Företer i handelsregistret införd firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister eller aktiebolagsregistret tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge domstol på talan av denne förbjuda innehavaren av förstnämnda firma att efter viss tid använda firman ävensom ålägga honom det skadestånd, som prövas skäligt.

Menar någon — — — vid domstol.

(Föreslagen lydelse:)

6 §.

Företer i handelsregistret införd firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret, försäkringsregistret, bankregistret eller sparbanksregister tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge domstol på talan av denne förbjuda innehavaren av förstnämnda firma att efter viss tid använda firman ävensom ålägga honom det skadestånd, som prövas skäligt.

Menar någon — — — vid domstol.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

¹ Senaste lydelse av 6 § se 1911:43 s. 3.

Förslag
till
lag
angående ändrad lydelse av 200 § lagen den 14 september 1944 (nr 705)
om aktiebolag

Härigenom förordnas, att 200 § lagen den 14 september 1944 om aktiebolag¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse:)

200 §.

Företer aktiebolags registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister eller aktiebolagsre-

(Föreslagen lydelse:)

200 §.

Företer aktiebolags registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregist-

¹ Senaste lydelse av 200 § se 1955:00.

gistret tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge han hos domstol föra talan om förbud för aktiebolaget att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd. Rätt till sådan talan mot aktiebolag äge ock annat aktiebolag vars firma senare registrerats, där tidigare godkännande av firman då var gällande enligt 6 §.

ret, *filiatregistret, försäkringsregistret, bankregistret eller sparbanksregister* tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge han hos domstol föra talan om förbud för aktiebolaget att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd. Rätt till sådan talan mot aktiebolag äge ock annat aktiebolag vars firma senare registrerats, där tidigare godkännande av firman då var gällande enligt 6 §.

Menar någon — — — vid domstol.

Menar någon — — — vid domstol.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

Förslag
till
lag

angående ändrad lydelse av 312 § lagen den 17 juni 1948 (nr 433)
om försäkringsrörelse

Härigenom förordnas, att 312 § lagen den 17 juni 1948 om försäkringsrörelse skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(*Nuvarande lydelse:*)

312 §.

Företer försäkringsbolags registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret eller försäkringsregistret tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge han hos domstol föra talan om förbud för bolaget att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd.

Menar någon — — — vid domstol.

(*Föreslagen lydelse:*)

312 §.

Företer försäkringsbolags registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret, *bankregistret, sparbanksregister* eller försäkringsregistret tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge han hos domstol föra talan om förbud för bolaget att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd.

Menar någon — — — vid domstol.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

Förslag
till
lag
angående ändrad lydelse av 102 § lagen den 1 juni 1951 (nr 308)
om ekonomiska föreningar

Härigenom förordnas, att 102 § lagen den 1 juni 1951 om ekonomiska föreningar¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse:)

102 §.

Företer förenings registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret, försäkringsregistret, sjukkasseregister, understödsföreningsregister eller sambruksföreningsregistret tidigare införd firma och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge han hos domstol föra talan om förbud för föreningen att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd.

Menar någon — — — vid domstol.

(Föreslagen lydelse:)

102 §.

Företer förenings registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret, *filialregistret*, försäkringsregistret, sjukkasseregister, understödsföreningsregister, sambruksföreningsregistret, *bankregistret eller sparbankregister* tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge han hos domstol föra talan om förbud för föreningen att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd.

Menar någon — — — vid domstol.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehåft dels två före propositionens avlämnande väckta motioner, nämligen nr 30 i första kammaren av herr *Weiland m. fl.* och nr 40 i andra kammaren av herr *Pettersson* i Norregård *m. fl.*

dels o c k följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

i n o m f ö r s t a k a m m a r e n :

- nr 455 av herr *Sundvik m. fl.*,
- nr 468 av herr *Danmans m. fl.*,
- nr 473 av herr *Anderberg m. fl.*,
- nr 474 av herr *Björnberg m. fl.*,
- nr 475 av herr *Strand m. fl.*,
- nr 476 av herr *Andersson, Birger.*

i n o m a n d r a k a m m a r e n :

- nr 565 av herr andre vice talmannen *Olsson*,
- nr 578 av herr *Svensson* i Alingsås *m. fl.*,

¹ Senaste lydelse av 102 § se 1955:00.

nr 588 av herr *Pettersson* i Norregård *m. fl.*,

nr 589 av herr *Engqvist m. fl.*,

nr 590 av herr *Staxäng m. fl.*

I motionerna I: 30 och II: 40, vilka är likalydande, hemställes, »att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av gällande lag om sparbanksväsendet att bestämmelsen om insättningsmaximum för motboksräkning med sparbank upphäves».

I motionerna I: 455 och II: 565, vilka är likalydande, föreslås, »att riksdagen måtte beträffande bestämmelserna om tillsättande av huvudman besluta sådan ändring i förslaget till lag om sparbanker att sparbank, i vilken huvudmännen nu utses av landsting, beredes möjlighet att bibehålla gällande valmetod».

I motionerna I: 468 och II: 578 — även de likalydande — hemställes, »att riksdagen måtte medgiva sparbank rätt att — utöver de förvärv av fastighet som är avsedda för sparbanks inrymmande — förvärva fast egendom intill ett belopp motsvarande sparbanks egna fonder».

Motionerna I: 473 och II: 590, som är likalydande, innehåller en hemställan, »att riksdagen måtte besluta sådan ändring i 19 § förslaget till lag om sparbanker, att ränta å garantifond får utbetalas, även om grundfond icke uppbringats till det belopp, vartill den skall uppgå».

Motionerna I: 474 och II: 588, som likaledes är av samma lydelse, utmynnar i en hemställan,

»dels att i 22 § förslag till lag om sparbanker andra stycket utgår,

dels att i 25 § första stycket ordet femton utbytes mot tjugo,

dels ock att 32 § första stycket första meningen erhåller följande lydelse: Sparbank må ej förvärva fast egendom eller tomträtt, såframt ej med fångat åsyftas att bereda sparbanken lokaler för dess behov».

I motionerna I: 475 och II: 589 — även de likalydande — hemställes, »att riksdagen måtte besluta om sådan ändring av Kungl. Maj:ts förslag rörande val av huvudmän, att huvudmän skola utses på sätt reglementet föreskriver, därvid skall iakttagas, att minst en tredjedel och högst hälften av huvudmännen skall utses av fullmäktige i de städer, köpingar och landskommuner, som ingå i sparbankens verksamhetsområde, eller av landsting, att minst en tredjedel och högst hälften av huvudmännen skall utses av huvudmännen själva, vid senare sammanträde än det, som förrättas i samband med sparbankens bildande, bland insättare i sparbanken, vilka vid utgången av kalenderåret närmast före huvudmannavalet haft ett tillgodohavande i sparbanken av minst etthundra kronor, samt att, i den mån hälftenregeln icke skall tillämpas, återstoden av huvudmännen skall väljas efter förslag av i reglementet angivna lokala organisationer av betydelse för sparbankens verksamhet».

Slutligen hemställes i motionen I: 476, »att riksdagen måtte besluta, att organisationen av tillsynen över sparbankerna skall utformas på sätt 1948 års sparbankssakkunniga förordat och att den nya sparbankslagens

regler rörande tillsynen i enlighet härmed gives samma innehåll som i sakkunnigförslagets lagtext».

Beträffande de skäl som anförts till stöd för de genom propositionen framlagda lagförslagen ävensom i fråga om vad motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till propositionen och motionerna.

Inledning

Sparbankernas verksamhet regleras för närvarande av lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker — i det följande betecknad SpL. Beträffande omfattningen av sparbankernas rätt till inlåning kompletteras SpL:s bestämmelser sedan år 1947 av provisoriska föreskrifter i ämnet. Till SpL ansluter sig viss annan lagstiftning, främst lagen den 15 juni 1934 (nr 300) om sparbankernas säkerhetskassa.

Frågan om en generell översyn av sparbankslagstiftningen vann aktualitet i mitten av 1940-talet. Med anledning av två vid 1945 års riksdag väckta motioner hemställde sålunda bankoulskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allmän revision av SpL, därvid bl. a. frågan om ändrade grunder för utseende av huvudmän i sparbank borde upptas (utl. nr 17/1945.) Utskottets hemställan bifölls av riksdagen (rskr. 123/1945). I anförande till statsrådsprotokollet den 30 juni 1948 uttalade därefter dåvarande chefen för finansdepartementet, att med hänsyn såväl till riksdagens önskemål som till framställningar, vilka från andra håll gjorts om olika ändringar i SpL, en allsidig och förutsättningslös utredning borde verkställas rörande sparbankernas organisation och verksamhet. Bland de spörsmål, som därvid borde beaktas, nämnde departementschefen särskilt frågorna om huvudmännens tillsättande, filialverksamheten inom sparbanksväsendet och sparbankernas rätt till checkräkning. Sedan Kungl. Maj:t i anledning härav bemyndigat departementschefen att tillkalla högst sju sakkunniga med uppdrag att verkställa ifrågavarande utredning, utsågs sådana den 14 september 1948. Den sålunda tillsatta kommittén, som antog benämningen *1948 års sparbankssakkunniga*, har till fullgörande av sitt uppdrag den 15 maj 1954 avgivit betänkande (SOU 1954: 10) med förslag till

1. lag om sparbanker;
2. lag angående införande av nya lagen om sparbanker;
3. lag angående ändring i lagen den 18 september 1903 (nr 101 s. 61) angående bankaktiebolags och sparbanks konkurs;
4. lag angående ändring i lagen den 15 juni 1934 (nr 300) om sparbankernas säkerhetskassa;
5. lag angående ändrad lydelse av 2 § 14:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;
6. lag om ändrad lydelse av 6 § lagen den 13 juli 1887 (nr 42 s. 1) angående handelsregister, firma och prokura;

7. lag angående ändrad lydelse av 200 § lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag;

8. lag angående ändrad lydelse av 312 § lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse; samt

9. lag angående ändrad lydelse av 102 § lagen den 1 juni 1951 (nr 308) om ekonomiska föreningar.

De sakkunnigas lagförslag har intagits som bilaga i propositionen.

Yttranden över sakkunnigbetänkandet har efter remiss avgivits av *fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, sparbanksinspektionen, bank- och fondinspektionen, försäkringsinspektionen, statskontoret, kommerskollegium*, som bifogat yttranden från *flertalet handelskamrar, generalpoststyrelsen, patent- och registreringsverket, statens organisationsnämnd, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, svenska sparbanksföreningen*, som bifogat yttranden från *de lokala sparbanksföreningarna, svenska bankföreningen, svenska jordbrukskreditkassan, Sparbankernas bankaktiebolag, sparbankernas säkerhetskassa, konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Sveriges allmänna hypoteksbank, landsorganisationen, tjänstemännens centralorganisation, riksförbundet landsbygdens folk, svenska bankmannaförbundet, Kooperativa förbundet, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska landstingsförbundet* samt *föreningen auktoriserade revisorer*. Dessutom må nämnas att yttranden från *några sparbanker* funnits fogade såsom bilagor till vissa länsstyrelsans remissvar.

Huvudgrunderna i de sakkunnigas förslag. De sakkunniga har ägnat speciell uppmärksamhet dels åt de i direktiven för utredningsarbetet särskilt angivna spörsmålen om huvudmännens tillsättande, filialverksamheten och sparbanks rätt till checkräkning, dels åt vissa ämnen, som de sakkunniga ansett sig böra tillmäta likvärdigt avseende, nämligen frågorna om inlåningsrättens omfattning, skyldigheten att hålla kassareserv samt det allmännas tillsyn över sparbankerna.

Den gällande ordningen för huvudmännens tillsättande innebär, att minst en tredjedel av dessa skall väljas av kommunalfullmäktige, stadsfullmäktige eller vissa andra i SpL nämnda offentligrättsliga organ. Övriga två tredjedelar av huvudmannakårerna får utses på sätt sparbankens reglemente bestämmer. I stor utsträckning tillåter reglementsbestämmelserna i hithörande avseende, att majoriteten av huvudmännen tillsättes genom självkomplettering. Den reform, de sakkunniga föreslagit, innebär att två tredjedelar av antalet huvudmän skall väljas av insättarna och en tredjedel av borgerlig primärkommun (-er) eller landsting. Vid insättarvalen skall insättarna företrädas av en valkorporation, som utses bland insättarna genom ett lottningsförfarande. Behörig att ingå i valkorporationen är fysisk person, som är myndig och som vid slutet av kalenderåret närmast före huvudmannava-

let haft ett tillgodohavande i sparbanken av minst 100 kronor. Såväl insättarvalen som kommun- och landstingsval av huvudmän skall förrättas enligt proportionell metod.

För närvarande finnes två typer av sparbanksfilialer, nämligen avdelningskontor och s. k. sparbankskommitté. Inrättandet av avdelningskontor på annan ort än där sparbankens styrelse har sitt säte kräver myndighets tillstånd. I övrigt råder praktiskt taget full frihet att öppna filial. Också enligt sakkunnigförslaget skall två slag av filialer finnas, benämnda avdelningskontor respektive sparställe. Medan en klagörande definition på åtskillnaden mellan de nuvarande avdelningskontoren och sparbankskommittéerna saknas, har de sakkunniga velat åstadkomma en markerad gränsdragning mellan de båda nya filialtyperna. Avdelningskontoren skall enligt förslaget äga bedriva fullständig sparbanksrörelse. För sparställena är däremot utmärkande bl. a. att de icke får bevilja eller utbetala lån. Avdelningskontor skall få inrättas endast efter myndighets tillstånd. Bildandet av sparställe återigen skall i princip få ske fritt. In- och utlåningsrörelse genom ombud föreslås bli förbjuden. Vissa undantag uppställas dock. Främst må nämnas att förbudet icke skall beröra sparverksamheten i skolor och sparklubbar.

Önskemålet, att sparbankerna skall få motta insättningar på checkräkning, har de sakkunniga velat tillgodose genom en regel, enligt vilken vid sidan av rätten till inlåning å motboksräkning — i sakkunnigförslaget betecknad sparbanksräkning — skall finnas en s. k. fri sektor. Inom denna skall sparbankerna själva få bestämma inlåningsformerna och de närmare inlåningsvillkoren. Den fria sektorn skall alltså kunna utnyttjas för mottagande av insättningar å checkräkning men också för annan inlåning, som icke uppfyller villkoren för att kunna placeras å sparbanksräkning. Exempelvis skall sektorn inrymma insättningar å sparbanksräkning, vilka överskridit det i sparbankens reglemente fastställda högsta beloppet för en och samma insättares tillgodohavande å sådan räkning. Storleken av den fria sektorn har ställts i relation till inlåningen å sparbanksräkningen. Närmare bestämt innebär sakkunnigförslaget i detta hänseende, att sektorn får inrymma en inlåning, som motsvarar 15 procent av inlåningen å sparbanksräkningen. — Att checkräkning skulle få användas även som en utlåningsform har de sakkunniga icke funnit sig kunna tillstyrka.

De sakkunniga har ansett, att SpL:s principer för regleringen av inlåningsrättens omfattning även i fortsättningen bör prägla stadgandena i detta ämne. SpL:s system med dubbla spärrar för inlåningen i relation till sparbanks fonder har sålunda bibehållits. Själva relationstalen är emellertid i sakkunnigförslaget desamma som i den provisoriska lagstiftning, vilken för närvarande kompletterar SpL:s regler i ämnet. Redan till följd härav bereder sakkunnigförslagets bestämmelser ett större inlåningsutrymme än SpL:s. En viss utvidgning av inlåningsrätten föranledes härjämte av de sakkunnigas förslag, att kretsen av de placeringar, vilka helt eller delvis får utgöra underlag för inlåning, skall bli mera vidsträckt än enligt SpL.

I fråga om sparbanks skyldighet att hålla kassareserv innebär både SpL:s och sakkunnigförslagets regler, att viss betalningsberedskap skall finnas beträffande samtliga sparbankens förbindelser. Den föreslagna möjligheten för sparbank att inom en fri sektor motta inlåning å checkräkning eller å kortfristig uppsägningsräkning har av de sakkunniga ansetts motivera, att betalningsberedskapen bör påverkas av om inlåningen är av avistanatur eller därmed jämförlig beskaffenhet. Sakkunnigförslagets kassareservregler har med hänsyn härtill differentierats. För avistaförbindelserna skall gälla ett kassareservkrav på 20 procent, medan övriga förbindelser skall motsvaras av en åttaprocentig kassareserv.

Beträffande den offentliga tillsynen över sparbankerna förordar de sakkunniga avsevärda förändringar i organisatoriskt avseende. Tillsynen är enligt SpL uppdelad mellan ett centralt tillsynsorgan, sparbanksinspektionen, samt lokala organ, dvs. länsstyrelserna och av dem utsedda allmänna ombud. De sakkunniga har intagit den ståndpunkten, att länsstyrelsernas befattning med tillsynen bör upphöra och att den centrala tillsynsverksamheten bör utövas av en myndighet, vari sparbanksinspektionen samt bank- och fondinspektionen skall uppgå. Allmänna ombudsinstitutionen föreslås bli avskaffad. I dess ställe skall träda av tillsynsmyndigheten utsedda revisorer att fungera vid sidan av övriga revisorer.

Även utanför de områden, som nu berörts, innefattar sakkunnigförslaget åtskilliga nyheter. De viktigaste av dessa skall här omnämnas.

De sakkunniga föreslår att sparbanks firma skall registreras. Registreringen skall ske länsvis och verkställas av länsstyrelserna.

Gällande rätt medger sparbank att bilda s. k. säkerhetsfond, där det finnes påkallat för upprätthållande av sparbanks verksamhet. Enligt sakkunnigförslaget må sparbank i samma syfte jämväl uppta förlagslån. Säkerhetsfonden har fått den nya beteckningen garantifond.

Insättningsmaximum för sparbanksräkningen har satts till 75 000 kronor.

Sparbanks befogenhet att bevilja lån utan särskild säkerhet, s. k. blanco-krediter, har utvidgats. Enligt SpL må blancokrediter lämnas endast till staten, kommun eller dylik samfällighet eller till annan sparbank. Sakkunnigförslaget stadgar, att sparbank därutöver får bevilja blancokrediter till belopp i varje särskilt fall av högst 3 000 kronor och sammanlagt motsvarande högst en femtedel av sparbankens fonder.

Där sparbanks reglemente så medger, skall sparbankens styrelse enligt sakkunnigförslaget kunna uppdra åt en delegation, utsedd bland styrelseledamöterna, ledamöterna av styrelse för avdelningskontor eller tjänstemännen i sparbanken, att avgöra sådana ärenden, som eljest ankommer på styrelsens egen prövning. Delegationens uppdrag får emellertid bara avse kreditgivningen.

Sakkunnigförslagets bestämmelser om likvidation är betydligt mera ingående än SpL:s. Här som i flera andra avseenden har lagen den 14 september 1944 om aktiebolag (nr 705) delvis tjänat som förebild.

De sakkunniga har vidare i sitt lagförslag upptagit bestämmelser om sam-

manslagning mellan sparbanker utan anlitan­de av likvidationsinstitutet, s. k. fusion. Fusionsreglerna, som ansetts vara ett smidigare instrument för sammanslagningar än vad som står till buds enligt gällande rätt, har föreslagits mot bakgrunden av att sammanslagningar i rationaliseringssyfte för närvarande vore direkt önskvärda såvitt gällde vissa distrikt med större antal sparbanker.

Slutligen må nämnas att sakkunnigförslaget lämnar särskilda regler an­gående sparbanks rätt att överföra medel till pensionsstiftelse.

Uttalanden av allmän innebörd i remissyttrandena. I remissyttrandena är det framför allt de omnämnda förgrundsfrågorna rörande huvudmannaval, filialbildning, checkräkning, inlåningsrätt, kassareservskyldighet och tillsyn som blivit närmare behandlade. Vad remissinstanserna anfört i dessa ämnen och beträffande andra särskilda spörsmål återges i propositionen i respektive sammanhang.

Ett flertal yttranden innehåller emellertid också uttalanden, som ej har direkt anknytning till de speciella frågeställningarna. Sålunda må till en början nämnas att vissa remissinstanser verkställt en allmän summering av synpunkterna på sakkunnigförslaget. I intet fall förekommer därvid något generellt avstyrkande av att detta lägges till grund för lagstiftning. Att förslaget är väl ägnat härför uttalas uttryckligen av *sparbanksinspektionen* samt *länsstyrelserna i Stockholms och Jämtlands län*. Andra remissorgan säger sig tillstyrka förslaget eller lämna detta utan erinran med undantag för avsnitt, i vilka de anmält särskild kritik. Till denna kategori hör *kommerskollegium*, *kooperativa förbundet* samt *länsstyrelserna i Örebro och Kopparbergs län*.

En delvis uppskattande, delvis kritisk hållning har intagits också av *svenska sparbanksföreningen*, som medger, att förslaget på åtskilliga punkter gjorde uppmjukningar, som vore att hälsa med tillfredsställelse. I andra hänseenden hade dock förslaget enligt föreningens mening utformats så, att det skapade besvikelse. Föreningen anför härom bl. a.:

I betänkandet göras i olika sammanhang, om ock mera i förbigående, uttalanden om sparbankernas »sambällsnyttiga funktioner» och om det angelägna i att befordra sparandet. Läsaren kan dock icke undgå att fästa sig vid att på väsentliga punkter, där, med ett helhjärtat beaktande av sparbanksväsendets betydelse i samhällslivet, ej minst på kreditgivningens område, frågeställningen rätteligen synes hava bort vara: »Vilken ordning befordrar bäst sparbankernas samhällsnyttiga verksamhet?» uppmärksamheten i stället inriktats främst på att undersöka, huruvida icke i något avseende någon risk kunde anses förknippad med en eftergift i riktning mot större frihet för sparbankerna. Och på mera än en sådan punkt synes en hypotetisk fara för missbruk ha tillerkänts avgörande betydelse för slutligt ståndpunkttagande i tecknet av en försiktighet, som i vart fall knappast kan anses motiverad av erfarenhetspräglade saks­käl. Därtill kommer så, att i specialmotiveringen på många punkter gjorts reservationer och förbehåll med avseende å den framtida tillämpningen av föreslagna lag-

stadganden, vilka äro ägnade att, om de skulle lända till efterrättelse, ytterligare inskränka värdet av vad som föreslagits.

Sparbankernas bankaktiebolag ansluter sig till sparbanksföreningens uttalanden.

I ett par remissvar diskuteras intresset av en samordning mellan de pågående lagrevisionerna på kreditväsendets område. Så erinrar *fullmäktige i riksgäldskontoret* om att 1949 års banklagsakkunniga redan avgivit förslag till ny banklag och att 1950 års jordbrukskassoutredning snart torde komma att redovisa förslag till ny lagstiftning beträffande jordbrukets kreditkassor samt att sålunda inom kort skulle föreligga tre skilda, av olika sakkunniga utarbetade författningsförslag, vilka bl. a. innehölle frågor av gemensam betydelse för nu ifrågavarande kreditinrättningar. Enligt fullmäktiges mening hade det varit önskvärt, om alla tre författningsförslagen förelegat till samtidigt bedömande för de instanser, som hade att yttra sig över desamma.

Bank- och fondinspektionen framhåller däremot att, även om hela komplexet av lagförslag angående affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor på en gång föreläge till bedömande, det kunde vara tveksamt, om en fullständig komparativ prövning av förslagen skulle vara givande, eftersom utredningsorganen i dessa lagstiftningsarbeten utfört sitt arbete på delvis olika tider och uppenbarligen angripit de centrala problemen mera från respektive kreditorganisationers utgångspunkt än med beaktande av de mera vida, samhällliga frågeställningarna, bland vilka främst märktes problemet, hur arbetsuppgifterna vid kapitalsamlandet och kreditgivningen borde fördelas emellan affärsbanker, sparbanker och jordbrukskassor. Bank- och fondinspektionen fortsätter:

Avsaknaden för dagen av en fast programmatisk utgångspunkt behöver emellertid ej nödvändigtvis utgöra en svaghet. Vill man sålunda acceptera en förhållandevis fri utveckling av kreditmarknadsorganisationen — och för detta kunna icke blott ideologiska utan även rent praktiska skäl åberopas — bör man avstå från att linjera upp alltför skarpa gränser mellan de olika typerna av kreditinrättningar. På den fria konkurrensen får det sedan ankomma att skapa underlag för nya bedömningar. Vilkendera vägen man än beträder är det emellertid uppenbart att sunda konkurrensförutsättningar måste föreligga på det sätt att bl. a. de bankmässiga kraven — solvens och likviditet — äro väl uppfyllda för alla kreditinrättningar.

En särskild ledamot av inspektionen anser emellertid, närmast med tanke på inlåningsrätten, att lagförslagen beträffande affärsbanker, sparbanker och jordbrukskreditkassor bort upptas till samtidig behandling.

Flera remissinstanser har mera direkt berört frågan hur sakkunnigförslaget förhåller sig till inriktningen av sparbankernas rörelse. *Fullmäktige i riksbanken* konstaterar därvid, att sakkunnigförslaget icke givit sparbanksverksamheten någon ny inriktning, och *sparbanksinspektionen* finner, att de sakkunniga i sitt förslag

strikt fasthållit vid sparbankernas huvuduppgift att befordra sparsamhet. Enligt inspektionen erhöles sparbanksväsendet genom denna uppgift en särskild karaktär, som icke finge förglömmas vid jämförelser som gjordes med förhållanden inom andra kreditmarknadsinstitut. Det funnes särskild anledning att framhäva denna särskilda uppgift för sparbankerna, eftersom den allmänna debatten i hithörande frågor gärna visade en benägenhet att bortse från densamma. Det vore inspektionens erfarenhet, att paralleller ofta droges med verksamhetens reglering inom andra kreditinstitut och att i anslutning härtill önskemål och yrkanden framställdes om sådana ändrade bestämmelser för sparbanksverksamheten, som skulle innebära en artfrämmande förskjutning av dennas inriktning. Mot bakgrunden av dylika tendenser framstode det såsom en styrka i sparbanksakkunnigas betänkande, att de sakkunniga slagit vakt om sparbankernas speciella natur och icke fallit för frestelsen att vid översynen av lagstiftningen föreslå sådana upp-
mjukningar av reglerna för verksamheten som skulle innebära en avvikel-
se från det ursprungliga och grundläggande syftet med sparbanksväsendet.

Svenska bankföreningen förklarar sig utgå från, att sakkunnigförslaget icke avsåge att ge sparbankernas verksamhet en förändrad inriktning och att syftet sålunda icke kunde antas vara att rubba den gränsdragning mellan de olika kreditinstitutens verksamhetsfält, som hittillsvarande lagstiftning och därpå grundad långvarig praxis uppdragit. Enligt bankföreningens uppfattning hade de sakkunniga emellertid vid detaljutformningen icke begränsat sig till den ram, som den angivna målsättningen innebure. Särskilt skulle de regler, som gällde den fria sektorn, om de genomfördes, avsevärt ändra sparbanksväsendets struktur och ställa nya, betydelsefulla krav på sparbankernas organisation och öka dess kostnader.

Andra remissinstanser åter hävdar, att sakkunnigförslaget innehåller alltför restriktiva och utvecklingshämmande föreskrifter. Denna uppfattning kommer till uttryck i remissvaren från *svenska sparbanksföreningen*, *Sparbankernas bankaktiebolag*, *landsorganisationen*, *riksförbundet landsbygdens folk*, *kooperativa förbundet* och *länsstyrelsen i Jönköpings län*.

Svenska sparbanksföreningen anför härom:

De sakkunniga fastslå, att sparbankernas huvuduppgift liksom enligt gällande rätt även i fortsättningen bör vara sparsamhetens befrämjande och att vägande skäl för en ny inriktning knappast kunna förebringas. Sparbankerna acceptera denna målsättning och önska självfallet icke bedriva en verksamhet av samma natur som exempelvis affärsbankerna. Men de förmena, att sparsamhetens befrämjande kan ske och genom deras försorg måste ske på mångahanda sätt och särskilt att den uppgift härvidlag, som de sakkunniga synas vilja huvudsakligen tilldela sparbankerna, nämligen att uppsamla »egentliga», »genuina» eller »reella» sparmedel — med vilka benämningar de sakkunniga torde avse att beteckna medel, som med iakttagande av viss, ej alltför hög övre gräns för insättningsmöjligheterna få innestå på sparbanksräkning under längre tid — ingalunda kan anses vara tillfyllest, speciellt i betraktande av vår tids snabba samhällsutveckling, som oavslåttligt för och bör föra helt nya slag av sparare och sparande in i sparbankernas verkningskrets. Sparbankerna vilja med skärpa hävda, att de, ej

minst med hänsyn till allmännyttan, böra äga frihet att — givetvis under iakttagande av betryggande kontrollföreskrifter — vidare utveckla sin egenart.

Att en av frihet under ansvar präglad ordning fungerar tillfredsställande ur alla synpunkter, visa också erfarenheter från våra grannländer liksom från andra länder, där lagstiftningen på området ingalunda innehåller så ingående regler som i vårt land.

Enligt *landsorganisationens* uppfattning hade det svenska sparbanksväsendet genomgått en sådan utveckling och nått sådan mognad, att lagstiftningen borde med beaktande av insättarnas krav på säkerhet samt av samhällets intressen av en sund bankverksamhet kunna avstå från utvecklingshämmande detaljbestämmelser och restriktiva föreskrifter. Sakkunnigförslaget borde i större utsträckning än som skett ha skapat förutsättningar för sparbankerna att utvecklas i fri konkurrens med andra kreditinstitut. Det vore ett föga bärande argument för bibehållande av gällande restriktioner, att deras slopande skulle innebära, att gränserna mellan olika grupper av kreditinstitut tenderade att bli oklara. Om utvecklingen gått dithän, att tidigare, historiskt betingade gränser hölle på att suddas ut, vore det inte samhällets uppgift att genom lagstiftning konservera en gränsdragning, som försvårade konkurrensen.

Riksförbundet landsbygdens folk har gjort sig till tolk för liknande synpunkter och framhållit angelägenheten av att sparbankerna finge möjlighet att under insättarnas kontroll utvecklas som effektiva och tidsenliga spar- och kreditinstitut.

Även *kooperativa förbundet* har uttalat önskemålet, att sparbankerna icke borde i alltför stor utsträckning bindas av rigorösa lagföreskrifter och har därvid understrukit angelägenheten av att sparbanksverksamheten skulle med hänsyn till sin allmännyttiga och sociala inriktning kunna utvecklas fritt.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anser, att med hänsyn till sparbankernas betydelse det vore ett samhällsintresse, att deras verksamhet underlättades på alla de sätt som hänsynen till insättarnas säkerhet medgäve. Icke minst viktigt vore enligt länsstyrelsens uppfattning att de kunde utöva sin verksamhet under i stort sett samma betingelser som affärsbankerna samt andra spar- och kreditinstitut. Där hinder med hänsyn till rimliga säkerhetskrav ej mötte, borde de därför få tillfälle att erbjuda samma tjänster som affärsbanker och andra kreditinstitut tillhandahölle sina kunder. Det ville synas, som om åtminstone på vissa punkter sparbankernas legitima behov av större rörelsefrihet till allmänhetens gagn skulle ha kunnat tillgodoses i sakkunnigförslaget i betydligt större utsträckning än som skett.

Delvis har den mera allmänt hållna kritiken mot sakkunnigförslaget tagit sikte på dess i många remissinstansers tycke alltför detaljpräglade konstruktion. *Svenska sparbanksföreningen* kommer in på dessa förhållanden, när föreningen anför:

Orsaken till att sparbankernas förhoppning om starkt gensvar till deras önskemål om en av den allmänna utvecklingen motiverad förnyelse av sparbankslagstiftningen sålunda endast i begränsad omfattning gått i uppfyllelse är kanske i viss mån att tillskriva det kompromissförfarande, som tydligtvis även vid detta betänkandes utarbetande måst tillämpas för uppnående av utvärtes enighet i stora drag, men torde också i hög grad vara att hänföra till den starka bundenhet vid 1923 års lag och i anslutning till denna utformad och tillämpad inspektionspraxis, som uppenbarligen gjort sig gällande. Det synes klart, att det numera borde varit möjligt att utan denna tyngande förebild med friare grepp skapa en lag för sparbankerna, vilken reglerade de stora dragen och hänvisade de därutöver nödvändiga detaljföreskrifterna till normalreglemente. Tydligt är ju att en alltför detaljerad lag kommer att i hög grad utesluta möjligheter till önskvärd anpassning efter växlande ekonomiska förhållanden och efter förefintliga mycket stora skilligheter inom sparbanksvärlden.

Också *fullmäktige i riksbanken* framhåller, att en alltför detaljerad lag gärna ledde till en i vissa lägen icke lämplig stelhet och hindrade en önskvärd anpassning till såväl lokala förhållanden som till en av den allmänna ekonomiska utvecklingen motiverad ändrad inriktning av sparbanksrörelsen. När nu spørgmålet om en revision av sparbankslagstiftningen aktualiserats, borde en stor del av de detaljerade lagbestämmelserna utan olägenhet antingen kunna ha ersatts med mer allmänna bestämmelser eller helt ha utgått ur lagen och i stället ha intagits i t. ex. ett normalreglemente för sparbanker. Fullmäktige ville kraftigt understryka önskvärdheten av en översyn av den föreslagna lagtexten i förenklande syfte.

Meningen att detaljföreskrifter borde utmönstras ur lagförslaget och överflyttas till ett normalreglemente — eller en sparbanksstadga — framföres jämväl av *fullmäktige i riksgäldskontoret, kommerskollegium, överståthållarämbetet, svenska jordbrukskreditkassan, svenska bankföreningen, länsstyrelserna i Stockholms, Kronobergs och Skaraborgs län*. Härvid har — utöver de av fullmäktige i riksbanken anförda skälen — jämväl påtalats att en alltför detaljerad lagstiftning gärna bruste i överskådlighet.

Av annan mening i fråga om detaljutformningen av lagtexten är *sparbanksinspektionen*. Inspektionen framhåller, att den huvudsakliga anledningen till att lagförslaget fått en, jämfört med SpL, starkt ökad omfattning, är att bestämmelserna i sparbankslagen i viktiga delar anpassats till den nya associationsrättsliga lagstiftningen. Inspektionen fortsätter:

I övrigt har lagförslaget givits den utformning som ansetts behövlig i 1923 års sparbankslagstiftning, vilken bland annat kännetecknas av att många bestämmelser, som ansågos vara av grundläggande betydelse för utmärkande av rörelsens särart, men som tidigare haft sin plats i sparbankernas reglementen, överfördes till lagtexten. Därmed vanns, att sparbankerna till karaktär och verksamhetssätt blevo mera enhetligt bestämda än förut. Denna utveckling av sparbankslagstiftningen skall ses mot bakgrunden därav, att stadfästelseprövningen av sparbankernas reglementen var av väsentligen formell art, om man bortser från frågan huruvida sparbanken över huvud taget kunde anses var av nytta för det allmänna. Då de sakkunniga föreslagit, att stadfästelseprövningen, med samma undantag

som tidigare, i princip skall vara av formell art, ehuru visserligen uppenbart olämpliga bestämmelser skola kunna avvisas, kan sparbanksinspektionen ej finna annat än att lagen, på sätt de sakkunniga tänkt sig, fortfarande bör vara relativt utförlig, för att sparbanksrörelsen i stora drag skall få just den karaktär som kan anses mest tjänlig för samhället. Det må även beaktas, att sparbankslagstiftningen, lika litet som annan lagstiftning som skall anpassas efter det nutida samhällets invecklade struktur, kan undgå att på den grund bli relativt komplicerad. Den synpunkten bör ej heller förbigås vid diskussion av behovet av lagens utförlighet, att en sparbank på grund av sin ställning som självvägande institut ej kan lämnas att fritt styra sig själv, då de styrande ej kunna identifieras med sparbanken. Redan häri bofnar kravet på samhällets kontroll över sparbankerna. I den mån denna kontroll skall utövas genom löpande tillsyn, måste det vara till fördel för både övervakande och övervakade, att tillsynen i största utsträckning kan bedrivas efter i lag fastställda grunder för sparbanks verksamhet.

Slutligen vill inspektionen framhålla, att den rikedom på detaljföreskrifter, som utmärker sparbankssakkunnigas lagförslag, måste betraktas såsom en förtjänst i det avseendet, att lagen blir en fullständig samling av de regler som gälla för sparbankernas verksamhet. Genom att lagen på detta sätt får karaktären av ett uttömmande uppslagsverk, underlättas överblicken över verksamhetens lagliga reglering för den stora mängd lekmän som uppbära sparbanksrörelsen.

Departementschefen. Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Sköld*, bl. a. följande:

»I jämförelse med övriga institut inom kreditväsendet är sparbankerna av tämligen särpräglad art. Utmärkande för deras rörelse är bl. a. att den icke uppbäres av något enskilt vinstintresse utan helt tjänar syftet att befordra sparsamheten. Visserligen grundas också sparbankernas verksamhet på visst utifrån tillskjutet kapital, normalt enbart grundfond, men detta tillskott spelar en betydligt mindre roll för sparbankerna än exempelvis aktiekapitalet för affärsbankerna. Att märka är för övrigt att icke ens grundfonden generellt kan betecknas som främmande kapital. Sparbanks skyldighet att återbära grundfondstillskotten förutsätter, att särskilt förbehåll härom intagits i sparbankens reglemente, och i många fall har så icke skett.

Det svenska sparbanksväsendet, som räknar sin uppkomst från den tidigare delen av 1800-talet, har numera nått en mycket betydande omfattning. Antalet sparbanker var vid 1954 års utgång 449 och deras sammanlagda insättarbehållning uppgick den 30 september 1954 till ej mindre än 9 685 080 000 kronor. På olika storleksgrupper fördelar sig sparbankerna enligt följande ur sakkunnigbetänkandet hämtade tablå:¹

¹ Uppgifterna avser läget den 31/12 1952.

Storleksgrupp (insättarbehållning kr.)	Antal	Insättarnas behållning (kr.)	Medelbehållning inom gruppen (kr.)
t. o. m. 500 000	17	6 135 000	361 000
500 000— 1 000 000	22	16 637 000	756 000
1 000 000— 5 000 000	157	436 955 000	2 783 000
5 000 000— 10 000 000	96	682 796 000	7 112 000
10 000 000— 20 000 000	56	807 010 000	14 411 000
20 000 000—100 000 000	88	3 751 828 000	42 634 000
över 100 000 000	15	3 001 284 000	200 086 000
	451	8 702 645 000	19 296 000

Den lokala fördelningen av sparbankerna framgår av följande sammanställning:

Län	Antal sparbanker	Antal sparbanker	
Stockholms stad.....	1	Göteborgs och Bohus län	12
Stockholms län	3	Älvsborgs län	12
Uppsala län.....	3	Skaraborgs län	9
Södermanlands län	12	Värmlands län	11
Östergötlands län	36	Örebro län	15
Jönköpings län	27	Västmanlands län.....	6
Kronobergs län	28	Kopparbergs län.....	13
Kalmar län.....	39	Gävleborgs län	10
Gotlands län	23	Västernorrlands län	5
Blekinge län	24	Jämtlands län.....	2
Kristianstads län	78	Västerbottens län	2
Malmöhus län.....	52	Norrbottnens län	13
Hallands län	13		
			449

Sparbanksväsendets expansion har varit avsevärd även under den tid, som följt på SpL:s ikraftträdande den 1 januari 1924. Det är förstäeligt, att SpL på vissa punkter kommit att framstå som mindre väl anpassad för de behov, som denna utveckling fört med sig. Som ett av exemplen härpå har från sparbankshåll åberopats det förhållandet, att SpL ej tillåter sparbankerna att använda sig av checkräkning, oaktat numera stora grupper av sparbankskunderna skulle vara betjänta av att denna räkningsform komme till begagnande. Det har vidare hävdats, att gällande sparbankslagstiftning också i andra hänseenden numera erbjöde en alltför snäv ram för sparbanksverksamheten.

Sparbankssakkunniga har i viss utsträckning velat tillgodose önskemålet om checkräkning och har även i övrigt föreslagit uppmjukningar av nuvarande sparbanksregler. Därvid har emellertid de sakkunniga i skilda sammanhang betonat, att uppmjukningarna icke finge bli så vittgående, att sparbankernas rörelse glede över på områden, som vore främmande för den egentligt sparbanksmässiga verksamheten. De sakkunniga har alltså varit angelägna om att sparbankerna strikt skulle fasthålla vid sina traditionella uppgifter. Som framgått har denna ståndpunkt föranlett gensagor under remissbehandlingen av sakkunnigbetänkandet. I vissa yttranden har gjorts gällande att sparbankerna fritt borde få konkurrera med andra kreditinstitut. Exempelvis förklaras i ett remissvar att, om utvecklingen lett till att histo-

riskt betingade gränser hölle på att suddas ut, det icke vore samhällets uppgift att genom lagstiftning konservera dessa gränser.

Naturligt är att den fortskridande utvecklingen inom kreditväsendet berättigar till nya aspekter på den hittillsvarande gränsdragningen mellan de olika penningsinstituten. Att sparbankerna bör fullfölja sin huvuduppgift att befördra sparsamhet står väl utom all diskussion, men det är möjligt att man i fortsättningen kan ha lagregler, som tillåter en friare konkurrens mellan instituten. Härom kan jag emellertid icke för närvarande uttala någon bestämd mening, eftersom utredningsmaterial för en prövning av denna svårbedömbara fråga ännu ej står till förfogande. Sålunda har varken sparbankssakkunniga eller de kommittéer, som avgivit förslag till ny lagstiftning beträffande affärsbankerna och jordbrukets kreditkassor — 1949 års banklagssakkunniga (SOU 1952: 2) och 1950 års jordbrukskassautredning (SOU 1955: 1) — närmare behandlat hithörande spörsmål. Emellertid vill jag erinra om att jag i den på banklagssakkunnigas förslag grundade propositionen angående ny lag om bankrörelse givit uttryck för uppfattningen, att frågan om enhetliga regler angående kreditinstitutens inlåningsrätt lämpligen borde upptas till övervägande i särskild ordning och att därvid jämväl spörsmålen rörande gränsdragningen mellan instituten borde uppmärksammas (prop. nr 3/1955 s. 114). En allmän omprövning av de regler, som utstakar gränserna för sparbankernas funktionsområden, torde med hänsyn till det nu anförda böra få anstå åtminstone till dess nämnda överväganden kommit till stånd.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att ett remissorgan ifrågasatt, om det icke hade varit mest tillfredsställande, att sparbankssakkunnigas, banklagssakkunnigas och jordbrukskassautredningens lagförslag förelegat till samtidigt bedömande. Också enligt min mening skulle det i och för sig ha varit önskvärt med en dylik fullständig samordning av nu berörda lagrevisioner. Redan i banklagspropositionen, under vars förberedande sparbankssakkunnigas betänkande förelåg men däremot ej jordbrukskassautredningens, har denna min åsikt kommit till synes. Som jag emellertid därvid konstaterat torde de frågor, i vilka intresset av en jämförelse mellan de tre kommittéernas ståndpunkter gör sig särskilt starkt gällande, få anses vara spörsmålen om inlåningsrättens omfattning och om skyldigheten att hålla kassareserv. Härvidlag hade vid tiden för nämnda propositionsarbete jordbrukskassautredningens preliminära ställningstagande redovisats i en den 10 februari 1954 dagtecknad promemoria, över vilken remissyttranden avgivits av närmast berörda institutioner (se prop. nr 3/1955, s. 63—64). Med hänsyn till nämnda förhandsbesked har jag även beträffande sparbankslagstiftningen ansett möjligt att undvika det dröjsmål med propositions framläggande, som skulle följa av att departementsbearbetningen av sakkunnigförslaget finge vila, till dess jordbrukskassautredningens numera avlämnade definitiva förslag remissbehandlats.

Det har redan angivits, att den fråga, som kanske framför andra föranledde översynen av gällande sparbanksregler, var spörsmålet om ordningen för huvudmännens tillsättande. Invändningarna mot de nuvarande stadgan-

dena i ämnet har främst avsett, att dessa i alltför hög grad tillåtit, att valen verkställts genom självkomplettering. En följd härav har ansetts vara, att huvudmännen icke kommit att bli tillräckligt representativa för de intressentgrupper, de skall ha att företräda, nämligen insättarna. Den reform, som förordas av sparbankssakkunniga, innebär som nämnts att majoriteten av huvudmännen skall tillsättas av en elektorsförsamling, som i sin tur utsetts bland insättarna. Under remissbehandlingen har med rätta framhävts att denna valmetod skulle komma att visa sig mycket vidlyftig och besvärlig samtidigt som den icke skulle innefatta någon garanti för att huvudmannakårerna bleve mera allsidigt sammansatta än enligt de valsystem, som de nuvarande stadgarna medgäve. Jag har därför icke ansett mig kunna godta sakkunnigförslagets valregler. I stället för dessa förordar jag en reglering, som dels ökar det kommunala inflytandet över huvudmannakårernas tillsättande och dels utan den invecklade procedur, som sakkunnigförslaget skulle medföra, bereder insättarna en direkt representation. Departementsförslaget stadgar närmare bestämt, att hälften av huvudmännen skall utses av primärkommun (-er, landsting) och att återstoden skall utses bland insättarna av huvudmännen själva.

Mot de sakkunnigas åsikt, att det i fråga om friheten att inrätta sparbanksfilialer bör bibehållas en åtskillnad mellan större och mindre sådana, har jag intet att erinra. Dock anser jag, att de mindre filialerna, benämnda sparställen, bör få öppnas utan annan legal inskränkning än som betingas av den allmänna regeln, att filial skall ligga inom verksamhetsområdet, samt att de större filialerna, avdelningskontoren, i analogi med vad som enligt banklagspropositionen skall gälla för affärsbankernas avdelningskontor, bör få fritt inrättas i kommun, där huvudkontoret är beläget eller sparbanken redan driver rörelse vid avdelningskontor. Departementsförslaget har utformats i enlighet härmed.

Den av de sakkunniga föreslagna konstruktionen med en s. k. fri sektor, som bl. a. skulle möjliggöra för sparbank att ta emot inlåning på checkräkning, har så gott som allmänt accepterats av remissinstanserna och kan även enligt min egen uppfattning betecknas som ändamålsenlig. Mot den av de sakkunniga föreslagna storleken av sektorn — 15 procent av övrig inlåning — har jag ingen erinran. I motsats till de sakkunniga har jag ej funnit anledning avstyrka, att sparbankerna jämväl skulle få bevilja checkräkningskrediter. Emellertid har ansetts att, åtminstone intill dess gränsdragningsfrågorna närmare prövats, en viss begränsning bör iakttas. Departementsförslaget stadgar i detta hänseende, att dylika krediter skall få utlämnas till belopp av högst 25 000 kronor för varje låntagare.

Vad beträffar inlåningsrätten har jag redan i banklagspropositionen uttalat, att jordbrukskassautredningens promemoria, vars innehåll återgivits i sagda proposition, anvisar en enklare metodik än den som användes i hitillsvarande regler på detta område. Eftersom promemoriaförslaget dessutom erbjöde en utväg att åstadkomma en enhetlig inlåningsrättslig reglering för affärsbanker, sparbanker och jordbrukskreditkassor, syntes det med utgångs-

punkt från promemorian böra i särskild ordning verkställas en undersökning av möjligheten att nå en dylik reglering (se nämnda prop. s. 69—70). Med hänsyn härtill bör tills vidare, i enlighet med sparbankssakkunnigas förslag, det hittills använda regelsystemet för sparbankernas inlåningsrätt — liksom hittillsvarande normer för affärsbankerna i samma ämne — äga fortsatt tillämpning. Vissa av sparbankssakkunniga föreslagna jämkningar i de nuvarande reglerna har jag emellertid i övervägande utsträckning ansett mig kunna biträda.

I sakkunnigförslagets föreskrifter om sparbanks skyldighet att hålla kassareserv har jag gjort allenast den ändringen, att kassareservkravet för avistaförbindelserna och de med dem jämförbara kortfristiga skulderna bestämts på samma sätt som enligt banklagspropositionen, d. v. s. till 25 procent.

Beträffande tillsynen över sparbankerna har jag icke varit beredd att gentemot den kraftiga reaktionen i de flesta remissvaren godkänna de ingripande organisatoriska förändringar i centraliserande riktning, vilka förordats av de sakkunnigas majoritet. Departementsförslaget har därför i huvudsak upptagit samma tillsynsregler som SpL. Endast såtillvida har en ändring i gällande regler vidtagits som departementsförslaget i överensstämmelse med vad de sakkunniga enhälligt förordat ersatt bestämmelserna angående de allmänna ombuden med föreskrift om att tillsynsmyndigheten skall för varje sparbank utse en särskild revisor att som det allmännas representant verkställa den ordinära årsrevisionen tillsammans med de av sparbankens huvudmän valda revisorerna. — Under remissbehandlingen har väckts tanken, att sparbankstillsynen möjligen skulle kunna anförtros åt något sparbankernas eget organ. Detta uppslag bör enligt min mening bli närmare prövat genom en särskild utredning.

Jag vill slutligen här omnämna, att jag biträder de sakkunnigas uppfattning om lämpligheten av regler angående registrering av sparbanks firma och om firmateckning.

Även vad avser de delar, vilka jag nu icke särskilt berört, kan jag tillstyrka, att den i betänkandet förordade sakliga regleringen lägges till grund för lagstiftning.

I fråga om själva utformningen av sakkunnigförslaget till ny sparbankslag har — som remissöversikten utvisat — från flera håll hävdats att förslaget tynges av ett stort antal detaljföreskrifter, vilka med fördel skulle kunna inrymmas i ett normalreglemente eller en sparbanksstadga. Att sakkunnigförslaget kommit att uppta åtskilliga bestämmelser av mera underordnad natur torde närmast ha betingats av att förslaget i de associationsrättsliga avsnitten medvetet anslutits till motsvarande regler i banklagssakkunnigas förslag till ny lag om bankrörelse liksom till parallellstadgandena i den nya aktiebolagslagen och i annan modern associationslagstiftning. Ett visst berättigande torde ligga i sparbanksinspektionens uttalande, att detaljrikedomen finge betraktas som en förtjänst i det avseendet, att den skulle göra sparbankslagen till en fullständig samling av de regler, som gällde för sparbankernas verksamhet. Även enligt min mening måste dock önske-

målet, att lagtexterna blir så överskådliga som möjligt, tillmätas större beaktande. Med hänsyn härtill har jag ansett mig böra tillmötesgå remisskraven på en förenkling. Ett ganska betydande antal regler, vilka övervägande har karaktär av ordningsbestämmelser, har därför icke överförts från sakkunnigförslaget till departementsförslaget utan avses i stället bli upptagna i en kungörelse, som skulle utgöra ett supplement till sparbankslagen. En särskild fördel med hithörande reglers upptagande i administrativ författning är att av skiftande utvecklingskrav betingade ändringar i reglerna kan komma till stånd utan större omgång.

I fråga om övergångsbestämmelserna till den nya sparbankslagen har vissa jämkningar orsakats bl. a. av den omarbetning av sakkunnigförslaget, vilken befunnits påkallad enligt vad jag förut nämnt.

De sakkunnigas övriga lagförslag har jag till största delen funnit mig kunna godta. Dock anser jag icke, att sparbankernas säkerhetskassa lämpligen bör anlitas för åstadkommande av ett skydd mot förskingringsföruster. De ändringar i lagstiftningen om denna kassa, vilka förordats av de sakkunniga, har därför endast delvis upptagits i departementsförslaget. — Vissa av här ifrågavarande smärre lagförslag innefattar följdändringar ej bara till den föreslagna nya sparbankslagstiftningen utan jämväl till propositionsförslaget till ny lagstiftning för affärsbankerna (jfr prop. nr 3/1955 s. 70). De sakkunnigas förslag till lag om viss ändring i regeringsrättslagen har ej upptagits till behandling i förevarande lagstiftningsärende utan kommer att anmälas i annat sammanhang.»

Ett preliminärt utkast till kungörelse, som omnämnts av departementschefen och som är avsett att utgöra ett supplement till sparbankslagen, har upprättats inom departementet och fogats vid lagrådsremissen såsom Bihang B.

Lagrådet. Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran.

Huvudfrågor

Detta avsnitt behandlar ämnen motsvarande dem som i propositionen gjorts till huvudfrågor, nämligen spörsmålen om huvudmännens tillsättande, filial- och ombudsverksamheten, checkräkning och fri sektor samt insättningsmaximum, inlåningsrätten, kassareservskyldigheten och tillsynen över sparbankerna.

Huvudmännens tillsättande

Departementschefen har redogjort bl. a. för SpL:s bestämmelser om hur huvudmännen skall tillsättas, om framställda reformkrav samt om de sakkunnigas förslag och remissyttrandena häröver samt för egen del inledningsvis erinrat om att sparbanks huvudmän har funktioner att fylla jämförliga med dem, som inom aktiebolagen åvilar bolagsstämman.

Departementschefen yttrar vidare:

»Huvudmännen har alltså att utse styrelse, att övervaka styrelsens förvaltning och att själva träffa de förvaltningsavgöranden, som är av det mest kvalificerade slaget. En markant olikhet mellan en sparbanks huvudmannakår och bolagsstämman i ett aktiebolag möter emellertid däri, att kretsen av dem som äger delta i bolagsstämma är på förhand given — den utgöres av delägarna i bolaget — medan däremot sparbankens huvudmannakår måste konstitueras enligt grunder, som icke är lika självklara. Detta sammanhänger med att sparbankerna är självägda företag och att några delägare i dessa institutioner sålunda icke finnes. Vissa intressenter i företagen kan man dock tala om även vad gäller sparbankerna. Närmast föres tanken härvid till insättarna. Det är såsom representanter för denna intressentkategori huvudmännen fullgör sina uppgifter. Deras ställning av företrädare för insättarna är uttryckligen fastslagen i SpL.

Med hänsyn till det sagda är det helt naturligt av vikt att reglerna om tillsättandet av huvudmännen är sådana, att dessa i verklig mening kan sägas representera insättarna. Huruvida hittillsvarande regler i ämnet tillgodoser detta krav har länge varit föremål för livlig debatt. SpL stadgar, att minst en tredjedel av huvudmännen skall tillsättas av primärkommun eller landsting eller av häradsrätt eller hushållningssällskap samt att återstoden skall utses på sätt sparbanken själv föreskrivit i sitt reglemente. Den frihet, sparbankerna sålunda haft att bestämma ordningen för tillsättandet av majoriteten inom huvudmannakårerna, har medfört högst varierande reglementsföreskrifter. Bland de olika valmetoderna dominerar emellertid självkompletteringssystemet. Så upplyser de sakkunniga, att av hela antalet huvudmän den 1 juli 1950, 13 776, ej mindre än 8 008 utsetts genom självkomplettering. Reaktionen mot denna valform har efter hand blivit allt starkare. Bl. a. har den kommit till uttryck i åtskilliga riksdagsmotioner, i vilka yrkats att möjligheten till självkomplettering borde uteslutas genom införandet av tvingande regler angående mera demokratiska val. Det var motionsyrkanden av detta slag som var den närmaste orsaken till den översyn av SpL, vilken anförtroddes åt 1948 års sparbankssakkunniga.

Vid sina överväganden i huvudmanfrågan har de sakkunniga till en början diskuterat, huruvida jämväl låntagarna borde äga särskilda företrädare bland huvudmännen. De sakkunniga har därvid kommit till den slutsatsen, att ett sådant särskilt representantskap icke vore tillräckligt motiverat. Med utgångspunkt från att huvudmännen liksom hittills skulle företräda enbart insättarna har de sakkunniga sedan föreslagit, att två tredjedelar av antalet huvudmän skall väljas av insättarna genom formliga insättarval och den återstående tredjedelen av borgerlig primärkommun (-er, landsting). Vid insättarvalen skall insättarna representeras av en valkorporation, som utses bland insättarna genom lottning. För ledamotskap i valkorporation skall vissa behörighetsvillkor gälla. Kommun- (och landstings-)

val av huvudmän skall förrättas enligt bestämmelserna i lagen om proportionellt valsätt vid val inom landsting, å kommunalstämma m. m. Jämväl insättarvalen skall för övrigt verkställas enligt proportionell metod.

Vad nu först angår spørgsmålet om låntagarnas representation inom huvudmannakåren har de sakkunniga med rätta betonat, att utlåningen numera betraktas icke blott som ett medel att bereda gynnsamma villkor för det egentliga sparandet på inlåningssidan utan även såsom en i viss mån självständig väg till sparande, i det att detta i stor utsträckning kommer till stånd genom amorteringar och återbetalningar av lån. Samtidigt har emellertid framhållits att låntagarnas intressen icke är att jämställa med insättarnas, som i vad de går ut på tillfredsställande säkerhet lätt kommer i motsatsförhållande till låntagarnas kreditbehov. Även därvidlag synes de sakkunnigas resonemang vara riktigt. Jag kan därför instämma i deras uttalande om det mindre lämpliga i att ge låntagarna ett speciellt representantskap i huvudmannorganisationen. Till frågan om låntagarnas möjlighet att påverka huvudmannavalet återkommer jag något i det följande.

När det sedan gäller att avgöra vilken valmetod som bäst tjänar principen, att huvudmännen skall vara reella företrädare för insättarna, har de sakkunniga först konstaterat, att nuvarande dominerande användning av självkompletteringssystemet uppenbarligen icke rimmar väl med ifrågasvarande grundsats. Denna mening synes icke kunna motsägas. Det kan visserligen invändas, att skötseln av de sparbanker, där huvudmännen till övervägande del utsetts genom självkomplettering, icke givit anledning till särskilda anmärkningar. Härav bör dock knappast slutas att en reform av huvudmannavalet icke skulle vara till gagn för dessa sparbanker. Det ligger nämligen i öppen dag och har för övrigt direkt påvisats av de sakkunniga, att icke minst systemet, att majoriteten av huvudmännen utses genom självkomplettering, medfört, att vissa medborgargrupper bland insättarna är otillräckligt företrädade i huvudmannakårerna. Skulle den stora massan av insättare genom en reformerad valmetod tillförsäkras inflytande på huvudmannavalet och härigenom komma att betrakta huvudmännen som sina verkliga representanter, är det icke omöjligt, att detta skulle kunna främja insättarnas intresse för sparbanken och därmed också i sin mån stimulera sparandet. De sakkunnigas kritik av självkompletteringssystemets nuvarande utformning och utbredning synes följaktligen ha åtskilligt fog för sig. Kritiken har vunnit anslutning i det stora flertalet remissyttranden. En reform, som förhindrar att huvudparten av sparbanks huvudmän tillsättes genom självkomplettering, torde därför vara motiverad.

Som framgått har de sakkunniga velat lösa frågan om huvudmannavalet genom en ordning, enligt vilken majoriteten av huvudmännen utses av särskilda elektorater, i sin tur utvalda bland insättarna medelst ett lottningsförfarande. Till förmån för denna valmetod kan åberopas att den i vissa fall kommit till användning på ett näraliggande område, nämligen vid tillsättandet av s. k. delegerade i de ömsesidiga försäkringsbolagen. Tekniken att låta ett slumpvis bestämt urval få representera en vidsträckt personkrets i dess

helhet har för övrigt utnyttjats även på andra håll. Emellertid måste invändningar resas mot metodens begagnande vid sparbankernas huvudmannaval, framför allt på grund av dess verkningar på det praktiska planet. Redan de sakkunnigas redogörelse för det närmare förloppet av detta valförfarande, sådant de tänkt sig detsamma utformat, ger vid handen, att förfarandet nödvändigtvis måste bli besvärligt och vidlyftigt. Detta är också vad som hävdats i ett mycket stort antal remissyttranden — även i sådana som ej uttryckligen velat avstyrka sakkunnigförslaget på denna punkt. Jämväl för egen del finner jag ifrågavarande valmetod te sig synnerligen krånglig och omständlig. Att den därtill torde komma att dra vissa icke helt obetydliga kostnader anser jag likaså vara ganska uppenbart.

Det anförda skulle kunna utgöra tillräckligt skäl mot ett accepterande av det föreslagna valförfarandet med elektor. Dess allra mest betänkliga konsekvenser lär emellertid möta i ett annat hänseende. Såsom åtskilliga remissinstanser framhållit kan det befaras att de genom lottning utsedda elektorerna i betydande utsträckning icke har tillräckligt intresse för sparbanken och huvudmannavalet i denna. Blir elektorernas intresse för valet så ringa, att blott en mindre del av dem utövar sin rösträtt, kommer de av elektorsförsamlingen valda huvudmännen icke att bli representativa för den breda massan av insättare. Oavsett i vilken utsträckning elektorerna deltar i valförrättningen, föreligger dessutom risk för att de icke på egen hand skall kunna bilda sig en uppfattning om de föreslagna huvudmannakandidaternas lämplighet och att det till följd härav blir sparbankernas ledningar som kommer att påverka elektorernas ställningstagande. På grund av nu angivna omständigheter anser jag, att det starkt kan ifrågasättas, huruvida det av de sakkunniga föreslagna tillvägagångssättet för anordnandet av insättarval verkligen medför en ändamålsenlig sammansättning av huvudmannakårerna. Jag finner mig därför icke kunna godta sakkunnigförslaget i förevarande del.

Möjligheten att låta val från insättarnas sida få formen av att samtliga insättare bildar den församling, som skall ha att utse huvudmännen, har de sakkunniga själva avvisat. Motiveringen — i vilken jag instämmer — är att de allra flesta sparbanker är av den storleksordning, att direkta insättarval icke är praktiskt möjliga att genomföra.

Underkännandet av de direkta och indirekta insättarvalen i de utformningar, som behandlats i sakkunnigbetänkandet, behöver emellertid icke innebära ett uppgivande av tanken på en valordning, som gör huvudmannainstitutionen mera representativ för insättarna i gemen. Skall denna tanke kunna förverkligas medelst ett förfarande, som är både någorlunda okomplicerat och allmänt praktikabelt, torde dock bara ett alternativ återstå, nämligen att huvudmannakårerna helt eller delvis utses av de borgerliga kommunerna. Redogörelsen för de sakkunnigas yttrande och de i denna redogörelse återgivna statistiska uppgifterna utvisar, att redan för närvarande ett stort antal huvudmän är kommunvalda. Detta sammanhänger med den av mig förut omnämnda tvingande föreskriften i SpL, att minst en tredjedel av huvudmännen skall utses av primärkommun eller lands-

ting eller av häradsrätt eller hushållningssällskap. Därtill kommer att många sparbanker har en större andel av huvudmannakåren än en tredjedel tillsatt genom kommunval. I vissa av dessa sparbanker, närmare bestämt 45, är samtliga huvudmän valda av primärkommun eller landsting. Kommunval av huvudmännen skulle alltså på intet sätt vara en nyhet.

Även sakkunnigförslagets lösning av spørsmålet om huvudmännens tillsättning går som nämnts ut på att kommunval skall tillgripas i viss omfattning. De sakkunniga har medgivit, att det allmänna med fog kan göra anspråk på visst inflytande på skötseln av sparbankerna. Bl. a. har understukits betydelsen ur samhällelig synpunkt av att utlåningen bedrivs med aktgivande på att sparbanksmedlen i första hand användes för att tillgodose det legitima lånebehovet inom den bygd, där sparbanken har sin verksamhet. Att de sakkunniga icke velat sträcka sig längre än till att kommunerna skall utse en minoritet av huvudmännen — en tredjedel — har betingats av uppfattningen att vissa olägenheter vore förenade med denna form av huvudmannaval. Sålunda har åberopats att en kommun i vissa situationer kunde ha ett påtagbart motiv för att utnyttja sparbanken till egen fördel med den verkan, att spararnas intressen bleve lidande. Exempelvis kunde en finansiering av ett byggnadsföretag, som vore nyttigt ur kommunal synvinkel, medföra risker av sådan storleksordning, att de icke skulle vara förenliga med omsorgen om insättarnas trygghet. Vidare har de sakkunniga bl. a. gjort gällande, att en kommun såsom låntagare kunde ha speciella intressen, vilka stode i motsatsställning till insättarnas. Här avsågs som exempel låntagarönskemål angående lånens storlek och löptid. Dessutom har framhållits att en kommun med en sparbank verksam inom sina gränser skulle kunna ha intresse av att sparbanken redovisade högsta möjliga vinst. Ett sådant intresse skulle enligt de sakkunniga medföra fara för att sparbanken icke komme att vidta erforderliga säkerhetsdispositioner. Ytterligare ett skäl mot att kommunerna skulle få utse annat än en mindre del av huvudmännen har åberopats vara faran för att härav skulle följa en politisering av sparbankernas ledning. — Några av de remissinstanser, som godtagit sakkunnigförslaget i huvudmannafrågan, har anfört liknande argument mot att kommunerna skulle få inverka dominerande på huvudmannakårernas sammansättning. Svenska sparbanksföreningen har sagt sig helt kunna biträda de sakkunnigas erinringar mot kommunval i större omfattning än vad de sakkunniga förordat.

Enligt min uppfattning synes vad som anförts om risken för politisering av sparbanksväsendet knappast böra tillmätas någon betydelse för bedömningen av det lämpliga i kommunval på detta område.

Däremot torde det icke kunna helt tillbakavisas, att kommunernas på sina håll ganska stora låntagarintressen i sparbankerna möjligen kan skapa viss tvekan rörande det lämpliga i att kommunerna skulle få ett avgörande inflytande på huvudmannakårernas sammansättning. Farhågorna på denna punkt bör likväl icke överdrivas. Sålunda torde tillsynsmyndighetens övervakning få anses vara ett tämligen verksamt skydd mot att sparbankerna

vid kollisioner mellan kommunernas intressen såsom låntagare och insättarnas anspråk på trygghet skulle favorisera de kommunala intressena. Härutöver bör beaktas att i de mycket talrika fall, då huvudmännen i en sparbank skulle komma att utses av två eller flera kommuner, en kommuns möjligheter att utnyttja sparbanken till egen fördel skulle vara avsevärt beskurna.

Vad angår ett eventuellt kommunintresse av att sparbanks vinst skulle bli så hög som möjligt skulle detta enligt de sakkunnigas åsikt bl. a. kunna dikteras av att höga vinster tillåte sparbanksanslag till allmännyttiga och välgörande ändamål, d. v. s. syften, som stode den kommunala verksamheten nära. I detta avseende får jag emellertid framhålla, att de regler, jag kommer att föreslå beträffande vinstdispositionen, avsevärt kommer att inskränka det hittillsvarande utrymmet för ifrågavarande sparbanksanslag. Lockelsen att av nu antydd orsak påverka redovisningen av sparbanks vinst med de konsekvenser detta skulle medföra för sparbankens soliditet kan därför icke i framtiden bli särskilt stor.

De betänkligheter mot kommunval, som andragits av de sakkunniga, kan med hänsyn till det sagda icke anses mera väsentliga. Å andra sidan talar enligt mitt bedömande åtskilligt till förmån för denna valform. För det första får konstateras att de kommunala församlingar, som skulle ha att förrätta huvudmannavalen, måste betraktas som ganska representativa för sparbankernas stora insättargrupper. Synpunkten att de rent kommunala frågeställningarna varit avgörande vid valet av ledamöter i dessa kommunala församlingar jävar icke vad nyss sagts. I detta sammanhang må jämväl framhållas att huvudmannaval från kommunala organs sida bereder låntagarna ett visst medelbart inflytande på valet — något som enligt vad förut berörts ej kan betecknas som alldeles oberättigat. Vidare må betonas att mot de kommunala organen ej kan riktas den anmärkningen, att ledamöterna i dessa icke skulle ha tillräcklig insikt om huvudmannavalets betydelse. Lika så torde man få utgå från att ifrågavarande valkorporationer som regel skulle kunna bilda sig en god uppfattning om de uppställda huvudmannakandidaternas lämplighet. Kommunval av huvudmännen skulle vidare innebära en okomplicerad och bekväm anordning. Härtill kommer den icke betydelselösa omständigheten, att denna valmetod icke skulle föranleda några kostnader för sparbankerna.

Också ur annan synvinkel låter det försvara sig väl, att kommunerna skulle få större möjligheter att påverka sparbankernas förvaltning än som för närvarande i allmänhet är fallet. Sparbankerna i vårt land har alltid haft en intim anknytning till den bygd, vari de bedrivit rörelsen. I själva verket är det en vedertagen målsättning, att en sparbank skall tjäna intressena i den ort, där sparbanken utövar sin verksamhet. Samhörigheten mellan sparbank och bygd har manifesterats på skilda sätt. Bl. a. har den kommit till uttryck däri, att kommun i vissa fall tillskjutit medel till sparbanks grundfond och någon gång även bidragit vid bildandet av säkerhetsfond. Flera exempel finnes dessutom på att sparbank tillkommit på initiativ av kom-

muner och kommunala förtroendemän. Att sparbankerna allmänt betraktar kontakten med kommunerna som värdefull har för övrigt ofta omvittnats.

Nu redovisade överväganden skulle i och för sig kunna motivera en regel, enligt vilken samtliga huvudmän utsåges av kommunala korporationer. En så genomgripande omdaning av den ordning, SpL tillåter, synes dock icke vara nödvändigt påkallad för att åstadkomma den önskvärda sammansättningen av huvudmannakårerna. Det kan till och med ifrågasättas, om en övergång till totalt kommunvalda huvudmannakårer skulle vara helt lämplig. Härvid kommer främst i betraktande att valreformen helst bör genomföras på sådant sätt, att den erfarenhet av sparbanksförvaltning, som finnes inom de nuvarande huvudmannainstitutionerna, kan nyttiggöras även framdeles. Förutsättningarna för att tillgodose detta önskemål skulle sannolikt vara större, om kommunvalen begränsades till att avse en lämpligt avvägd kvot av huvudmännen och återstoden av dessa nominerades av huvudmännen själva. Därest det villkoret stipulerades, att de genom denna självkomplettering tillsatta huvudmännen skulle utväljas bland sparbankens insättare, skulle det nu skisserade kombinerade valförfarandet tillika erbjuda den fördelen, att huvudmannakårerna komme att få ett inslag av direkta insättarrepsentanter, utan att komplicerade insättarval av förut behandlad art fördenskull behövde tillgripas. Jag vill med hänsyn härtill förorda en kombination av kommunval och självkomplettering av nu angivet slag. Det må erinras om att viss kombination av kommunala val och självkomplettering är vad också reservanten bland de sakkunniga uttalat sig för såsom ett alternativ till enbart kommunval. Denne har emellertid ansett, att proportionerna mellan de kommunvalda huvudmännen och de genom självkomplettering tillsatta böra vara tre mot en. Själv har jag ansett mig böra, i likhet med vissa remissinstanser, stanna för den avvägningen, att lika stora delar av huvudmannakåren utses genom kommunval och genom självkomplettering. Härigenom torde ett rimligt kommunalt inflytande bli säkerställt, samtidigt som faran för att huvudmannaförsamlingen skulle kunna tänkas sätta kommunens intressen före insättarnas reduceras ytterligare.

Vad gäller den del av huvudmannakåren, som skall tillsättas av kommunerna, innebär mitt förslag, att huvudmännen skall väljas av fullmäktige i de städer, köpingar och landskommuner, som ingår i sparbankens verksamhetsområde, eller, såvitt angår kommuner inom landstingsområde, av landstinget. Huruvida och i vilken utsträckning valen skall förrättas av landsting bör det ankomma på sparbankerna själva att avgöra. De sakkunniga har gjort vissa uttalanden, som i någon mån kan tjäna till ledning vid detta avgörande. I sparbanks reglemente skall finnas fixerade föreskrifter om vilken eller vilka kommunala valförsamlingar som skall anlitas för valen. Är valen uppdelade mellan två eller flera valförsamlingar, skall reglementet tillika precisera, hur många huvudmän varje valförsamling skall välja. Även i detta hänseende har bestämmanderätten alltså tillagts sparbankerna. Som normalregel bör gälla att mandatfördelningen skall ske efter den ungefärliga relationen mellan befolkningssiffrorna i de kommuner, som respektive

valkorporationer företräder vid valen. Såsom några remissinstanser framhållit torde emellertid denna fördelningsnorm i vissa fall kunna leda till orimliga resultat, exempelvis där kärnan i en sparbanks verksamhetsområde utgöres av en mindre kommun men verksamheten i ringare omfattning bedrivs även i en angränsande större kommun. I situationer sådana som denna bör det stå sparbank fritt att föreskriva annan grund för mandatfördelningen än efter invånarantalet i de skilda kommunerna. Det bör dock åligga vederbörande tillsynsmyndighet att vid stadfästelseprövningen av sparbanks reglemente granska de skäl, som åberopats till förmån för annan mandatfördelning än efter invånarantalet.

Såsom de sakkunniga uttalat torde giltigheten av proportionell valmetod vid kommunval av huvudmän förutsätta särskild lagregel härom i sparbankslagstiftningen. I sakkunnigförslaget har en dylik regel införts och till och med givits tvingande karaktär. Motiveringen har varit, att proportionella val vore nödvändiga för att bereda olika meningsriktningar skälig representation inom huvudmannaorganisationen. Denna uppfattning kan jag icke biträda. Målsättningen vid val av huvudmän bör vara att till sparbankens ledning knyta dugliga och för huvudmannauppdraget lämpliga personer, oavsett vilken politisk åskådning de hyser. Partipolitisk uppdelning av de kommunala valkorporationerna vid dessa val torde därför icke i och för sig vara ett önskemål. En obligatorisk föreskrift om proportionella val synes alltså icke lämplig. Däremot kan jag medge, att det för vissa fall kan vara på sin plats med en bestämmelse, med stöd av vilken minoriteten inom den väljande församlingen kan påkalla tillämpning av den proportionella valmetoden. Med hänsyn härtill bör i lagen stadgas att kommunval av huvudmän skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvarar det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Detta stadgande skulle helt överensstämma med motsvarande regel i 22 § kommunallagen angående val av kommunalnämnd, drätselkammare m. m.

Det med de föreslagna självkompletteringsvalen förknippade villkoret, att vid dessa val ej får till huvudmän utses andra än insättare i sparbanken, bör utformas så, att endast den, som vid utgången av kalenderåret närmast före valet haft ett tillgodohavande å sparbanksräkning av minst 100 kronor, skall kunna komma i fråga som huvudman. Kravet på att visst minimitillgodohavande skall finnas och på att detta skall avse sparbanksräkning kan grundas på argument liknande dem, med vilka de sakkunniga motiverat visst minimitillgodohavande som förutsättning för ledamotskap i valkorporation vid insättarval enligt den av dem tänkta modellen. Vilken minimibehållning som är den lämpligaste kan självfallet vara föremål för delade meningar. För egen del har jag ej velat sätta spärren högre än vid anivet belopp.

Utan att detta uttryckligen utsäges i lagen får det anses åvila sparbanks styrelse att vid självkompletteringsval lämna de huvudmän, som förrättat detta, besked om huruvida huvudmannakandidaterna fyller nyss behandlade

valbarhetsvillkor. Att upplysningar av nämnda slag meddelas är givetvis ofrånkomligt, om det skall gå att upprätthålla kravet på att de genom självkomplettering utsedda huvudmännen skall vara insättare. Även ett genomförande av sakkunnigförslaget om insättarval skulle ha påfordrat, att uppgifter rörande vissa personers förhållande till sparbanken måst utlämnas. De sakkunniga har icke ens ifrågasatt, att detta skulle stå i motsatsställning till den sedan gammalt gällande regeln om sparbankssekretessen (jfr 70 § SpL och 98 § i departementsförslaget). Med ännu mindre fog torde kunna göras gällande att styrelsens omnämnda besked till huvudmännen vid självkompletteringsvalen enligt departementsförslaget skulle vara oförenliga med sekretessregeln.

I fråga om självkompletteringsvalen finner jag icke anledning att uppställa någon regel om proportionell valmetod.

SpL stadgar, att huvudman skall utses för högst fem år. Sakkunnigförslaget ändrade icke denna regel. Enligt min uppfattning bör föreskrivas en obligatorisk mandattid av fyra år. Någon nackdel med att tidslängden blir enhetlig för alla sparbanker har jag ej kunnat finna. En regel om fyra års mandattid medför, att kommunvalen av huvudmän kommer att avse samma valperiod som kommunala val i allmänhet.

Redan för närvarande torde det i praktiken vara nästan regelmässigt förekommande, att huvudmannakårerna förnyas successivt. Successiva val är helt naturligt ägnade att främja kontinuiteten i sparbanksförvaltningen. Jag har bedömt värdet av successiv förnyelse vara så stort, att jag ansett att denna valordning bör göras tvingande. Regeln om mandattidens längd bör därför fördes med ett tillägg, enligt vilket vid det första huvudmannavalet inom sparbank mandattiderna skall vara kortare än fyra år i den mån så erfordras för att åstadkomma successiva nyval. I reglementet bör lämnas närmare bestämmelser angående ordningen för åstadkommandet av ifrågavarande successiva förnyelse av huvudmannakåren (jfr 1 § i kungörelseutkastet). Det må framhållas, att det ankommer på sparbankerna själva att ta ställning till hur långtgående reglerna om ifrågavarande successivitet vid huvudmannavalet bör vara. I och för sig är lagens fordran på successiv förnyelse av huvudmannauppsättningen tillgodosedd redan genom en ordning, enligt vilken de kommunvaldas mandattid börjar vid en tidpunkt och övriga huvudmäns vid en annan.»

Bestämmelserna om huvudmannaval är upptagna i 13 och 14 §§ i förslaget.

Filial- och ombudsverksamhet

Efter att ha lämnat en historisk översikt över sparbankernas filialväsende och redogjort för gällande rätt, de sakkunnigas förslag och remissyttrandena anför *departementschefen*:

»Nu gällande bestämmelser om sparbankernas filialbildning skiljer mellan en större filialtyp, avdelningskontor, och en mindre, sparbankskom-

mitté. För att öppna avdelningskontor å annan ort än där sparbankens styrelse har sitt säte måste sparbanken ha särskilt tillstånd. Sådant kräves också om sparbank vill öppna sparbankskommitté utanför sparbankens verksamhetsområde. I övrigt är filialbildningen fri. Svagheten i de nuvarande reglerna är, att SpL icke definierar skillnaden mellan avdelningskontoren och sparbankskommittéerna. Ej heller praxis har kunnat uppdra en markerad gränslinje mellan de båda filialkategorierna, vilket belyses av ett i sakkunnigbetänkandet refererat rättsfall. Denna oklarhet har vållat olägenheter.

Även i sakkunnigförslaget har gjorts en åtskillnad mellan större och mindre filialer, men denna uppdelning är i olikhet med SpL:s grundad på direkta, i lagtexten angivna särmärken å de båda filialtyperna. De sakkunniga har ansett, att de mindre filialerna — i sakkunnigförslaget betecknade sparställen — bör kunna inrättas utan särskilt tillstånd. Härvid har dock den begränsningen föreskrivits, att å ort, som ligger inom verksamhetsområdet för annan sparbank, sparställe icke må inrättas utan medgivande av sagda sparbank eller, om sådant medgivande icke lämnas, tillstånd av tillsynsmyndigheten. Jag är ense med de sakkunniga om att tillståndsprövning icke kan anses nödvändig för de filialer, som bedriver en så inskränkt verksamhet, att de är att hänföra till sparställen. Enligt min mening är det ej heller av behovet påkallat, att i lagstiftningsväg fastslå sparbanks skyldighet att vid planerandet av sparställe inom annan sparbanks verksamhetsområde ta rimlig hänsyn till den andra sparbanken. Intressefrågor av denna natur bör utan särskilt stadgande kunna regleras av de berörda sparbankerna själva, eventuellt under medverkan av sparbankernas egna samarbetsorgan.

Vad angår avdelningskontoren menar de sakkunniga, att de skäl, som betingat kravet på tillståndsprövning för inrättande av avdelningskontor utanför styrelseorten, i sin mån talar för tillståndsprövning även vid inrättande av avdelningskontor *inom* denna ort. Med anledning härav har i sakkunnigförslaget upptagits regeln, att öppnandet av avdelningskontor alltid förutsätter myndighets tillstånd. I denna fråga vill jag åberopa den ståndpunkt, jag i propositionen till lag om bankrörelse (se s. 182 ff. i prop. nr 3/1955) tagit till affärsbankernas filialbildning. I sistnämnda sammanhang har en differentiering skett mellan filialbildning i kommun, vari affärsbanken redan driver verksamhet, och övrig filialbildning. Vad angår kommun, där affärsbanken har sitt huvudkontor eller redan utövar verksamhet vid avdelningskontor, har jag sålunda — främst av hänsyn till att inrättandet av ytterligare kontor å dessa orter får anses som en bankens interna organisationsfråga och därför bör falla under bankens eget ansvar — förordat, att bank skall äga att utan myndighets prövning inrätta nytt kontor. Tillstånd skall däremot inhämtas, om affärsbank avser att inrätta avdelningskontor inom kommun, där banken tidigare icke har kontor. I överensstämmelse med nämnda förslag får jag nu uttala mig för att sparbank, som vill inrätta avdelningskontor i kommun, där sparbanken icke förut driver rörelse

vid huvudkontor eller avdelningskontor, skall inhämta tillsynsmyndighetens medgivande till filialbildningen. I departementsförslaget har upptagits ett stadgande av detta innehåll. Liksom i sakkunnigförslaget tillägges att sådant tillstånd må lämnas, om avdelningskontoret finnes kunna bli till nytta för det allmänna.

Uti banklagsförslagens paragraf om rätten till filialbildning återfinnes en särskild bestämmelse, enligt vilken vid tillstånd till filialbildning må fogas det förbehållet, att tillståndet icke skall ge affärsbanken rätt att i den nya kommunen driva verksamhet vid flera kontor än ett. Möjligheten att inrycka nämnda förbehåll får viss betydelse för det fall, att banken skulle ha behov av att få öppna ett representationskontor på viss ort, där det skulle saknas skäl för banken att få driva egentlig lokal verksamhet. Nu avsedda bestämmelse i banklagsförslaget får anses vara speciellt föranledd av affärsbanksförhållandena och har därför ej införts i sparbanksförslaget.

I likhet med de sakkunniga anser jag, att det ej finnes anledning att låta sparbank bibehålla sin nuvarande rätt att efter särskilt tillstånd öppna filial utanför verksamhetsområdet. Jag biträder sålunda de sakkunnigas förslag, att filial skall vara belägen inom sparbankens verksamhetsområde. Såsom de sakkunniga påpekat bör, då det föreligger behov av att inrätta filial »utanför verksamhetsområdet», filialbildningen i fråga möjliggöras genom att sparbanken begär att få verksamhetsområdet utvidgat.

Beträffande gränsdragningen mellan avdelningskontor och sparställe har flera remissinstanser anmärkt, att stadgandet i sakkunnigförslaget om att sparställes expeditiionslokal finge hållas öppen högst två dagar i veckan kunde försämra sparbankernas service och att stadgandet därför borde utgå. I ett remissvar framhålles att förbudet för sparställe att utlämna lån vore onödigt restriktivt med tanke på att sparställe skulle kunna ta emot ränte- och amorteringsbetalningar. Också enligt min uppfattning bör det undvikas, att sparbankslagstiftningen ges en sådan utformning, att sparbankerna onödigtvis hämmas i sin verksamhet. Nu ifrågavarande bestämmelser angående vad som utgör kännetecknen på ett sparställe har tydligen uppfattats som omotiverade inskränkningar i sparställes befogenheter. Genom bestämmelserna har de sakkunniga emellertid blott åsyftat att få till stånd den önskvärda tydliga gränslinjen mellan de två filialkategorierna. Därvid har normen varit, att till sparställen borde hänföras allenast sådana filialer, vilkas inrättande icke kunde tänkas medföra avsevärd kostnad för sparbanken eller framkalla mera betydande konkurrens sparbankerna emellan. Följden har blivit, att gruppen sparställen icke kommit att inbegripa andra filialer än sådana, som har ganska begränsade funktioner. Jag är ense med de sakkunniga om att, så snart rörelsen vid en filial får en sådan omfattning, att filialkontoret bör hållas öppet i större utsträckning eller befalla sig med utlämnande av lån, som beviljats av huvudkontoret eller annan filial, de skäl, som betingar kravet på tillståndsprövning vid filialbildning — i det förhållandevis begränsade antal fall som jag nyss angivit — blir aktuella. Vad särskilt angår utbetalning av lån må betonas, att dessa

göromål kan behöva inbegripa en kvalificerad granskning av de lånehandlingar och den säkerhet, som låntagaren i enlighet med lånebeslutet skall tillhandahålla vid lånets lyftande. För att innebörden av ifrågavarande stadganden skall stå fullt klar, har stadgandena fått en något annorlunda formulering än i sakkunnigförslaget. I departementsförslaget föreskrives sålunda att filial, som driver sparbanksverksamhet i sådan omfattning, att den äger bevilja eller utbetala lån eller ombesörja avräkningsbokföring eller hålles öppen mer än nio timmar i veckan, är att anse som avdelningskontor och sålunda i vissa fall är underkastad tillståndsprövning.

De sakkunnigas förslag, att sparbank med vissa särskilt angivna avsteg icke skall få idka in- och utlåningsverksamhet genom ombud, innefattar en nyhet i förhållande till vad som hittills gällt i sparbankslagstiftningen. Olägenheterna av den nuvarande möjligheten att låta ombud svara för centrala sparbanksfunktioner får anses ha blivit tydligt belysta i sakkunnigbetänkandet. Någon kritik har icke riktats mot det föreslagna förbudet. Motvarighet till denna reglering möter såväl i gällande banklag som i propositionen till ny lag om bankrörelse. På grund av det anförda och då sparbankerna, om mitt förslag i filialfrågan genomföres, erhåller möjlighet till fri etablering av mindre filialer, biträder jag sakkunnigförslaget i denna del. Själva formuleringen av förbudsregeln jämte undantagen från densamma har delvis anpassats efter ordalydelsen i banklagsförslaget.

Jag ansluter mig till de sakkunnigas mening, att filial bör ha fast expeditionsplats och fasta expeditionstider. Det synes mig emellertid icke vara nödigt att tynga själva sparbankslagen med en föreskrift av detta innehåll. Sakkunnigförslagets stadgande i ämnet torde i stället böra inrymmas i den omtalade kungörelsen (jfr 8 § i utkastet till kungörelse).

I detta sammanhang har de sakkunniga behandlat spørsmålet, huruvida organisationen vid filialerna skall kunna förenklas därhän, att sparbankerna får möjlighet att bilda s. k. enmansfilialer. De sakkunniga anser, att denna möjlighet icke bör helt uteslutas. Ett särskilt skäl för en uppmjukning på denna punkt vore enligt de sakkunniga det förordade principförbudet mot in- och utlåning genom ombud. Med hänsyn till detta kunde det anses rimligt, att villkoren för filialbildning icke gjordes så stränga, att filial, som på goda grunder funnes behövlig, icke kunde inrättas. Jag kan ansluta mig till denna mening och biträder sålunda de sakkunnigas förslag om ett slopande av den nu gällande föreskriften, att sparbanks kassabok skall föras i två exemplar av särskilda personer. Den kontroll över kassarörelsen, som åsyftas med ifrågavarande föreskrift, bör emellertid icke efterges utan bör upprätthållas med tillfredsställande anordningar av annan art. Huruvida den dubbla kassabokföringen kan i det enskilda fallet ersättas av andra kontrollanordningar bör enligt såväl de sakkunnigas som min egen uppfattning få avgöras av sparbankens styrelse. Sakkunnigförslaget (52 §) ålägger styrelsen att utfärda erforderliga bestämmelser just angående kassaverksamheten, därvid styrelsen skulle ha att tillse, att kontrollen över denna verksamhet finge den särskilda prägel, som vore lämpligast för

den egna sparbanken. Vad särskilt angår frågan om behovet av dubbel kassabokföring har de sakkunniga uttalat, att en sådan kunde tänkas vara onödig såväl beträffande huvudkontoret som beträffande filialerna. Härmed vore givetvis icke sagt att huvudkontor skulle kunna betjänas av en enda person, fortsätter de sakkunniga. Enmansbetjäning av huvudkontoren finge anses utesluten. De sakkunnigas inställning till hithörande frågor överensstämmer med min egen. Dock har jag funnit, att stadgandet om styrelsens skyldighet att meddela föreskrifter angående kassaverksamheten lämpligen kan erhålla sin plats i den omnämnda kungörelsen (se 15 § i utkastet till kungörelse).

Såsom sparbanksinspektionen påpekat torde en viktig förutsättning för upphävande av kontrollen genom dubbla kassaböcker vara att erforderligt skydd finnes mot eventuella förskingningsförluster.»

Bestämmelserna angående filial- och ombudsverksamheten är upptagna i 34 och 35 §§ i förslaget.

Checkräkning och fri sektor samt insättningsmaximum

Departementschefen yttrar, efter att ha redogjort för gällande rätt, de sakkunnigas förslag och remissyttrandena, bl. a. följande:

»Checkräkningskonto kan avse medel, som räkningsinnehavaren insatt, eller kreditbelopp, som banken ställt till hans eventuella förfogande. I bägge fallen disponeras medlen genom att anvisning (check), utställd av räkningsinnehavaren, presenteras i banken av denne själv eller av annan person. Detta innebär dels att checkräkningsmedlen är betalbara vid anfordran (avista), dels att kreditbelopp lyftes utan att eljest vedertaget skuldfordringsbevis kommer till begagnande vid själva utbetalningen. Det är dessa särdrag hos checkräkningen som hindrar sparbankerna från att använda den i sin rörelse. SpL förbjuder nämligen såväl inlåning på avistaräkning som utlämnande av lån mot annat fordringsbevis än skuldebrev.»

Departementschefen erinrar vidare om att sparbankerna under senare tid vid upprepade tillfällen framställt önskemål om att angivna hinder mot checkräkningsrörelse måtte undanröjas samt fortsätter:

»Framför allt har en sådan reform motiverats med att den vore nödvändig, om sparbankerna skulle kunna tillgodose sina kunders anspråk på fullgod service. Inom kundkretsen hade sålunda rests krav på bekvämare betalningsmedel än som för närvarande funnes att tillgå. Främst härrörde detta krav från jordbrukarna och deras ekonomiska organisationer samt från de kommuner, som tillhörde sparbankernas kunder. Även för andra grupper inom sparbankernas vanliga kundkrets skulle emellertid möjligheten att begagna checkräkning vara värdefull. Den omständigheten, att sparbankerna icke kunnat erbjuda checkräkning, hade ibland medfört, att kunder, som på ett naturligt sätt hörde till sparbankerna, tvingats flytta över sina affärer till andra penninginstitut för att komma i åtnjutande av checkräkningens fördelar, anföres det från sparbankshåll. Dessutom har det erinrats

om att bland de vanliga penning- och kreditinstituten endast sparbankerna vore uteslutna från möjligheten att tillhandahålla kunderna checkräkning.

I fråga om rätten att använda checkräkningen såsom inlåningsräkning har de sakkunniga icke ställt sig avvisande till sparbanksönskemålen. Den i betänkandet föreslagna anordningen med en i relation till inlåningen på motboksräkning ställd s. k. fri sektor, inom vilken sparbankerna själva finge bestämma formerna och villkoren för inlåningen, skulle sålunda kunna utnyttjas bl. a. för mottagande av begränsade insättningar å checkräkning. Däremot har de sakkunniga icke ansett sig kunna tillstyrka, att checkräkningskrediter skulle få beviljas i sparbankernas verksamhet.

Bortsett från den speciella sparklubbsräkningen står för närvarande endast motboksräkningen till förfogande för sparbankernas inlåning från allmänheten. Motboksräkningen är avsedd för insamlandet av egentliga sparmedel, och det är därför naturligt, att den icke så väl tillgodoser de särskilda behov, som gör sig gällande beträffande inlåning av mera rörlig karaktär. Det torde ej böra betvivlas, att sådana behov ibland kan uppstå även inom sparbankernas traditionella kundkrets. Exempelvis kan det därvid framstå som en brist, att motboksräkningen icke är lämpad att användas för utbetalning av medel till annan person. Ytterligare en olägenhet är att den ej kan bekvämt utnyttjas, om annan person vill göra inbetalning till räkningssinnehavaren. Skulle sparbankerna få begagna checkräkning i sin verksamhet, komme härigenom det behövlige komplementet till motboksräkningen att stå deras kunder till buds. Att rätten till checkräkning skulle ge sparbankerna möjlighet att i viss mån förbättra sin service synes följaktligen icke kunna gendrivas.

Detsamma har vitsordats av de sakkunniga. Dock har dessa anfört jämväl omständigheter, som de ansett tala mot checkräkningsrörelse inom sparbanksväsendet. Så har åberopats att en obegränsad rätt för sparbankerna att ta emot insättningar å checkräkning kunde medföra viss risk för att sparbanksinlåningens dominerande karaktär av reella sparmedel ginge förlorad, d. v. s. att insättningarna till mera avsevärd del komme att utgöras av lätttrörligt kapital. Sparbanksrörelsen bleve på detta sätt mera affärsbetonad. Den ändrade inlåningskaraktären skulle även prägla inriktningen av utlåningen. Sparbankerna skulle till följd härav komma in på verksamhetsfält, som finge betraktas såsom främmande för den egentligt sparbanksmässiga verksamheten. Sistnämnda synpunkt har de sakkunniga särskilt starkt betonat i fråga om checkräkningens användande som en form för kreditgivning. Det är mot bakgrunden av nu redovisade överväganden de sakkunniga funnit sig böra inta en helt negativ ståndpunkt till kredit i checkräkning och rekommendera checkräkningsinlåning endast inom ramen för omnämnda fria sektor.

Med sina uttalanden om att en oinskränkt checkräkningsrörelse skulle kunna föranleda en förskjutning av sparbanksverksamheten till nya områden har de sakkunniga vidrört de av dem eljest icke närmare behandlade spörsmålen om gränsdragningen mellan de olika kreditinstituten. Som jag

nämnt uti inledningen har jag icke för avsikt att i förevarande lagstiftnings- ärende verkställa någon prövning av dessa spörsmål. Såväl i nyssnämnda sammanhang som i propositionen angående ny lag om bankrörelse (s. 114) har jag emellertid antytt, att vissa av hithörande frågor torde komma att uppmärksammas vid en framtida utredning om enhetliga inlåningsrättsliga regler för kreditinstituten. I avvaktan på att gränsdragningsproblemen blir närmare belysta, får det anses vara befogat att iaktta försiktighet, när fråga uppkommer om att i det ena eller andra hänseendet rubba vad som traditionellt betraktats som skiljelinjer mellan institutens funktionsområden. Vad här angår sparbankernas rätt till checkräkning lär det ur nu nämnda synpunkter vara lämpligt, att vissa spärrar tillämpas. En ännu mera restriktiv hållning finner jag å andra sidan icke vara berättigad. Jag kan således icke ansluta mig till de sakkunnigas mening, att checkräkning på kredit- sidan icke alls borde tillåtas. Denna deras mening ter sig desto mindre befogat som frågorna om checkräkning såsom inlåningsform och kredit i check- räkning står i mycket nära samband med varandra och därför bör i princip regleras på likartat sätt. Detta synes också vara uppfattningen hos ett flertal remissinstanser, som kritiserat de sakkunnigas ståndpunkt till check- räkningskrediten, bland dem fullmäktige i riksbanken. Det må för övrigt understrykas, att utlåningsformen checkräkning icke representerar någon avvikelse från annan utlåning såvitt angår kravet på fullgod säkerhet och att checkräkningskrediten följaktligen icke ur denna synpunkt skulle införa något riskmoment i sparbanksrörelsen. Jag är alltså av den åsikten, att spar- bankslagstiftningen bör öppna visst utrymme både för insättning på check- räkning och för checkräkningens användande i kreditgivningen. Att be- gränsningen av sparbankernas checkräkningsrörelse möjligen kan anses böra komma till något olika uttryck beträffande de båda sidorna av denna rörelsegren betingas främst av tekniska förhållanden och står icke i mot- satsställning till den principiellt enhetliga bedömningen av hela checkräk- ningsfrågan.

Jag övergår nu till att behandla vilka spärregler som kan vara de lämp- ligaste i syfte att i nuvarande läge ernå denna begränsning och granskar därvid till en början de stadganden om en fri sektor, vilka de sakkunniga i detta hänseende förordat i fråga om checkräkningen som inlåningsform. Lämpligheten av anordningen med den fria sektorn är emellertid delvis beroende av huruvida nuvarande individuella maximering av insättningen å motboksräkning bör bibehållas. Det synes därför nödvändigt att i sam- manhanget ta upp detta ämne.

SpL föreskriver, att sparbanks reglemente skall innehålla bestämmelse om det belopp — högst 50 000 kronor — utöver vilket en och samma in- sättares tillgodohavande å motboksräkning icke får ökas på annat sätt än genom upplupen räntas läggande till kapitalet. De sakkunniga har föror- dat, att insättningsmaxima bör tillämpas även i fortsättningen. Till förmån härför har de åberopat, att den långfristighet, som utmärker inlåningen på motboksräkning, till ej ringa del kunde återföras på föreskriften om iakt-

tagande av insättningsmaxima. I sin tur hade denna långfristiga struktur hos sparbanksinsättningarna skänkt sparbankerna möjlighet att placera inlåningen på ett sätt, som motsvarat både kravet på säkerhet och önskemålet om en förmånlig inlåningsränta. Rörande den högsta beloppsgränsen har de sakkunniga föreslagit en höjning till 75 000 kronor, föranledd av ändringarna i penningvärdet men jämväl av uppfattningen att hittillsvarande beloppsgräns vore för låg, även om man bortsåge från nämnda omständighet. Under remissförfarandet har sparbanksinspektionen utförligt analyserat verkningarna av maximeringsföreskriften och på grundval härav instämt i sakkunniguppfattningen om betydelsen av en sådan föreskrift. Däremot har andra remissinstanser, exempelvis fullmäktige i riksbanken, ifrågasatt om ett insättningsmaximum verkligen hade en mission att fylla.

I spørsmålet om det berättigade i regler om insättningsmaximum gör sig sålunda direkt motstående synpunkter gällande. Att avväga dessa mot varandra utan att samtidigt ta ställning till berörda gränsdragningsfrågor rörande kreditinstitutens verksamhetsfält torde vara en vanskelig uppgift. Som jag uttalat i propositionen angående ny lag om bankrörelse (s. 181) lär även spørsmålet om maximeringsbestämmelserna komma under bedömning vid den omnämnda framtida utredningen om inlåningsreglernas utformning och de därmed sammanhängande gränsdragningsproblemen. I nuvarande läge synes det därför vara rimligt, att regler om insättningsmaximum tills vidare bibehålles.

Vad själva beloppsgränsen för maximeringen beträffar anser jag i likhet med de sakkunniga, att en höjning är befogad. Denna synes kunna få bli större än enligt sakkunnigförslaget. På grundval av mina egna överväganden i frågan har jag funnit mig böra förorda, att den högsta beloppsgräns, som skall kunna tillämpas, sättes vid 100 000 kronor. Naturligt nog är det motiverat med en differentiering av insättningsmaxima allt efter sparbankernas storlek. Gentemot vad sparbanksinspektionen anfört i detta hänseende vill jag emellertid framhålla, att differentieringen icke bör verkställas enligt ett fastlåst schema utan att insättningsmaxima bör enligt mera fria hänsynstaganden bestämmas till de belopp, som ter sig bäst avpassade efter förhållandena i varje särskilt fall.

Som alternativ till den av de sakkunniga föreslagna konstruktionen med en fri sektor skulle i och för sig kunna tänkas andra medel att åstadkomma den i nuvarande läge — i avvaktan på en utredning om gränsdragningen — erforderliga begränsningen av insättningarna på checkräkning. De sakkunniga har själva övervägt dylika alternativ. Närmast anmäler sig uppslaget att maximera den enskilde checkräkningsinnehavarens insättningsrätt antingen på så sätt, att ett gemensamt maximum fastställes för motboks- och checkräkning, eller på så sätt, att skilda maxima lagfästes. Gentemot dessa lösningar har emellertid de sakkunniga framhållit, att med hänsyn till eventuellt utelöpande checkar praktiska svårigheter skulle uppstå både för sparbankerna själva att iaktta maximeringsföreskrifterna och för tillsynsmyndigheterna att utöva kontroll över deras efterlevnad. Motsva-

rande svårigheter vore icke förenade med den utväg, som representerades av den fria sektorn, vilken hade sin storlek bestämd icke i relation till individuella kontoställningar utan i förhållande till sparbankens totala inlåning utanför sektorn.

Kontrollen av att den fria sektorn icke överskrides torde i allmänhet icke vara svår att utöva. Ur denna synpunkt lär det därför kunna medges, att anordningen med en fri sektor har företräde framför olika individuella begränsningar av rätten till insättning å checkräkning. En annan icke oväsentlig fördel med det föreslagna systemet har också åberopats av de sakkunniga. Även denna sammanhänger med maximeringen av insättningen på motboksräkning. Som framhållits i det föregående har länsstyrelserna enligt gällande rätt befogenhet att dispensera från de fastställda insättningsmaxima. De sakkunniga har härtill med rätta anmärkt, att det ur principiell synpunkt syntes vara mindre lyckligt, att länsstyrelserna, såsom skedde genom dispensprövningen, skulle från sparbankerna avlyfta en del av ansvaret för de likviditetspåfrestningar, vilka kunde uppkomma för sparbankerna på grund av lämnade dispenser. Jag kan hålla med om att ansvaret för överskridande av maximibeloppen helt bör åvila vederbörande sparbanks styrelse i likhet med vad som gäller beträffande ansvaret för placeringen av de åt sparbanken anförtrodda medlen. Så skulle som angivits bli fallet med införandet av den fria sektorn.

De anförda argumenten till förmån för att för närvarande godta ifrågasvarande anordning synes alltså vara hållbara. Med hänsyn härtill vill jag acceptera densamma. Att komplettera sektorskonstruktionen med en individuell begränsning av den enskilde checkräkningsinnehavarens tillgodohavande, såsom förordats av bank- och fondinspektionen, finner jag varken vara erforderligt eller lämpligt, det sistnämnda med tanke på den nyss antydda svårigheten för sparbanken att iaktta en dylik begränsningsregel.

Storleken av den fria sektorn skulle enligt sakkunnigförslaget uppgå till 15 procent av de medel, som enligt senaste bokslut inestår å sparbanksräkning — en term som är sakkunnigförslagets benämning å den hittillsvarande motboksräkningen och som jag kan godkänna. I remissvaren har nämnda procenttal i allmänhet icke kritiserats. Emellertid har svenska bankföreningen, som avstyrkt, att sparbankerna skulle få rätt till checkräkning, upplyst, att genomsnittsinättningen å checkräkning hos provinsbankerna och centralkassorna under de senaste fem åren motsvarat omkring 15 procent av övrig inlåning, och under åberopande härav framhållit, att sparbankerna med den av de sakkunniga föreslagna storleken av sektorn skulle medges en jämförelsevis betydande rätt till checkräkningsinlåning. Å andra sidan har på sparbankshåll och från några länsstyrelser sida gjorts gällande att sektorn borde göras rymligare än vad de sakkunniga föreslagit.

Vid avvägningen av den fria sektorns storlek är det av intresse att konstatera, i vilken mån överskridandena av maximibeloppen för motboksräkning enligt hittills beviljade dispenser skulle ha tagit sektorn i anspråk, om den redan nu hade funnits att tillgå. Av uppgifter, som tillhandahållits av

sparbanksinspektionen och avser läget den 30 september 1954, framgår att i ett fall dispens meddelats i sådan utsträckning, att dispensmedlen icke tillnärmelsevis skulle ha kunnat rymmas inom sektorn, om den haft den i sakkunnigförslaget utmätta storleken. Icke ens om insättningsmaximum för motboksräkningen förutsattes vara 75 000 kronor, skulle sektorn ha räckt till. Detta fall är emellertid av helt unik beskaffenhet. Beträffande en annan sparbank skulle dispensmedlen vid ett motboksräkningsmaximum av 75 000 kronor ha konsumerat ungefär sex av sektorns 15 procent. Sex sparbanker skulle under den tänkta förutsättningen, att deras verkliga insättningsmaxima vore något jämkade uppåt, ha utnyttjat sektorn för dispensmedel till mellan tre och fem procent. Övriga sparbanker saknar dispensmedel eller har sådana i allenast ringa utsträckning.

De sist presenterade sifferuppgifterna visar, att den fria sektorn till övervägande del kommer att kunna disponeras för checkräkningsinsättningar. Även om hänsyn tas såväl härtill som till de uppgifter angående checkräkningsinlåningens storlek vid provinsbankerna, vilka nyss redovisats, torde det kunna hävdas, att en 15-procentig fri sektor icke medger en för stor checkräkningsinlåning. Beaktas måste att det lediga sektorsutrymmet knappast kan bli helt utnyttjat för checkräkningsinsättningar, eftersom det torde bli erforderligt att normalt hålla en viss reservmarginal av sektorn oanvänd, bl. a. för att sparbanken ej skall tvingas avvisa eventuell tillströmning av sådana sparmedel, som egentligen hör hemma på sparbanksräkningen men ej rymmes där. Nu anförda omständigheter talar för att det av de sakkunniga föreslagna procenttalet för sektorn är tillfredsställande avvägt i anseende till de synpunkter, som kommit mig att under nu rådande förhållanden betrakta en begränsningsregel såsom motiverad. Jag biträder därför procenttalet i fråga.

Vad slutligen angår tekniken för att begränsa checkräkningskrediternas storlek har jag på grundval av vissa överväganden kommit till den uppfattningen, att en individuell spärr är lämpligast. Det synes vidare påkallat, att denna fixeras vid ett tämligen lågt belopp, eftersom i nuvarande läge icke åsyftas annat än att sparbankerna i rimlig omfattning skall kunna lämna kundkretsen service uti ifrågavarande hänseende. Vid högre belopp än 25 000 kronor för varje räkningshavare torde det icke vara möjligt att för närvarande, utifrån de synpunkter som tidigare anförts, sätta gränsen. — Att märka är att odisponerad checkräkningskredit ej skall inräknas bland de medel, som hänföres till den fria inlåningssektorn.»

Reglerna om den fria sektorn har fått sin plats uti 25 § i förslaget.

En övergångsbestämmelse, som beträffande ett fall föranledes av att möjligheten till dispens från föreskriften om insättningsmaximum för motboksräkning ersättes av en regel med innebörd att inlåning, som överskrider detta maximum, inrymmes i den fria sektorn, har upptagits i den föreslagna promulgationslagen.

Inlåningsrätt

Departementschefen yttrar beträffande denna punkt bl. a. följande:

»Den omsorg om insättarnas trygghet, som åvilar sparbankerna, tar sig främst uttryck i en strävan att placera inlåningen i säkrast möjliga tillgångar. Även med denna inriktning av placeringspolitiken har sparbankerna emellertid att räkna med vissa förlustrisker. Som ett yttersta skydd mot sådana håller sparbankerna ett eget kapital, fonderna. Genom SpL infördes regler, vilka ställde storleken av fonderna i ett tvingande förhållande till inlåningen.

I propositionen angående ny lag om bankrörelse har jag något behandlat frågan, huruvida regler rörande inlåningsrättens omfattning borde påverkas av penningpolitiska aspekter på kreditvolymens storlek. Jag har därvid på närmare anförda skäl funnit mig icke böra invända mot att inlåningsreglernas hittillsvarande syftemål — att trygga insättarna — finge på ett avgörande sätt ge karaktär också åt den nya banklagens inlåningsregler (se nämnda prop. s. 112 och 113). Motsvarande ståndpunkt intar jag i fråga om inlåningsreglerna i den nya sparbankslagen.

Beträffande konstruktionen av förevarande bestämmelser har de sakkunniga bibehållit det hittills begagnade systemet. Som framgått innefattar detta bl. a. användandet av dubbla relationstal för fastställande av förhållandet mellan fonder och inlåning.»

Departementschefen anmärker, att verkningarna av omnämnda spärrar utförligt belysts av de sakkunniga och återgivits i propositionen, samt yttrar vidare:

»De nuvarande affärsbanksreglerna angående inlåningsrätten anlitar icke metoden med dubbla relationstal för att ernå den önskvärda nyanseringen av fondkravet alltefter den varierande tryggheten hos de olika placeringsobjekten men uppvisar i övrigt en ganska nära överensstämmelse med konstruktionen av hittillsvarande sparbanksregler i ämnet. Ut i jordbrukskassoutredningens omnämnda promemoria framlades — som jag berört i inledningen — ett alternativ till den traditionella uppbyggnaden av hithörande bestämmelser i affärsbanks- och sparbankslagstiftningen. Promemorians regelutkast har av jordbrukskassoutredningen avsetts skola kunna tjäna som grundval för i stort sett enhetliga inlåningsregler för affärsbanker, sparbanker och centralkassor. Jordbrukskassoutredningens numera avlämnade definitiva lagförslag upptar i stort sett samma inlåningsrättsliga regler som promemorian. I propositionen angående ny lag om bankrörelse (s. 114 och 115) har jag anført, att de med inlåningsrätten sammanhängande problemen måste bli föremål för ytterligare överväganden, innan ställning kan tas till frågan angående en omläggning av inlåningsreglerna efter de av jordbrukskassoutredningen föreslagna linjerna. Vidare har jag uttalat, att man i samband med dessa överväganden särskilt borde uppmärksamma de spørsmål rörande gränsdragningen mellan olika kreditinstitut, vilka skulle aktualise-

ras vid införandet av enhetliga inlåningsbestämmelser. Med hänsyn härtill har jag förordat, att den nya affärsbankslagstiftningen tills vidare borde bevara det hittillsvarande regelsystemet beträffande inlåningsrätten. När de antydda övervägandena i sinom tid verkställts, skulle sedan definitivt kunna avgöras, huruvida de traditionella reglerna borde ersättas med annorlunda konstruerade bestämmelser. Samma synpunkter måste bli tillämpliga på konstruktionen av bestämmelserna om sparbankernas rätt till inlåning. Jag finner mig därför i nuvarande läge böra i enlighet med sparbankssakkunnigas förslag godta de grunder för regleringen av inlåningsrätten, som bär upp gällande stadganden.

Med detta ställningstagande är det också beträffande sparbanksreglerna naturligt att för närvarande icke ifrågasätta mera betydande förändringar eller kompletteringar av de olika detaljerna i regelsystemet. De jämkningar, som de sakkunniga förordat, går främst ut på att i själva sparbankslagen inarbeta de provisoriska lagföreskrifter, vilka sedan flera år tillbaka vid sidan av SpL bestämt inlåningsrättens omfattning. Enär nämnda provisoriska lagstiftning efter hand kommit att framstå som ett nödvändigt komplement till SpL även på längre sikt, kan de sakkunnigas förslag i detta hänseende knappast sägas innefatta någon egentlig revision av inlåningsreglerna. Jämväl flertalet av de föreslagna jämkningarna i övrigt torde kunna betecknas som mindre ingripande. I ett särskilt avseende, nämligen vad angår möjligheten att förbättra fondrelationen genom att uppta förlagslån, innefattar sakkunnigförslaget dock en nyhet av mera betydande räckvidd.

De sakkunniga har — för att tillskapa ett alternativ till bildandet av säkerhetsfond — velat undanröja gällande hinder mot att sparbank skaffar sig stödkapital genom förlagsupplåning. Denna upplåning skall enligt sakkunnigförslaget vara undantagen från inlåning, som kräver täckning enligt fondrelationsreglerna, och skall härjämte i inlåningsrättsligt hänseende till och med jämsättas med fonderna i viss utsträckning. Sålunda skall förlagskapitalet intill ett belopp, motsvarande hälften av reservfonden, betraktas som inlåningsgrundande, dock att härför som särskilt villkor uppställts att fem år återstår till förlagslånets förfallodag.

Beträffande själva befogenheten att uppta förlagslån har jag i annat sammanhang funnit mig böra föreslå samma frihet för sparbankerna som för affärsbankerna, vilka sedan gammalt är oförhindrade att emittera egna förlagsbevis. Jag har därvid varit medveten om att en förlagsupplåningsrätt för sparbankerna närmast skulle komma att få betydelse för det fall, att förlagsupplåningen finge utnyttjas som ett medel att vidga inlåningsrätten. Som jag anført i propositionen angående ny lag om bankrörelse (s. 115) torde emellertid spörsmålet om förlagsupplåningens inlåningsrättsliga behandling vara av den beskaffenheten, att slutlig ståndpunkt till det samma borde tas först i samband med övervägandena om gemensamma inlåningsregler för de olika typerna av inlåningsinstitut. Jag har därför beträffande affärsbankerna förordat, att i avvaktan på dylika överväganden ett stadgande bör införas, enligt vilket Kungl. Maj:t efter prövning i varje sär-

skilt fall må tillåta bank dels att avdra förlagsupplåning från inlåningen, dels att högst till belopp motsvarande halva aktiekapitalet lägga förlagskapital till grund för inlåning. Jämväl på denna punkt anser jag sparbankerna böra bli jämställda med affärsbankerna. Jag förordar alltså ett likartat stadgande för sparbankernas del. I överensstämmelse med affärsbanksregeln bör sparbanksstadgandet meddela skyldighet för Kungl. Maj:t att i förevarande tillståndsärenden inhämta yttranden från fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret samt från tillsynsmyndighet (sparbanksinspektionen). Liksom i fråga om affärsbankerna bör det få ankomma på Kungl. Maj:t att avväga de närmare villkor, som eventuellt bör förbindas med tillståndsgivningen. En tvingande fordran på viss återstående löptid såsom förutsättning för att förlagslån skall få vara inlåningsgrundande har därför icke uppställts i den av mig föreslagna sparbanksregeln.

Av sakkunnigförslagen i övrigt bör lämpligen den förordade höjningen av relationstalet 30 till 50 först behandlas. Multipeltalet 50 har varit gällande från och med SpL:s ikraftträdande till och med den 30 juni 1937 och har därefter med stöd av en övergångsbestämmelse kunnat tillämpas av de sparbanker, som funnits inrättade vid sistnämnda tidpunkt och som skulle ha haft svårigheter att följa 30-gånge-regeln. Numera har de provisoriska inlåningsreglerna gjort det möjligt för varje sparbank att om så erfordras ansöka om tillämpning av 50-gånge-regeln. För närvarande är det ett trettiotal sparbanker, vilkas inlåningsrätt bestämmes av denna regel. Enligt vad den av de sakkunniga åberopade utredningen visar skulle tvånget att följa en 30-gånge-regel för närvarande orsaka svårigheter för åtskilliga sparbanker. Dessa svårigheter skulle snarast kunna förmodas bli stegrade i framtiden. Ett bibehållande av multipeln 30 i sparbankslagen skulle därför nödvändiggöra, att jämväl nuvarande möjlighet att efter dispens tillämpa en högre multipel finge kvarstå. Erfarenheterna från tillämpningen av 50-gånge-relationen synes å andra sidan närmast tyda på att denna icke äventyrar insättarnas trygghet. Med hänsyn härtill och då icke någon remissinstans ansett höjningen av multipeln till talet 50 vara för långtgående, vill jag icke motsätta mig, att detta relationstal på nytt inskrives i själva sparbankslagen. Att ytterligare mildra ifrågavarande relationsregel — såsom svenska sparbanksföreningen synes vilja förorda — torde däremot, bl. a. på grund av den förestående utredningen om de olika kreditinstitutens inlåningsregler, icke böra ifrågakomma.

Beträffande 12 1/2-gånge-regeln har de sakkunniga förklarat, att en uppjukning icke kunde anses motiverad. Även enligt min mening bör denna regel tills vidare bibehållas oförändrad.

Samtliga återstående förslag från de sakkunnigas sida går ut på smärre jämkningar av de regler, enligt vilka vissa tillgångar hänföres till de helt täckningsfria placeringsobjekten eller undantas från täckningskravet enligt 12 1/2-gånge-regeln. Vad först angår de helt täckningsfria tillgångarna utgöres dessa enligt gällande rätt av kassamedel samt tillgodohavanden hos riksbanken, postsparbanken, inländsk affärsbank eller centralkassa eller å postgiro. De sakkunniga vill komplettera denna krets av tillgångar med

riksgäldskontorets skattkammарväxlar och de s. k. guldkantade obligationerna, allt i den mån återstående löptid utgör högst ett år. Jag tillstyrker detta förslag. — Nuvarande praxis godtar, att inlösta checkar inbegripes under termen kassa. Eftersom såväl gällande särskilda lagstiftning angående affärsbanks inlåning som propositionsförslaget till ny lag om bankrörelse uttryckligen nämner check vid uppräknin-gen av de täckningsfria tillgångarna, torde det till förebyggande av felaktig tolkning vara lämpligt, att check särskilt anges också i sparbanksregeln. Så har därför skett i departementsförslaget. — Vidare har jag ansett, att förteckningen över här ifrå-gavarande tillgångar bör liksom uppräknin-gen i nuvarande och föreslagna affärsbanksregler omfatta jämväl tillgodohavanden hos svenska jordbrukskreditkassan. Departementsförslaget har kompletterats i enlighet härmed.

SpL:s förteckning över tillgångar, som undantas från 12 1/2-gånge-re-regelns täckningskrav, upptar för närvarande bl. a. fordringar på grund av lån, vilka förfaller eller kan av sparbanken uppsägas till betalning inom högst sex månader och för vilka säkerheten utgöres av in-teckning inom 50 procent av senast fastställda taxeringsvärdet uti annan i stad, köping eller municipalsamhälle belägen fastighet än industrifastighet eller uti jordbruksfastighet på landet, därvid i taxeringsvärdet å jordbruksfastighet, vilken ej är försedd med för jordbrukets bedrivande nödiga åbyggnader, icke må in-räknas värdet å växande skog. De provisoriska inlåningsreglerna har något utvidgat täckningsfriheten vad beträffar in-teckningslånen. Sålunda skall enligt dessa regler som täckningsfria räknas även lån mot in-teckning, som till förmånsrätten ligger över 50 procent men inom 60 procent av taxeringsvärdet å nyss angivna fastigheter, samt vidare in-teckningslån i bostads- och affärsfastigheter, som är belägna annorstädes än i stad, köping eller municipalsamhälle, i den mån in-teckningen ligger inom 50 procent av senast fastställda taxeringsvärdet. Slutligen hänför de provisoriska reglerna till dessa tillgångar in-teckning i tomträtt till bebyggd tomt, därest den eller de byggnader, som finnes därå uppförda, är avsedda huvudsakligen för bostadsändamål eller för affärslokaler, dock endast i den mån in-teckningen ligger inom 60 procent av senast fastställda taxeringsvärdet å byggnaderna.

De sakkunniga har föreslagit, att de provisoriska kompletteringarna av ifrå-gavarande förteckning göres definitiva genom att infogas i själva sparbankslagen. Jag ger min anslutning till detta förslag. Som motivering här-för är det tillräckligt att erinra om att utvidgningen av täckningsfriheten enligt den provisoriska lagstiftningen betingades av utvecklingens krav samt att skälet till att utvidgningen icke skedde i form av ändringar i den egentliga sparbankslagstiftningen närmast var att man vid tiden för de provisoriska bestämmelsernas tillkomst väntade en allmän översyn av sparbankslagstiftningen och icke ville föregripa denna. En minoritet bland de sakkunniga har förordat, att den nuvarande skillnaden i inlåningsrättsligt hänseende mellan in-teckningslån i bostads- och affärsfastigheter i stad, köping och municipalsamhälle samt in-teckningslån i bostads- och affärsfastigheter på landet skall slopas och att täckningsfrihet skall gälla beträffande

samtliga de inteckningslån i bostads- och affärsfastigheter, som ligger inom 60 procent av taxeringsvärdet. Vid remissbehandlingen har denna mening biträtts av ett stort antal remissinstanser. Det är uppenbart, att genomförandet av en dylik jämkning i reglerna skulle göra dessa mindre invecklade och underlätta det löpande kontrollarbetet. Härtill kommer som det mest avgörande att de skäl, som kan åberopas för att landsbygdsfastigheterna av ifrågavarande slag skulle respresentera en i inlåningsrättsligt hänseende mindre god tillgång än motsvarande fastigheter inom stadssamhällena, icke ter sig fullt övertygande. Jag ansluter mig därför till åsikten, att den nuvarande åtskillnaden i detta hänseende bör upphävas. Beträffande inteckningarna i bostads- och affärsfastigheter bör därför generellt föreskrivas att de skall vara täckningsfria enligt 12 1/2-gångerregeln i den mån de ligger inom 60 procent av taxeringsvärdet.

Beträffande täckningsfriheten för inteckningslånen har de sakkunniga icke inskränkt sig till att föreslå de provisoriska bestämmelsernas inordnande i den egentliga sparbankslagstiftningen utan även förordat vissa jämkningar därutöver. Sålunda anser de sakkunniga för det första, att tidsbundna inteckningslån skall under samma förutsättningar som obundna vara undantagna från 12 1/2-gångerregelns täckningskrav. Den hittillsvarande särställningen för de bundna inteckningslånen har närmast sammanhängt med att det icke förelegat skyldighet för sparbankerna att göra avskrivningar å dessa lån. Jag är ense med de sakkunniga om att de bundna inteckningslånen hör till de i säkerhetsavseende mera kvalificerade placeringarna och att de därför bör hänföras till de i förevarande mening täckningsfria tillgångarna. I konsekvens härmed bör nedskrivningsplikt införas beträffande dessa lån. — Vad härefter speciellt angår inteckningslånen i jordbruksfastighet har de sakkunniga föreslagit slopande av det i nuvarande regler intagna förbehållet, att i taxeringsvärdet å jordbruksfastighet, som ej är försedd med för jordbrukets bedrivande nödiga åbyggnader, icke må inräknas värdet av växande skog. Som de sakkunniga närmare utvecklat torde förbehållet i fråga numera sakna betydelse. Jag delar därför uppfattningen, att det bör utgå. I motsvarande sammanhang i förslaget till ny banklag har det icke upptagits. — Slutligen har de sakkunniga i anledning av innehållet i den nya tomträttslagstiftningen föreslagit en jämkning i nuvarande bestämmelser om täckningsfrihet för tomträttsinteckning. Jämkningsen innebär, att täckningsfriheten skall avse blott inteckning i tomträtt, som upplåtits väsentligen för bostadsändamål. Beträffande motiveringen för denna begränsning av täckningsfriheten får jag i övrigt hänvisa till min tidigare lämnade särskilda redogörelse för sakkunnigförslagen. Jag finner begränsningen, som stadgats också i banklagsförslaget, vara välgrundad och biträder alltså densamma. Det må nämnas, att en mindre jämkning av här ifrågavarande tomträttsregler dessutom föranledes av att icke allenast tomt utan varje självständig fastighet numera kan vara objekt för tomträttsupplåtelse.

Från sparbankshåll har framhållits att vid utlämnande av bottenlån i fastigheter i samband med statlig belåning fastigheten i regel ännu icke åsatts

taxeringsvärde och att därför i dylika fall lån inom slutligt belånings- respektive avkastningsvärde borde till viss del få utgöra täckningsfri tillgång. Önskemålet kan i och för sig synas berättigat. Främst med hänsyn till osäkerheten i dylika belånings- och avkastningsvärden torde emellertid en täckningsfrihet, som anknyter till dessa, möjligen kunna framstå som något diskutabel. Jag har därför åtminstone tills vidare funnit mig böra avstå från att införa en täckningsfrihetsregel av här avsett slag.»

I departementsförslaget har bestämmelserna om inlåningsrätten upptagits i 27 §.

Kassareservskyldighet

Departementschefen anför bl. a. följande:

»Sakkunnigförslagens kassareservregler är i likhet med SpL:s bestämmelser om kassareserv utformade enbart för uppgiften att skydda sparbankernas likviditet. I ett av remissyttrandena har betonats att kassareservregler kan tilläggas en viktig funktion också som ett medel för det allmännas kontroll över penninginstitutens kreditkapacitet. Frågan om kassareservreglers användande som ett penningpolitiskt instrument har berörts även i propositionen angående ny lag om bankrörelse. Därvid har erinrats om att för affärsbankerna alltsedan år 1937, vid sidan om själva banklagen, funnes en särskild provisorisk kassareservlagstiftning med syfte att möjliggöra en kontroll över kreditvolymen. Bl. a. under hänvisning till uttalanden av fullmäktige i riksbanken har jag i nämnda proposition uttalat mig för att den nya banklagen borde liksom den nuvarande inrymma blott de kassareservbestämmelser, som betingades av likviditetshänsyn, och att de penningpolitiskt motiverade kassareservföreskrifterna också i fortsättningen borde finnas i en fristående lagstiftning. Samtidigt har jag anført, att en omprövning av gällande principer för den penningpolitiska kassareservregleringen torde kunna anses påkallad samt att en utredningsfråga, som därvid bleve aktuell, vore huruvida icke kassareservregler till kontroll över kreditvolymen borde finnas även för sparbankerna och jordbrukets kreditkassor (se nämnda prop. s. 137). Med hänsyn härtill vill jag nu förorda, att ej heller kassareservreglerna i den nya sparbankslagen ges en penningpolitisk inriktning. Åtminstone bör frågan härom få vila i avbidan på den prövning, som nyss nämnts.

Vad angår kassareservens storlek stadgar SpL, att sparbanks kassareserv skall tillsammans med den inneliggande kassan motsvara minst 10 procent av insättarnas behållning enligt senaste bokslut. De sakkunniga hävdar, att nämnda regel vore väl sträng och att en viss uppmjukning av kassareservkravet därför syntes befogad. Dessutom har ansetts att en differentiering av kassareservkravet vore motiverad av att enligt sakkunnigförslaget sparbankerna skulle medges rätt att motta inlåning å checkräkning och å kortfristig uppsägningsräkning. För skulder av sistnämnda kortfristiga beskaffenhet borde sålunda gälla en högre betalningsberedskap än för övrig inlå-

ning. Sakkunnigförslaget föreskriver i enlighet härmed, att kassareserv skall ställas med lägst 20 procent för förbindelser med kortare uppsägnings-tid än en månad och med lägst åtta procent för övriga förbindelser.

I propositionen angående ny lag om bankrörelse har jag av skäl som där närmare angivits förordat, att kassareservplikten beträffande affärsbankernas kortfristiga förbindelser fastställas till 25 procent i överensstämmelse med vad som gäller enligt nuvarande banklag. Förväntas kan att tillgodohavandena på de enskilda checkräkningarna i allmänhet blir betydligt mindre i sparbankerna än i affärsbankerna och att sparbankernas likviditets-påfrestningar härigenom blir mindre besvärande än affärsbankernas. Det är emellertid i stort sett medlens karaktär som bör vara avgörande för likviditeten. Härtill kommer att inlåning å kortfristig räkning är en verksamhet, som sparbankerna förut icke bedrivit, varför försiktighet är påkallad vid bestämmandet av kassareservkravet. Delvis under åberopande av liknande synpunkter har några remissinstanser gjort gällande, att det borde uppställas lika stränga kassareservkrav beträffande sparbankernas kortfristiga förbindelser som i fråga om affärsbankernas. Jag biträder denna uppfattning och föreslår sålunda, att sparbanks kassareservskyldighet bestämmas till 25 procent för förbindelser, som det åligger sparbank att fullgöra vid anfordran eller efter uppsägning inom kortare tid än en månad.

Vad angår övriga förbindelser synes det av de sakkunniga förordade procenttalet — åtta procent — representera en lämplig avvägning av det obligatoriska likviditetsskyddet. I detta avseende ansluter jag mig därför till sakkunnigförslaget.

Såsom kassareservduglig tillgång godtas enligt gällande rätt medel, som för sparbanks räkning inestår hos riksbanken, postsparbanken eller inländsk affärsbank eller å postgiro, samt skattkamarväxlar eller andra skuldförbindelser, utfärdade av riksgäldskontoret, ävensom s. k. guldkantade eller andra fullgoda inhemska obligationer, som med lätthet kan förvandlas i penningar. Kassareserven må vidare intill ett belopp av högst 100 000 kronor bestå av inteckningslån, som förfaller eller kan uppsägas till betalning inom högst sex månader och som ligger inom hälften av senast fastställda taxeringsvärdet uti annan i stad, köping eller municipal-samhälle belägen fastighet än industrifastighet eller uti jordbruksfastighet å landet, därvid i taxeringsvärdet å jordbruksfastighet, vilken ej är försedd med för jordbrukets bedrivande nödiga åbyggnader, icke får inräknas värdet av växande skog. Sakkunnigförslaget innebär i huvudsak att nuvarande förteckning över kassareservmedlen bibehålles. Några jämkningar har emellertid gjorts. Sålunda skall jämväl tillgodohavanden hos riksgäldskontoret inräknas i kassareserven. Samtidigt har rörande alla banktillgångar föreskrivits att tillgodohavanden, vilkas återstående löptid överstiger ett år, icke längre skall hänföras till kassareserven. Jag har icke någon erinran mot dessa jämkningsförslag. Beträffande spørsmålet om huruvida inteckningar bör få anses som kassareservmedel kan jag vidare helt ansluta mig till vad som anförts av de sakkunniga. Jag vill därför icke invända mot att in-

teckningar jämväl i fortsättningen i begränsad utsträckning får ingå i sparbankernas kassareserv. Vad gäller den närmare bestämningen av vilka slags inteckningar, som i detta sammanhang skall få komma i betraktande, ansluter jag mig likaså till de sakkunnigas förslag. Av motsvarande skäl som i fråga om bestämmelserna rörande inlåningsrätten finner jag, att av sparbank inlösta checkar uttryckligen bör anges såsom tillhörande kassareservtillgångarna. Slutligen anser jag mig kunna dela sparbanksinspektionens uppfattning, att kravet på kassareserv icke skall behöva avse sådana av sparbank upptagna lån för tillgodoseende av tillfälligt penningbehov, för vilka full säkerhet ställts i kassareservduglig tillgång. Såsom också sparbanksinspektionen synes mena torde emellertid denna modifikation av kassareservkravet närmast ligga i sakens natur, varför direkt lagstadgande i saken icke synes erforderligt. Stadgande av motsvarande innebörd har för övrigt icke heller intagits i propositionsförslaget till ny lag om bankrörelse.

Departementsförslaget ansluter sig till sakkunnigförslaget också vad avser lagfästandet av hittillsvarande praxis, att de i kassareserven ingående obligationerna beräknas till marknadsvärdet. Jag vill visserligen icke bestrida, att vissa skäl kan anföras till förmån för att obligationerna i stället upptas till de värden, som motsvaras av riksbankens belåningskurser, men finner likväl icke, att en omläggning av värdeberäkningen är nödvändigt påkallad.

De sakkunniga har slutligen föreslagit den nyheten i förhållande till gällande rätt, att jämväl andra tillgångar än de i sparbankslagen särskilt uppräknade skall efter medgivande av tillsynsmyndigheten få betraktas som kassareservmedel. Metoden synes medföra praktiska fördelar, varför jag ej vill motsätta mig förslaget. Avgörandena i förevarande dispensärenden bör åvila det fackmässiga tillsynsorganet. Med hänsyn härtill stadgas i departementsförslaget att sparbanksinspektionen skall vara dispensmyndighet.

I anledning av att departementsförslaget öppnar visst utrymme för checkräkningskrediter vill jag påpeka, att sådana krediter är, i den mån de ej disponerats av kunden, att hänföra till de kassareservkrävande förbindelserna.»

Förslagets bestämmelser om kassareservskyldigheten återfinnes i 31 §.

Tillsyn

I propositionen upptages en översiktlig redogörelse för gällande rätt, framställda reformförslag, de sakkunnigas förslag och yttrandena däröver.

Departementschefen anför för egen del följande:

»Tillsynen över sparbankerna utövas enligt SpL dels av länsstyrelserna och de s. k. allmänna ombuden, dels av ett centralt verk, sparbanksinspektionen. Motsvarande kombination av lokal och central övervakning fanns på sin tid även i fråga om affärsbankerna, men numera lyder dessa — liksom för övrigt både jordbrukets kreditkassor och vissa andra penninginstitut — under en enda central tillsynsmyndighet, bank- och fondinspek-

tionen. Sparbankstillsynens uppdelning mellan lokala organ och ett centralt sådant har alltså ingen parallell på de närmast jämförliga områdena. Uppdelningen är i huvudsak genomförd så, att de beslutande tillsynsfunktionerna anförtrotts åt länsstyrelserna, medan sparbanksinspektionen och de allmänna ombuden har inspekterande och rådgivande uppgifter.

I anslutning till förslag, som tidigare avgivits av 1945 års bankkommitté och 1951 års riksdagsrevisorer, har de sakkunniga förordat genomgripande förändringar i fråga om tillsynens organisatoriska uppbyggnad. Så bör enligt deras mening länsstyrelsernas hittillsvarande befattning med tillsynsärendena upphöra och den centrala tillsynen omhänderhas av en nyinrättad myndighet, tillskapad genom sammanslagning av sparbanksinspektionen samt bank- och fondinspektionen. Tillika går sakkunnigförslaget ut på att de nuvarande allmänna ombuden skall ersättas av särskilda revisorer — en för varje sparbank — vilka utses av tillsynsmyndigheten för att tillsammans med de i vanlig ordning tillsatta revisorerna verkställa det årliga revisionsarbetet. De förordade reformerna, som dikterats av syftet att främja effektiviteten i tillsynen, har emellertid icke vunnit enhällig anslutning bland de sakkunniga. Tre av dem vill behålla länsstyrelserna som lokala tillsynsorgan och motsätter sig jämväl sammanslagningen av de båda inspektionsmyndigheterna.

Den dominerande frågeställningen vid bedömandet av sakkunnigförslaget i detta ämne torde vara, huruvida det är önskvärt med en fullständig centralisering av sparbankstillsynen eller denna bör få behålla sin hittillsvarande delvis decentraliserade karaktär. Tanken på en centralisering är som den historiska översikten utvisat icke ny. Den framfördes första gången av 1910 års sparbankskommitté och mötte redan från början ganska kraftigt motstånd från vissa håll. Icke minst inom sparbanksväsendet självt har man varit mycket ovillig att acceptera centraliseringslinjen. Denna inställning har kommit till klart uttryck i remissyttrandena över de förslag, som avgavs av 1945 års bankkommitté och 1951 års riksdagsrevisorer, och nu senast vid remissbehandlingen av sakkunnigförslaget. Invändningarna har i huvudsak varit, att rådande decentralisering av tillsynen vore helt förenlig med sparbankernas förankring i lokalt begränsade verksamhetsområden och att en centraliserad tillsyn därför skulle innebära en försämrad övervakning. Det har till och med gjorts gällande, att tillsynens centralisering till en enda myndighet skulle kunna hämma utvecklingen inom sparbanksväsendet, genom att en sådan myndighet icke i samma grad som länsstyrelserna skulle kunna vara förtrogen med och ta hänsyn till de enskilda sparbankernas särart.

Enligt min egen uppfattning kan det icke bestridas, att vissa fördelar kan vinnas med att den väsentliga tillsynsverksamheten komme att utövas av en central myndighet. Å andra sidan kan ej heller förnekas, att invändningarna mot en sådan anordning delvis har sitt berättigande. Av stort intresse är att vissa av de remissinstanser, som ställt sig kritiska till den av de sakkunniga förordade lösningen, pekat på att debatten i detta

ämne icke nödvändigtvis behöver röra sig kring frågeställningen en statlig decentraliserad tillsyn eller ett statligt centraliserat tillsynssystem. Främsta förespråkare för ett tredje alternativ för organisationen av tillsynen har varit fullmäktige i riksbanken. Dessa ifrågasätter sålunda, om icke sparbankstillsynen skulle kunna helt överlätas på ett av sparbankerna själva upprättat organ. Närmast har härvid varit i åtanke ett system, som från och med 1954 tillämpats för tillsynen över de finska sparbankerna. I något modifierad form återkommer riksbanksfullmäktiges rekommendation i vissa andra remissvar. Enligt dessa borde i varje fall en del av den statliga kontrollen över sparbanksväsendet, främst den mera revisionsmässiga, omhändertas av något organ, som sparbankerna gemensamt skulle ha att inrätta. Att staten helt eller delvis skulle befrias från ansvaret för sparbankstillsynen är ett uppslag, som icke prövats av de sakkunniga. Uppslaget bör enligt min åsikt bli föremål för närmare överväganden i särskild ordning, eventuellt också med avseende på tillsynen över andra institut inom kreditväsendet. Jag ämnar därför sedermera ta initiativ till en utredning för närmare prövning av alternativet i fråga. Vid denna utredning bör kunna uppstå också spörsmål av annan art, vilka sammanhänger med tillsynen över sparbankerna och jämförliga kreditinrättningar.

Med hänsyn till att en framtida omdaning av tillsynen i den riktning, som här antytts, kan komma att visa sig lämplig, synes det i nuvarande läge vara mest välbetänkt att låta övervakningen över sparbankerna i stort sett få behålla sin gällande organisatoriska struktur. Jag förordar därför, att den nya sparbankslagen får fördela tillsynsuppgifterna mellan länsstyrelserna och sparbanksinspektionen på samma sätt som SpL. I ett avseende anser jag dock, att en ändring bör genomföras, nämligen vad avser de funktioner, som för närvarande ankommer på de allmänna ombuden.»

Departementschefen framhåller, att de allmänna ombuden tillagts synnerligen omfattande uppgifter, samt fortsätter:

»Deras kontrollverksamhet har sin betydelse främst genom den särskilda undersökning, som de har att verkställa minst en gång årligen. Undersökningen skall omfatta sparbankens ställning, av sparbanken till förvaring och förvaltning mottagna värdehandlingar samt sparbanksstyrelsens förvaltning i övrigt. Vid åtskilliga tillfällen har riktats anmärkningar mot det sätt, på vilket ombuden bedrivit dessa för tillsynsverksamheten viktiga inventeringar av sparbankens tillgångar och skulder. Det har härvid gjorts gällande, att rapporterna över ombudsundersökningarna i vissa fall icke kunnat läggas till grund för en betryggande bedömning av sparbankens förhållanden. Orsaken till de påtalade bristerna har sökts bl. a. i att ombuden delvis icke haft tillräckliga banktekniska eller allmänekonomiska kunskaper. I sakkunnigbetänkandet har det sammanfattningsvis uttalats att tillsynen genom allmänna ombud icke i sin nuvarande utformning fullt ut motsvarade de anspråk, som måste ställas på verksamheten. Samma mening har tidigare hävdats av 1945 års bankkommitté och av 1951 års riksdagsrevisorer. Även längre tillbaka i tiden har ombudsinstitutionen varit föremål för kritik.

Denna måste också enligt min egen uppfattning tyda på att ifrågavarande del av tillsynsverksamheten icke är anordnad på det mest ändamålsenliga sättet. Nu dragna slutsats får emellertid icke tolkas som ett generellt underkännande av ombudens insatser. Kritiken träffar närmast ombudssystemet som sådant, kanske framför allt i det avseendet att detsamma pålagt ombuden alltför vittgående uppgifter.

Önskemålet att få till stånd en årlig platsundersökning av så förtroendeingivande beskaffenhet, att den bl. a. kunde befria sparbanksinspektionen från att regelmässigt behöva göra egna inventeringar vid sina sparbanksundersökningar, torde — såsom de sakkunniga ansett — lättast kunna förverkligas inom ramen för sparbankernas egen årsrevision. Härvidlag innebär sakkunnigförslaget till en början, att kraven på revisionens grundlighet skall skärpas. Dessutom föreslås som jag redan nämnt att revisionen skall verkställas under medverkan av en särskild revisor, utsedd av det allmänna. Sistnämnda revisor skulle alltså i viss mån kunna sägas komma att ersätta det allmänna ombudet. — — — Vad angår ombudens utbytande mot särskilda revisorer har sakkunnigförslaget mötts med gillande i flertalet remissyttranden. Jag vill därför godta denna anordning, som för övrigt har sin motsvarighet både i gällande banklag och i propositionsförslaget till ny banklag.

För det åsyftade målet att vinna en förbättrad inventering i sparbankerna är det givetvis av väsentlig betydelse, att nu avsedda revisor besitter goda kvalifikationer för sitt uppdrag. Uppenbart är för det första att revisorn i likhet med övriga revisorer skall, som lagen uttrycker det, ha den erfarenhet beträffande bokföring och insikt i ekonomiska förhållanden, som med hänsyn till sparbankens verksamhet erfordras för uppdraget. I anledning av anmärkningarna mot de allmänna ombudens kompetens vill jag emellertid framhålla vikten av att som ifrågavarande särskilda revisorer utses personer, som verkligen har goda kunskaper på det ekonomiska området. Därest en auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman finnes att tillgå, synes det kunna vara till fördel för sparbanken, att sådan utses till revisor. Framför allt torde detta vara önskvärt, då bland sparbankens egna revisorer icke finnes auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman.

Vad sedan avser frågan om vilken myndighet som skall utse den allmänna revisorn synes det mig konsekvent att, därest länsstyrelserna bibehålles vid nuvarande tillsynsfunktioner, länsstyrelserna också skall tillsätta revisorn. Denna mening omfattas av en minoritet bland de sakkunniga och av flertalet remissinstanser. Övertygande skäl kan ej anses vara åberopade till förmån för att man i detta hänseende skulle göra undantag från huvudregeln om länsstyrelsernas beslutanderätt i tillsynsärendena. I syfte att bereda länsstyrelserna möjlighet att överblicka tillgången på personer, som är skickade för revisorsuppdragen, och för att i övrigt underlätta personvalet förordar jag ett stadgande, enligt vilket länsstyrelsen skall, innan revisor utses, från den handelskammare, inom vilkens distrikt sparbanken har sitt huvudsakliga verksamhetsområde, begära förslag å tre personer,

vilka med hänsyn till kvalifikationer och bosättningsort lämpligen bör kunna komma i fråga som revisor. Jag vill anmärka, att länsstyrelsen icke skall vara skyldig att under alla förhållanden begränsa sitt val till de sålunda föreslagna.

Ett sätt att främja effektiviteten i det av den särskilde revisorn utförda arbetet synes mig vara att låta den fackmässiga tillsynsmyndigheten, alltså sparbanksinspektionen, meddela vederbörlig instruktion för revisorns verksamhet. Jag vill i detta sammanhang erinra om att sparbanksinspektionen såväl enligt gällande lag som enligt föreliggande förslag äger meddela föreskrifter angående sättet för förande av sparbanks räkenskaper. Revisorn bör åläggas avge rapport, såväl till länsstyrelsen som till sparbanksinspektionen, angående sina särskilda iakttagelser under revisionen och angående det närmare sättet för dennas bedrivande (jfr 49 § i kungörelseutkastet).

Till det av de sakkunniga berörda spörsmålet om en viss utökning av antalet byrådirektörer vid sparbanksinspektionen finner jag mig ej nu ha anledning att ta ställning. Frågan torde komma att i senare sammanhang få bli föremål för överväganden.»

Den närmare utformningen av förslagets bestämmelser om tillsynen överensstämmer — med de jämkningar som föranledes av de allmänna ombudens ersättande med särskilda revisorer — i stort sett med SpL:s tillsynsregler. Bestämmelserna har upptagits i 80—85 §§.

Detaljfrågor

Redogörelsen i propositionen för de särskilda bestämmelserna återges här nedan endast såvitt den avser de delar av förslaget, beträffande vilka utskottet funnit anledning att i det följande göra något uttalande. I övrigt hänvisas till propositionen.

19 §.

I denna paragraf har sammanförts vissa regler om utbetalning av ränta å garantifond och grundfond. Dels berör reglerna de förutsättningar, under vilka utbetalning må ske, och dels tar de ställning till spörsmålet, huruvida ränteutbetalningarna skall utgå av sparbankens vinst eller ej. Motsvarigheter till innehållet i denna paragraf finnes delvis i 34 och 36 §§ SpL.

Gällande rätt. Såsom villkor för att grundfond och ränta därå skall få återbäras stadgas i 36 § SpL att reservfonden skall uppgå till belopp, som antingen motsvarar tio gånger grundfonden eller en tiondel av insättarnas behållning enligt senaste bokslut. Ytterligare förutsättningar för återbäring är att säkerhetsfond återbetalats, om sådan bildats, och att det förhållande, som skall finnas mellan sparbankens inlåning och fonder, icke skulle rubbas genom återbäringen.

Då ränta utbetalas, utgår denna kumulerad för de förflutna åren. Huru-

vida gällande rätt medger årliga utbetalningar av utfäst säkerhetsfonderänta framgår ej uttryckligen av SpL. I förarbetena till 34 § SpL uttalade emellertid 1920 års sparbankssakkunniga, att något hinder härför icke förelåge, därest de i tredje stycket av sagda lagrum angivna förutsättningarna vore för handen. Den närmaste förutsättningen är såsom förut nämnts, att sparbankens återstående fonder är tillräckliga för upprätthållande av föreskriven fondrelation.

De sakkunniga. Enligt de sakkunnigas förslag skall grundfonderänta i princip kunna årligen utbetalas, oavsett om förutsättningarna för återbäring av grundfondens kapitalbelopp föreligger. Såsom skäl för denna ståndpunkt har de sakkunniga åberopat, att gällande bestämmelser medförde, att de som tillskjutit medel till grundfonden hade tämligen ovissa utsikter att inom överskådlig framtid erhålla ränta å sina tillskott. I detta hänseende har de sakkunniga instämt i ett av 1935 års sparbankssakkunniga gjort uttalande, enligt vilket alltför restriktiva bestämmelser i fråga om möjligheten att återfå grundfondtillskott och ränta därå kunde medföra ogynnsamma konsekvenser i olika hänseenden. Exempelvis kunde det bli svårt att ernå tillräckliga bidrag för inrättande av nya sparbanker i mera kapitalfattiga delar av landet. Vidare kunde fara föreligga för att vid sparbanks bildande grundfonden ej bleve bestämd till ett tillräckligt högt belopp för att tillåta en skälig utveckling av sparbankens rörelse och lämna insättarna den trygghet, som skulle vara önskvärd.

Frågan, huruvida grundfonderäntan och säkerhetsfonderäntan skulle utgå av vinsten eller vore att betrakta som omkostnader i rörelsen, vore enligt 1948 års sakkunniga ett tveksamt spörsmål, vari rättspraxis icke syntes ha lämnat erforderlig vägledning. 1935 års sakkunniga hade förordat, att räntorna skulle utgå av vinsten. 1948 års sakkunniga ansåge det däremot önskvärt, att räntorna erkännes som utgiftsräntor och således icke uppfattades som vinstdisposition. Räntorna borde dock enligt de sakkunnigas mening icke få utbetalas utan något som helst hänsynstagande till årsresultatet av sparbankens rörelse. I sakkunnigförslaget har därför vissa villkor knutits till utbetalningen av omförmälda räntor. Sålunda får, om grundfond eller säkerhetsfond helt eller delvis gått förlorad, utbetalning av räntorna icke äga rum, om till följd av utbetalningen vinsten å rörelsen skulle bli så ringa, att den icke skulle förslå till att uppbringa grundfond eller garantifond till belopp, vartill fonden skall uppgå. Detsamma skall gälla även där ränteutbetalningarna skulle förorsaka, att förlust uppstode å rörelsen och förlusten icke skulle kunna täckas på annat sätt än genom minskning av garantifond eller grundfond. Likaså skall enligt sakkunnigförslaget varken grundfonderänta eller garantifonderänta få utbetalas, om till följd av utbetalningen sådan förlust skulle uppkomma, att det förhållande, som skall råda mellan sparbankens inlåning och dess fonder, skulle rubbas. Slutligen får grundfonderänta icke i något fall utbetalas, om utbetalningen skulle föranleda, att själva årsresultatet av rörelsen bleve en förlust.

Fondränta, som ej får utbetalas, skall enligt de sakkunnigas förslag avskrivas. De sakkunniga menar att, om man läte sparbank alltjämt häfta för sådan ränta, sparbanken icke skulle kunna underlåta att i sin bokföring uppföra räntan på skuldsidan. Under sådana förhållanden skulle räntan, om den kvarhölles, leda till samma minskning av sparbankens kapitalbehållning som om den utbetalats. De sakkunniga ansåge det därför följdriktigt, att ränta av hithörande slag avskreves i den mån den icke kunnat utbetalas.

Yttrandena. Frågan om villkoren för utbetalning av räntor har föranlett yttranden från flera håll.

Svenska sparbanksföreningen har icke något att erinra mot en bestämmelse om att grundfonder ej skall utgå, om till följd därav förlust skulle uppkomma. Det vore däremot enligt föreningens mening icke riktigt, att ränta å garantifond ej skulle få utbetalas, förrän garantifonden och grundfonden uppbringats till belopp, vartill de skulle uppgå. Detta innebure nämligen, att de som tecknade tillskott till garantifond i sparbank, vars grundfond helt eller delvis gått förlorad, icke skulle erhålla ränta å sina inbetalade garantifondbelopp, förrän grundfonden återställts, och att därefter de båda fonderna bleve likaberättigade i nu berörda hänseende. En sådan ordning vore uppenbarligen ägnad att starkt försvåra möjligheterna för sparbankerna att finna personer, vilka vore villiga att teckna garantifond i de fall, då grundfond helt eller delvis gått förlorad. Ränta å garantifond borde därför kunna utbetalas, även om grundfond icke kunnat uppbringas till det belopp, vartill den skulle uppgå. Vidare borde lagtexten få en sådan avfattning, att därav framginge att del av utfäst ränta finge utbetalas. Om endast ett mindre belopp skulle fattas för möjlighet att utbetala full ränta, kunde det icke anses tillbörligt, att detta förhållande skulle utesluta varje räntebetaling. — Sakkunnigförslaget bestämmelse om att fondräntor, som under angivna omständigheter icke kunnat utbetalas, ej heller finge utbetalas under ett följande år, vore helt oförenlig med allmän uppfattning om en gäldenärs skyldighet att göra rätt för sig samt med det tillbörliga och naturliga i att gäldenären själv ville betala sina skulder såväl till kapital som ränta. Ifrågavarande bestämmelse skulle redan genom sin existens vara ägnad att allvarligt undergräva förtroendet för sparbankerna. Enligt föreningens uppfattning vore bestämmelsen icke erforderlig annat än möjligen med avseende på grundfonder. Om en sparbank ett visst år icke kunde eller icke finge utbetala fondränta, mötte det enligt föreningens mening icke något hinder, att räntebeloppet uppfördes på skuldsidan inom linjen och sålunda icke inverdade på den bokförda kapitalbehållningen. Reglerna om sparbanks bokföring borde därför föreskriva, att sålunda ogulden ränta skulle föras inom linjen. — Sakkunnigförslaget bestämmelser omöjliggjorde utbetalning av ränta under löpande år, eftersom man först måste konstatera, om någon av de i förslaget angivna förlustsituationerna uppkommit. Eftersom räntorna skulle anses som omkostnader, borde förslaget på denna punkt få en avfattning som lämnade utrymme för ränteutbetalning utan avvaktan på bokslut-

tet. — De av föreningen anförda förhållandena utgjorde enligt dess mening ett starkt skäl för att låta bestämmelserna om utbetalning av fondräntor utgå. I den mån förbehåll rörande räntebetalning lämpligen kunde eller borde göras, kunde så ske i samband med teckningen av fondtillskotten.

Meningen, att det föreslagna förbudet mot betalning av förflutna års oguldna ränteposter borde slopas, omfattas jämväl av *fullmäktige i riksbanken, länsstyrelserna i Södermanlands och Västerbottens län samt Stockholms handelskammare. Fullmäktige i riksbanken* understryker, att en bestämmelse av sådant innehåll i hög grad skulle komma att minska möjligheterna till kapitalanskaffning på de för sparbankerna gynnsammaste villkoren. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* anmärker, att de sakkunnigas motive-ring för förbudet närmast vore av bokföringsteknisk art.

Departementschefen. Departementschefen anför, att han godtog att den nya lagens regler om grundfonderäntan och garantifonderäntan finge en konstruktion, som klargjorde, att räntorna skulle vara omkostnader i rörelsen.

Departementschefen yttrar vidare:

»Jag vill icke heller invända mot den av de sakkunniga förordade ordningen, att såväl grundfonderäntan som garantifonderäntan utbetalas årligen. De villkor, sakkunnigförslaget uppställer för ränteutbetalningarnas verkställande, motsvarar i stort sett vad som gäller redan enligt SpL. Svenska sparbanksföreningens kritik av dessa villkorsbestämmelser synes därför i huvudsak drabba också de nuvarande reglerna i ämnet. Jag har icke funnit föreningens invändningar vara övertygande och saknar således anledning frånga den avfattning av förevarande villkorsbestämmelser, som föreslagits av de sakkunniga. Emedan dessa bestämmelsers iakttagande förutsätter, att ränteutbetalningarna ej sker, innan årsresultatet av rörelsen låter sig avläsas, kan jag icke ansluta mig till sparbanksföreningens förslag om att ränteutbetalningarna skulle få göras utan avvaktan på bokslutet.

Däremot anser jag i likhet med sparbanksföreningen och andra remissinstanser, att det icke kan anses vara tillfredsställande med ett förbud mot att ränta, som på grund av villkorsbestämmelserna icke kunnat utgå under visst år, utbetalas under ett följande år. Som antydes i ett remissvar torde bokföringstekniska hänsyn ha dominerat de sakkunnigas överväganden i detta avseende. Sakskälen för att oguldna ränteposter bör kunna utbetalas i efterhand synes böra tillmätas större beaktande än nämnda hänsyn. Förbudet i fråga har därför icke medtagits i departementsförslaget. Frånvaron av förbudsregel innebär, att det får ankomma på sparbankerna själva att bestämma, huruvida och i vad mån ifrågavarande ränteutbetalningar bör verkställas i efterhand. Med denna handlingsfrihet för sparbankerna kommer de räntor, som enligt deras eget avgörande eventuellt blir utbetalda i efterhand, icke att framstå som direkta skuldförpliktelse för sparbankerna, medan de inestår hos dessa. Det synes under sådana förhållanden ej heller kunna krävas, att de kvarhållna ränteposterna skall uppföras på skuldsidan

i sparbanks bokföring. Däremot torde, såsom sparbanksföreningen påpekat, böra föreskrivas att ränta, som till följd av angivna villkor tills vidare icke kunnat utgå, skall uppföras inom linjen i sparbankens balansräkning. Sådan föreskrift har intagits i 48 § i departementsförslaget.»

32 §.

Paragrafen motsvarar första och andra styckena i 30 § SpL och innehåller normalbestämmelserna om sparbanks rätt att förvärva egendom.

Gällande rätt. SpL upprätthåller grundsatsen, att sparbank icke må i vilken utsträckning som helst förvärva fast egendom. Sparbank får sålunda enligt 30 § första stycket SpL icke förvärva annan fast egendom än sådan, som är avsedd för sparbankens inrymmande. Även denna rätt är emellertid begränsad på så sätt att, där sparbank vill förvärva fast egendom för belopp, vilket sammanlagt med bokförda värdet av sparbanken förut tillhörig fastighet för samma användning överstiger en fjärdedel av sparbankens fonder, beslutet om förvärvet skall underställas länsstyrelsens stadfästelseprövning. Förvärvet må för övrigt icke komma till stånd annat än efter beslut å huvudmannasammanträde, därvid minst två tredjedelar av de i frågans avgörande deltagande huvudmännen skall ha röstat för förvärvet. De olika förbehåll som nu angivits gäller också beträffande förbättring av byggnad, vari sparbankens lokaler är eller avses bli inrymda.

30 § andra stycket SpL reglerar sparbanks rätt att förvärva lös egendom.

De sakkunniga. Huvudlinjerna i sakkunnigförslaget överensstämmer med SpL:s nyss redovisade regler. De sakkunniga föreslår sålunda, att sparbank skall äga rätt att förvärva fast egendom i den utsträckning, som erfordras för att bereda expeditionslokaler. För samma ändamål öppnar sakkunnigförslaget emellertid också möjlighet till förvärv av viss lös egendom, nämligen tomträtt, bostadsrätt till lägenhet, aktie i bolag, som har till uteslutande syfte att förvalta för omförmälda användning avsedd fast egendom och vars aktiekapital uppgår till minst en tredjedel av den fasta egendomens värde, ävensom förlagsbevis, utfärdat av sådant bolag. Förvärv av fast egendom, tomträtt och aktier av omförmäلت slag är enligt sakkunnigförslaget underkastade liknande förbehåll som enligt SpL gäller för förvärv av fast egendom. Förbehållen i fråga skall dock icke vinna tillämpning, förrän förvärvet skulle komma det sammanlagda innehavet av ifrågavarande slags egendom att uppgå till belopp, som överstiger hälften av fonderna. Ändringen har motiverats dels med att tillsynsmyndigheten hittills mestadels godkänt fastighetsförvärv inom ramen för 50 procent av fonderna, dels med att tillsynsmyndigheten i möjligaste mån borde befrias från att ta ansvar för dispositioner inom sparbanks rörelse. Nu redovisade förbehåll skall gälla också beträffande förbättring av byggnad, vari sparbankens lokaler är eller avses bli inrymda. Också härvidlag anknyter sakkunnigförslaget alltså till nuvarande regler. Förvärv av bostadsrätt och förlagsbevis i syfte, som här

nämnts, är icke underkastade några inskränkande föreskrifter i sakkunnigförslaget.

Vid bedömandet av om förvärv medför ett överskridande av den berörda 50-procentgränsen skall också enligt sakkunnigförslaget de bokförda värdena vara avgörande. Dock meddelas en specialregel beträffande aktieförvärven. Aktie skall sålunda beräknas till belopp motsvarande den andel av bokförda värdet å aktiebolagets egendom, vilken belöper å aktien. De sakkunniga anmärker härtill, att en beräkning efter det nominella värdet uppenbarligen skulle möjliggöra, att aktieförvärv, som reellt betraktat fölle utom 50-procentramen, formellt låge inom denna.

Till sakkunnigförslaget har — med vissa tillägg — överförts nuvarande bestämmelser om sparbanks rätt att förvärva lös egendom.

Yttrandena. I några remissyttranden har yrkats att sparbank borde tillåtas att i större utsträckning än SpL och sakkunnigförslaget medger förvärva fast egendom. *Svenska sparbanksföreningen* hävdar sålunda, att det ur personalvårdande synpunkt exempelvis kunde krävas att sparbank hade möjlighet att sörja för anskaffande av en semestergård, och att det under tider präglade av bostadssvårigheter kunde vara nödvändigt att sörja också för anställdas bostadsbehov i annan fastighet än den, i vilken sparbanken vore inrymd. Det i lag använda begreppet »inrymmande» borde för att sådana syften skulle kunna tillgodoses utbytas mot »behov».

Svenska stadsförbundet ifrågasätter, om icke sparbankerna med hänsyn till att hos dem — i motsats till vad fallet vore vid affärsbankerna — den långfristiga utlåningen dominerade, vilket innebure att rörelsen i högre grad vore beroende av penningvärdets växlingar, borde beredas större möjligheter att i likhet med vad som gällde för försäkringsbolagen placera fondkapital i fastigheter och andra värdebeständiga tillgångar. I vart fall borde sparbank få förvärva fastighet icke blott för bankens inrymmande utan även för närbesläktade ändamål, exempelvis till bostäder eller semesterhem för anställda.

Enligt *landsorganisationens* mening borde med hänsyn till sparbanksinlåningens struktur och sparbankernas karaktär av allmännyttiga, från enskilda vinstintressen fria företag bestämmelserna om rätt för sparbank att förvärva fast egendom uppmjukas.

Även *kooperativa förbundet* anser, att bestämmelserna är för stränga. Då emellertid inskränkningarna i sparbankernas befogenhet att förvärva fast egendom sammanhänge med motsvarande bestämmelser för affärsbankerna, vore det enligt förbundets uppfattning önskvärt, att frågan om bankinrättningars rätt till fastighetsförvärv utreddes i sin helhet, innan något ställningstagande gjordes.

Departementschefen. Departementschefen yttrar bl. a. följande:

»I såväl SpL som i förevarande lagförslag anges uttryckligen att sparbank har till ändamål att befordra sparsamhet genom att bedriva in- och utlåning av penningar och därmed i samband stående verksamhet. I enlighet

härmed torde böra gälla — såsom också de sakkunniga framhållit — att sparbank icke skall driva fastighetsförvaltning i större skala. Det i SpL stadgade principförbudet för sparbank att förvärva fast egendom bör sålunda alltså vara huvudregel. Det är emellertid nödvändigt att medge vissa undantag härifrån. Sålunda bör sparbank liksom hittills vara berättigad till sådana fastighetsförvärv, som avser att tillgodose behovet av lokaler för sparbankens inrymmande. För detta syfte skulle sparbankerna enligt sakkunnigförslaget jämväl få förvärva viss lös egendom. Jag har icke någon erinran mot en sådan utvidgning. Till de i detta avseende tillåtna förvärven bör enligt min mening hänföras även inköp av aktier i bolag, som förvaltar tomträttsmark, samt av förlagsbevis, utfärdade av bolag som nu sagts. För förvärv av dessa aktier och förlagsbevis bör gälla samma förbehåll som beträffande förvärv av aktier i bolag för förvaltning av fast egendom och beträffande förvärv av förlagsbevis, utfärdade av sådant bolag. Däremot kan jag med hänsyn till vad jag anfört om ändamålet med sparbankernas verksamhet icke biträda de under remissbehandlingen framställda önskemålen om att sparbankerna borde få i större eller mindre utsträckning skaffa sig fast egendom oavsett syftet med densamma. Jag vill tillägga, att i den mån sparbank har att sörja för bostäder och semesterhem för anställda, rimligt hållna utgifter härför torde kunna anses vara godtagbara inom sparbanksverksamheten.

I sakkunnigförslaget har i anslutning till SpL:s bestämmelser sådana förvärv av fast egendom, tomträtt och aktier av förut omnämnt slag, som överstrider viss ram, underkastats de inskränkningarna att förvärven ej må komma till stånd, om ej viss kvalificerad majoritet av huvudmännen uttalat sig för förvärvet samt förvärvsbeslutet tillika vunnit tillsynsmyndighetens stadfästelse. Mot sakkunnigförslaget härvidlag har jag ingen invändning och jag godtar således bl. a., att den antydda ramen för de helt fria förvärven av detta slag bestämmes till belopp motsvarande 50 procent av sparbankens fonder. Mot de värderingsregler, som enligt sakkunnigförslaget skall gälla vid bedömandet av om 50-procentgränsen överskrides, har jag icke heller någon erinran. Den speciella värderingsbestämmelsen i fråga om aktie synes vara nödvändig. Med hänsyn till denna värderingsföreskrift torde det vara överflödigt med sakkunnigförslagets förbehåll, att bolag, som förvaltar här avsedd egendom, skall ha ett aktiekapital uppgående till minst en tredjedel av egendomens bokförda värde. Detta förbehåll har därför icke upptagits i departementsförslaget.»

Utskottet

Den i propositionen föreslagna lagen om sparbanker är avsedd att ersätta 1923 års sparbankslag. Såsom framgår av det föregående har sparbanksväsendets expansion varit avsevärd under den tid som följt sedan 1923 års sparbankslag trätt i kraft. Att denna lag på skilda punkter kommit att fram-

stå som mindre väl avpassad för de behov, som utvecklingen fört med sig, är naturligt. Lagen har visserligen vid tidigare tillfällen genom olika detaljändringar blivit omarbetad och kompletterad på sådana punkter, där det syntts särskilt angeläget att införa nya eller ändrade bestämmelser rörande sparbankernas verksamhet, men i andra avseenden har någon närmare anpassning av lagen till utvecklingens krav icke kommit till stånd. Den översyn av sparbankslagstiftningen, som nu verkstälts, har tillkommit bl. a. på grund av önskemål från riksdagen. Med anledning av motioner vid 1945 års riksdag anhöll sålunda denna i skrivelse till Kungl. Maj:t om en allmän revision av sparbankslagen. Även från annat håll har i skilda sammanhang framställningar gjorts till Kungl. Maj:t om olika ändringar i sparbankslagen.

Den omdaning av sparbankslagstiftningen, som propositionsförslaget går ut på, har genomförts med beaktande av att sparbankerna skall fullfölja sin hittillsvarande huvuduppgift att befordra sparsamhet. Att sparbankerna skulle bibehålla sin särart av utpräglade sparinstitut har betraktats som självklart. Även enligt utskottets mening bör denna karaktär hos sparbankerna, såvitt nu kan bedömas, bevaras. Såsom departementschefen anmärkt torde emellertid den fortskridande utvecklingen inom kreditväsendet berättiga till nya aspekter på den hittillsvarande gränsdragningen mellan de olika penninginstituten, och det är därför möjligt att man i fortsättningen skulle kunna ha lagregler, som tillåte en friare konkurrens mellan instituten. Under hänvisning till att varken sparbankssakkunniga eller de kommittéer, som sysslat med revisionen av lagstiftningen för affärsbanker och jordbrukets kreditkassor — 1949 års banklagsakkunniga och 1950 års jordbrukskasseutredning — närmare behandlat hithörande spörsmål, har departementschefen icke ansett sig kunna i förevarande lagstiftningsärende anmäla någon bestämd ståndpunkt i fråga om hur hittillsvarande gränser för sparbanksverksamheten borde jämkas. I propositionen med förslag till ny lag om bankrörelse uttalades, att frågan om enhelliga regler angående kreditinstitutens inlåningsrätt lämpligen borde upptagas till övervägande i särskild ordning och att därvid jämväl spörsmålen rörande gränsdragningen mellan instituten borde uppmärksammas. Enligt sparbankspropositionen borde med hänsyn till det anförda de regler, som utstakade gränserna för sparbankernas funktionsområden, bli föremål för en omprövning i nyss angivet sammanhang. Spörsmålet om en revision av gränserna för sparbanksverksamheten borde på grund härav få vila till dess nämnda omprövning kommit till stånd. Då banklagspropositionen nyligen behandlades av utskottet (utl. nr 5/1955) uttalade utskottet sitt intresse för att den ifrågasatta utredningen om bl. a. gränsdragningen mellan de olika kreditinstitutens verksamhetsområden komme till stånd. Utskottet vill nu ytterligare understryka denna sin inställning. Som kommer att framgå har utskottet anledning att återkomma till ämnet i samband med uttalanden över särskilda punkter i föreliggande lagförslag.

Av hänsyn till att inom en snar framtid ett antal för sparbankernas verk-

samhet betydelsefulla frågor torde komma att bli föremål för nya överväganden inom ramen för nyss nämnda utredning och då departementschefen jämväl förklarat sig ämna framdeles verkställa ny utredning beträffande sparbankernas tillsynsorganisation, skulle det i och för sig kunna ifrågasättas, om icke genomförandet av en ny sparbankslagstiftning borde få anstå i avbidan på resultatet av nämnda utredningar. Det föreliggande förslaget innehåller emellertid sådana betydelsefulla och av behovet påkallade reformer, att ett dröjsmål med genomförandet av desamma måste anses olämpligt. Det bör framhållas, att de motioner, som väckts i anslutning till sparbankspropositionen, rör särskilda punkter i lagförslaget och sålunda icke innefattar några allmänt hållna invändningar mot lagförslagets antagande. Ej heller utskottet vill anföra någon generell erinran mot förslaget utan anser detsamma vara väl avvägt. Att förslaget intagit en försiktig ståndpunkt vad angår sådana reformer, som kan vara ägnade att påverka sparbanksverksamhetens traditionella inriktning, sammanhänger med det berörda förhållandet, att frågan om en utvidgning av sparbankernas verksamhetsfält ännu icke blivit närmare utredd. Denna försiktighet framstår följaktligen som motiverad.

Utskottet övergår härefter till att behandla några särskilda punkter i förslaget.

Vad först avser frågan om huvudmännens tillsättande — det spørsmål som kanske framför andra föranledde översynen av gällande sparbanksregler — innebär gällande ordning, att minst en tredjedel av huvudmännen skall väljas av kommunalfullmäktige, stadsfullmäktige eller vissa andra i sparbankslagen nämnda offentlighetsrättsliga organ. Övriga två tredjedelar av huvudmannakårerna får utses på sätt sparbankens reglemente bestämmer. I stor utsträckning tillåter reglementsbestämmelserna i hithörande avseende att majoriteten av huvudmännen tillsättes genom självkomplettering. En följd härav har ansetts vara, att huvudmännen icke kommit att bli tillräckligt representativa för de intressentgrupper, de skall ha att företräda, nämligen insättarna. I propositionen förordas en reglering, som syftar till att öka det kommunala inflytandet över huvudmannakårernas tillsättande och till att bereda insättarna en direkt representation. Stadgandet i förslaget innehåller närmare bestämt att hälften av huvudmännen skall utses av primärkommun(-er) eller landsting och att återstoden skall utses bland insättarna av huvudmännen själva.

Utskottet har vid skilda tillfällen i anledning av motioner behandlat frågan om tillsättandet av sparbankernas huvudmän. Så uttalade bankoutskottet vid 1943 års riksdag (utl. nr 48) bl. a., att det nuvarande självkompletteringssystemet kunde leda till att huvudmännen komme att utses ur en relativt begränsad krets med påföljd att en sparbanksledning därigenom ej alltid finge den förankring bland insättarna, som vore önskvärd. Utskottet påvisade också den konsekvensen av systemet, att större eller mindre delar av en sparbanks verksamhetsområde ofta bleve orepresenterade eller otillräckligt representerade i huvudmannakåren. Under hänvisning till berörda

uttalande vill utskottet nu uttala sin anslutning till en reform, som förhindrar att huvudparten av huvudmannakåren tillsättes genom självkomplettering. Utskottet har i utlåtande till 1945 års riksdag (nr 17) med anledning av två motioner ytterligare uttryckt sitt intresse för att huvudmannainstitutionen finge en mera allsidig och ändamålsenlig sammansättning än för närvarande. Det vill synas utskottet som om Kungl. Maj:ts förslag att öka kommunernas inflytande över huvudmannakårens tillsättande skulle vara ägnat att tillgodose detta önskemål. De kommunala församlingar, som skulle ha att förrätta huvudmannavalen, måste betraktas som ganska representativa för sparbankernas stora insättargrupper och skulle som regel kunna bilda sig en god uppfattning om uppställda kandidaters lämplighet. Kommunval skulle härjämte innebära en okomplicerad, billig och bekväm anordning.

I motionerna I: 475 och II: 589 föreslås att huvudmän skall utses på sätt reglementet föreskriver, därvid skall iakttagas att minst en tredjedel och högst hälften av huvudmännen utses genom borgerlig primärkommun(-er) eller landsting, att samma maximi- och minimiregel skall gälla för val genom självkomplettering samt att, i den mån hälftenregeln icke tillämpas, återstoden av huvudmännen skall väljas efter förslag av i reglementet angivna lokala organisationer av betydelse för sparbankens verksamhet. Såsom exempel å organisationer, som i första hand kunde tänkas såsom förslagsställare, har nämnts fackliga och ideella organisationer av folkrörelsekaraktär. Det synes utskottet diskutabelt, huruvida denna metod garanterar insättarna en allsidigare representation i huvudmannakåren än den i propositionen föreslagna. I varje fall torde det icke kunna bestridas, att metoden är betydligt mer komplicerad och obekvämlig än den som anvisats i propositionen och att metoden i fråga jämväl står i strid med det beaktansvärda önskemålet att vinna enhetliga regler för samtliga sparbanker i landet. Vidare kan anmärkas, att det många gånger skulle ställa sig svårt för en sparbank att inom verksamhetsområdet finna organisationer, som kunde anses vara fullt godtagbara representanter för skilda delar av dess verksamhetsområde och som tillfredsställde skäligen anspråk på intresse för sparbankens verksamhet. Det torde för övrigt kunna sägas, att de kommunala korporationerna i många avseenden måste betraktas som representativa även för flertalet ideella och fackliga organisationer. I den mån en sparbank vid rekryteringen av sin huvudmannakår skulle önska att få anknytning till en ideell eller facklig organisation, torde detta intresse kunna tillgodoses inom ramen för propositionsförslagets bestämmelser om huvudmannaval. Utskottet kan på grund av det anförda ej biträda ifrågakvarande motioner.

Såsom departementschefen framhållit kan kommunernas på många håll ganska stora låntagarintressen i sparbankerna möjligen skapa viss tvekan om det lämpliga i att kommunerna skulle få ett avgörande inflytande på huvudmannakårens sammansättning. Nämnad olägenhet med kommunala val av huvudmän torde emellertid vara av större betydelse endast när den övervägande delen av huvudmannakåren representerar en och samma kom-

mun. För övrigt får tillsynsmyndighetens övervakning anses vara ett tämligen verksamt skydd i detta hänseende. Någon risk för att kommunalval av huvudmännen skulle medföra en sådan politisering av huvudmannainstitutionen, att sparbankernas verksamhet därav skulle skadas, torde icke föreligga. En annan omständighet som åberopats mot kommunalval av huvudmän är att en kommun kunde vilja se, att redovisningen av sparbanksvinsten bleve så stor som möjligt, för att kunna utvinna största möjliga skatteintäkter eller för att höga vinster skulle tillåta sparbanksanslag till allmännyttiga och välgörande ändamål, d. v. s. syften som stödde den kommunala verksamheten nära. Ej heller sistnämnda farhågor torde böra betonas alltför starkt. Men av hänsyn till de nackdelar, som sålunda möjligen skulle kunna följa av ett alltför kraftigt kommunalpolitiskt inflytande över en sparbanks verksamhet, anser utskottet propositionens förslag, att lika stora delar av huvudmannakåren skall utses genom kommunalval och genom självkomplettering, vara väl avvägt. Därigenom att de genom självkomplettering tillsatta huvudmännen skall utväljas bland sparbankens insättare, kommer huvudmannakåren att jämväl få direkta insättarrepresentanter. Även detta måste räknas som en direkt förtjänst hos förslaget. Utskottet vill med hänsyn till det anförda tillstyrka propositionens regler beträffande tillsättande av huvudmän.

Vad angår det i motionerna I: 455 och II: 565 framställda yrkandet att sparbank, i vilken huvudmannakåren för närvarande tillsättes av landsting — det rör sig om två sparbanker i landet — måtte beredas möjlighet att bibehålla gällande valmetod, finnes enligt utskottets mening icke särskilda skäl att för dessa sparbanker medgiva en undantagsställning. På lika goda grunder som åberopats i motionerna skulle också från andra sparbankers sida kunna resas anspråk på ett konserverande av hittillsvarande valmetoder. Det ligger i öppen dag, att ett allmänt tillmötesgående av dylika anspråk helt skulle radera möjligheten att åstadkomma enhetliga normer för huvudmannavalen och därigenom vinna generella garantier för en allsidig sammansättning av huvudmannakårerna. Utskottet kan därför icke tillstyrka, att särbestämmelser beträffande huvudmannaval stadgas för nämnda två sparbanker.

I 19 § i förslaget regleras de förutsättningar, under vilka utbetalningar av räntor å garantifond och grundfond må ske. Räntorna skall i princip utbetalas årligen, men vissa villkor har knutits till utbetalningen. Sålunda får, om grundfond eller garantifond helt eller delvis gått förlorad, utbetalning av räntorna icke äga rum, om till följd av utbetalningen vinsten å rörelsen icke skulle förslå till att uppbringa grundfond eller garantifond till belopp, vartill fonden skall uppgå. Detsamma skall gälla även där ränteutbetalningarna skulle förorsaka, att förlust uppstode å rörelsen och förlusten icke skulle kunna täckas på annat sätt än genom minskning av garantifond eller grundfond. Härjämte föreslås, att nämnda räntor ej får utbetalas, om till följd av utbetalningen sådan förlust skulle uppkomma, att det förhållande, som skall råda mellan sparbankens inlåning och dess fonder, skulle rubbas.

Slutligen får grundfonderänta icke i något fall utbetalas, om utbetalningen skulle föranleda, att själva årsresultatet av rörelsen bleve en förlust. I motionerna I: 473 och II: 590 framföres den meningen, att det icke vore riktigt att ränta å garantifond ej skulle få utbetalas förrän grundfonden uppbringats till belopp, vartill den skulle uppgå. Ett sådant stadgande skulle enligt motionärernas mening allvarligt försvåra eller rent av omöjliggöra bildande av garantifond och kunde därför lätt leda till att sparbanken måste upphöra med sin verksamhet. Motionärerna hemställer därför om sådan ändring i förevarande lagrum, att ränta å garantifond får utbetalas även om grundfond icke uppbringats till det belopp, vartill den skall uppgå.

Vid övervägandet av detta spörsmål torde det vara angeläget att beakta ändamålet med bildandet av garantifond, eller säkerhetsfond som den betecknas i gällande sparbankslag. Utskottet får erinra om att sparbank, som icke förmår upprätthålla den lagstadgade minimirelationen mellan fonder och inlåning, kan åläggas träda i likvidation. Det är i ett dylikt läge som möjligheten att medelst garantifondsbildning stärka fondställningen får tillgripas. Genom att hidraga med tillskott till en garantifond kan de, som har intresse av att sparbankens verksamhet fortsättes, uppbringa dess fondmedel till erforderlig storlek och därigenom avvärja dess upplösning. Beträffande tillskottsgivarnas rätt till ränta gäller enligt nuvarande sparbankslag att ränteutbetalning får ske endast om »sparbankens återstående fonder är tillräckliga för upprätthållande» av fondrelationen (34 § andra stycket). En strikt tillämpning av de citerade ordalagen kan alltså medföra, att avsevärd tid förflyter, innan ränta utgives. Förslaget vill mildra förutsättningarna för ränteutbetalning. Också enligt förslaget uppställs visserligen det villkoret för räntans utbetalande, att fondrelationen lämnas orubbad, men vid konstaterandet av om så är fallet får hänsyn tagas till jämväl garantifondens inverkan på fondställningen. Förslagets lagtext talar nämligen i detta sammanhang icke om »återstående» fonder. Den vidtagna uppmjukningen av hittillsvarande lagregel har emellertid ansetts böra ha sin begränsning. Så framgår av förslaget att utbetalning av ränta å garantifond bl. a. icke skall få äga rum, om sparbankens fondställning är så labil, att ej endast reservfonden konsumerats utan till och med grundfonden helt eller delvis gått förlorad. Det är mot detta förbehåll invändning göres i de nu behandlade motionerna. Enligt utskottets uppfattning synes det dock vara ett fullt rimligt krav, att i den nyss skisserade prekära situationen en ränteutbetalning till dem, som tillskjutit garantifonden, i varje fall icke skall få fördröja ett återupprättande av grundfonden. Att tillskottsgivarnas intresse av att erhålla ränta måste komma i efterhand i en sådan situation lär icke behöva betraktas som uppseendeväckande. Såsom departementschefen med rätta påpekat är tillskottsgivarnas ränteintresse i regel ett tämligen underordnat motiv för deras medverkan, eftersom bidragen till både grundfond och garantifond i övervägande utsträckning härrör från personkretsar, som av allmänanda och omtanke om sparsamhetens främjande velat stödja tillkomsten och utvecklingen av sparbanker i sina hemorter. Utskottet vill

framhålla, att det är denna syn på bidragsgivningen till grundfonder och garantifonder som möjliggjort, att reglerna angående fondränteutbetalningen kunnat få den i propositionen valda konstruktionen. Skulle motionärerna vinna gehör för sin åsikt, att tillskottsgivarnas ränteintresse icke ens borde få vika för den allra mest trängande konsolideringen av sparbanken, torde det kunna ifrågasättas, om icke andra regeländringar borde följa som en konsekvens härav. Exempelvis skulle det väl då icke i något fall kunna tillåtas, att garantifondräntan utbetalades, för den händelse rörelsen för något år ginge med förlust. Av här anförda skäl kan utskottet icke biträda meningen, att ränta å garantifondtillskott borde kunna utbetalas även om grundfonden gått helt eller delvis förlorad. Även i övrigt finner utskottet de föreslagna bestämmelserna om villkoren för utbetalning av räntor å grundfond och garantifond väl motiverade.

Sparbankerna har under senare år vid upprepade tillfällen framställt önskemål om att få driva checkräkningsrörelse. Främst har motiveringen härför varit att sparbankerna genom att hålla checkräkning skulle kunna bjuda sina kunder bättre service. I propositionen har detta önskemål blivit tillgodosett på så sätt, att sparbankerna inom en i relation till inlåningen på motboksräkning ställd s. k. fri sektor själva får bestämma formerna och villkoren för inlåningen. Anordningen kan utnyttjas bl. a. för mottagande av insättningar å checkräkning. Härjämte har sparbankerna lämnats rätt att i viss omfattning lämna checkräkningskrediter. Utskottet anser det tydligt att även inom sparbankernas traditionella kundkrets kan uppstå behov av att sparbankerna skulle äga möjlighet att mottaga inlåning, som är av mera rörlig karaktär än den inlåning som kan placeras på motboksräkningen. Att befogenheten att öppna checkräkning för kundernas inlåning skulle skapa förutsättningar för en i viss mån förbättrad kundservice lär icke kunna gendrivas. Samtidigt torde det emellertid få medgivas, att en helt obegränsad frihet att mottaga checkräkningsinsättningar skulle kunna föranleda en förskjutning av sparbanksverksamheten till nya områden. Härvidlag har från sparbankssakkunnigas sida åberopats att en dylik obegränsad frihet kunde medföra risk för att sparbanksinlåningens dominerande karaktär av reella sparmedel ginge förlorad, d. v. s. att insättningarna till mera avsevärd del komme att utgöras av lättrorligt kapital. Sparbanksrörelsen skulle till följd härav bli mera affärsbanksbetonad. Den ändrade inlåningskaraktären skulle troligen även inverka på utlåningsstrukturen. Sparbankerna skulle komma in på verksamhetsfält, som finge betraktas såsom främmande för den egentligt sparbanksmässiga verksamheten. I propositionen framhålles, att de sakkunniga genom dessa uttalanden vidrört de spörsmål om gränsdragningen mellan de olika kreditinstituten, vilka — såsom tidigare angivits — avses bli närmare prövade i en särskild utredning. Utskottet delar den i propositionen anförda meningen att det i avvaktan på nämnda utredning får anses befogat att iakttaga försiktighet vid införandet av checkräkningsrätt för sparbankerna och vill därför icke invända mot att vissa begränsningar fastställles i detta avseende.

För genomförande av en begränsning beträffande inlåningen å checkräkning har, såsom nämnts, förslaget anvisat anordningen med den fria sektorn. Den fria sektorn är såsom framgått avsedd att rymma icke blott inlåning å checkräkning utan även annan inlåning, som icke kan mottagas på den vanliga motboksräkningen. I propositionen har framhållits att lämpligheten av konstruktionen med den fria sektorn delvis vore beroende av huruvida nuvarande individuella maximering av insättningar å motboksräkning borde bibehållas. Enligt nuvarande regler skall sparbanks reglemente innehålla bestämmelse om det belopp, högst 50 000 kronor, utöver vilket en och samma insättares tillgodohavande å motboksräkning icke får ökas på annat sätt än genom upplupen räntas läggande till kapitalet. Också enligt propositionen skall finnas regler om insättningsmaximum beträffande motboksräkningen. Propositionens stadganden i detta avseende är emellertid dels betydligt mindre restriktiva än gällande lags — härtill återkommer utskottet i det följande — dels också på annat sätt jämkade i förhållande till gällande rätt. Sist åsyftade jämkning rör länsstyrelsernas nuvarande befogenhet att lämna tillstånd för sparbank att på viss motbok mottaga större belopp än det för sparbanken fastställda maximibeloppet. Denna befogenhet har slopats. Ifrågavarande dispensmedel skall i stället kunna mottagas inom den fria sektorn.

Till förmån för ett bibehållande av regler om insättningsmaximum har under förarbetet på propositionsförslaget främst åberopats att den långfristighet, som utmärkte inlåningen på motboksräkning, till ej ringa del kunde återföras på föreskrifterna om iakttagande av insättningsmaxima. Den långfristiga inlåningen hade satt sparbankerna i stånd att i sin kreditgivning utvälja marknadens säkraste, likaledes långfristiga placeringar, nämligen lån mot inteckningar i jordbruk och bostäder. Farhågor hade yppats för att ett slopande av insättningsmaximum skulle medföra, att sparbankernas inlåning så småningom underginge viss förändring. Sparbankerna skulle komma att mottaga större kapitalbelopp från företag, som sökte en tillfällig förräntning av sina överskottsmedel. En sådan inlåning skulle kunna återverka på sparbankens utlåning och närmast leda till en kreditgivning av affärsbanksbetonad typ. Resultatet skulle kunna bliva en vidgning av räntemarginalen, d. v. s. höjning av utlåningsräntorna och sänkning av inlåningsräntorna. Genom en sålunda utvidgad verksamhet skulle sparbanksledningarnas intresse avledas från sparbankens sparbefordrande uppgift och inriktas på nya placeringsuppgifter. De som skulle bliva lidande på den förändrade verksamheten vore de utanför företagsvärlden stående stora och små spararna av alla kategorier.

Under propositionsarbetet har emellertid även framförts motsatt mening om det berättigade i regler om insättningsmaximum, och det har därvid ifrågasatts, om ett insättningsmaximum verkligen hade en mission att fylla. I motionerna I: 474 och II: 588 yrkas också att bestämmelserna härom i förslaget borde utgå. Det framhålles i motionerna bl. a. att bestämmelsen om insättningsmaximum i sparbankslagstiftningen anknöte till en princip,

som saknade full motsvarighet beträffande affärsbankerna och jordbrukskassorna. Den allmänna samhällsliga utvecklingen och icke minst det stora behovet av bostäder och rationaliseringen av jordbruksnäringen ställde stora och växande anspråk på den art av kreditgivning som vore sparbankernas väsentliga och naturliga verksamhetsområde. Begränsningen av sparbankernas inlåningsmöjligheter hade verkat hindrande för denna verksamhet.

Enligt utskottets mening torde det icke kunna bestridas att bestämmelserna i sparbankslagstiftningen om individuellt insättningsmaximum varit ägnade att accentuera sparbankernas uppgift att främja sparandet. Det torde med hänsyn härtill vara vanskligt att avgöra spörsmålet om slopande av dessa bestämmelser utan att samtidigt ta ställning till berörda gränsdragningsfrågor rörande kreditinstitutens verksamhetsfält. Utskottet delar därför den i propositionen hävdade uppfattningen om det rimliga i att under avvaktan på den framtida utredning, som skall ta gränsdragningsfrågorna under bedömande, tills vidare bibehålla regeln om insättningsmaximum. Det må hänvisas till att i propositionen angående ny banklagstiftning motsvarande synpunkter anlagts på spörsmålet om ett avskaffande av maximeringsbestämmelsen rörande affärsbankernas sparkasseräkning och att dessa synpunkter ej föranledde erinran från utskottet. Å andra sidan vill utskottet ej invända mot den i förevarande proposition föreslagna höjningen av sparbankernas insättningsmaximum från 50 000 kronor till 100 000 kronor. Efter denna avsevärda uppmjukning av maximiregeln torde densamma endast i ringa mån vara ägnad att medföra de olägenheter, vilka antytts i förenämnda motioner.

Av hänsyn till det anförda kan utskottet ej heller biträda det i motionerna I: 30 och II: 40 framställda yrkandet om upphävande av bestämmelserna om insättningsmaximum i *nuvarande* sparbankslag.

Möjligheten att genom införande av konstruktionen med en fri sektor slopa länsstyrelsernas prövning av överskridanden å motboksräkning innefattar enligt utskottets mening en avgjord förbättring. Då överskridandena av maximibeloppen skall rymmas inom den fria sektorn får sparbankens styrelse själv taga ansvaret för att större belopp tages emot och för de likviditetspåfrestningar, detta kan medföra. En dylik konsekvens synes vara på sin plats. Utskottet vill på grund av det anförda och med hänsyn till vad departementschefen i övrigt anfört till förmån för införande av anordningen med fri sektor godtaga densamma.

Storleken av den fria sektorn har i propositionsförslaget fastställts till 15 procent av övrig inlåning. I motionerna I: 474 och II: 588 yrkas att ramen för den fria sektorn måtte vidgas till 20 procent. Såsom framgår av det förut anförda är det avsett att den fria sektorn skall kunna rymma bl. a. inlåning å checkräkning och överskridanden av insättningsmaximum å motboksräkning — eller sparbanksräkning som denna räkning kallas i förslaget. Även med beaktande av att i avvaktan på den framtida utredningen om gränsdragningen mellan de olika kreditinstituten försiktighet skall iakt-

tagas vid införandet av checkräkningsrätt för sparbankerna finner utskottet, att sektorn skäligen bör kunna vidgas till 20 procent. Utskottet ansluter sig därför till vad motionerna I: 474 och II: 588 i denna del förordat.

Mot förslaget att begränsa checkräkningskrediterna till 25 000 kronor för varje låntagare har utskottet ingen erinran.

Reglerna om inlåningsrätten har i förslaget konstruerats i överensstämmelse med det hittills begagnade systemet. Såsom tidigare anmärkts kommer emellertid frågan om enhetliga inlåningsregler för affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor att framdeles prövas av särskild utredning. De ändringar i gällande inlåningsregler, som förordats i propositionen, går främst ut på att i själva sparbankslagen inarbeta de provisoriska reglerna i lagen den 23 maj 1952 med särskilda bestämmelser angående sparbanks inlåning. Några tillägg och jämkningar har emellertid härvid föreslagits. Sålunda har bl. a. hittillsvarande skillnad i inlåningsrättsligt hänseende mellan inteckningslån i bostads- och affärsfastigheter i stad, köping och municipalsamhälle samt inteckningslån i bostads- och affärsfastigheter på landet slopats. Följaktligen skall täckningsfrihet gälla beträffande samtliga de inteckningslån i bostads- och affärsfastigheter, som ligger inom 60 procent av taxeringsvärdet. Utskottet finner det tillfredsställande att nuvarande åtskillnad i detta hänseende upphävs. Genom de föreslagna ändringarna i gällande inlåningsregler har sparbankernas rätt att mottaga inlåning kommit att utvidgas i jämförelse med vad som nu gäller. Av hänsyn till sparbankernas mindre goda fondläge och svårigheter att förbättra detsamma kunde visserligen anledning finnas att närmare granska förutsättningarna för en ytterligare mildring av inlåningsreglerna. Denna prövning bör emellertid kunna anstå och lämpligen upptagas vid den förestående utredningen om de olika kreditinstitutens inlåningsregler.

Förslagets kassareservregler är i likhet med gällande bestämmelser om kassareserv enbart inriktade på att skydda sparbankernas likviditet och har sålunda icke tillagts någon funktion som penningpolitiskt instrument. Reglerna har alltså samma karaktär som motsvarande regler i det av riksdagen godkända förslaget till ny lag om bankrörelse. Utskottet vill erinra om att utskottet vid sin behandling av banklagsförslaget anslutit sig till departementschefens i förslaget uttalade mening, att en omprövning av de för affärsbankerna gällande principerna för den penningpolitiska kassareservregleringen vid lämpligt tillfälle borde komma till stånd. Såsom departementschefen framhållit bör vid denna utredning jämväl upptagas frågan, huruvida icke kassareservregler till kontroll över kreditvolymen bör finnas även för sparbankerna.

Sparbanks kassareserv skall enligt gällande bestämmelser tillsammans med den ineliggande kassan motsvara minst tio procent av insättarnas behållning enligt senaste bokslut. Med hänsyn till att sparbankerna skall medgivas rätt att mottaga inlåning å checkräkning och å kortfristig uppsägningsräkning har en differentiering av kassareservkravet införts i förslaget. Kassareservskyldigheten har sålunda i överensstämmelse med vad som före-

slagits i banklagspropositionen beträffande affärsbankerna bestämts till 25 procent för förbindelser, som det åligger sparbank att fullgöra vid anfordran eller efter uppsägning inom kortare tid än en månad. För sparbanks övriga förbindelser har en viss uppmjukning av nu gällande kassareservkrav ansetts befogad, och kassareservplikten har beträffande dessa förbindelser fastställts till åtta procent. De förordade procenttalen utgör enligt utskottets mening en lämplig avvägning av det obligatoriska likviditetsskyddet. Utskottet ansluter sig i anledning av det anförda till propositionsförslaget.

I princip råder icke möjlighet för sparbank att förvärva fast egendom vare sig enligt nuvarande lag eller enligt förslaget. 32 § i förslaget upptager emellertid i likhet med nuvarande regler den undantagsbestämmelsen, att sparbank äger förvärva sådan fast egendom som är avsedd för sparbankens inrymmande. För samma ändamål stadgar förslaget rätt till förvärv av viss lös egendom, nämligen tomträtt, bostadsrätt till lägenhet, aktie i bolag, som har till uteslutande syfte att förvalta för omförmälda användning förvärvad fast egendom eller tomträtt, samt förlagsbevis, utfärdad av sådant bolag. Förvärv av fast egendom, tomträtt och aktier av ifrågavarande slag är emellertid enligt förslaget underkastade det villkoret att, då sparbanken vill förvärva sådan egendom för belopp, vilket tillsammans med bokförda värdet av sparbanken förut tillhörig egendom av ifrågavarande slag överstiger hälften av fonderna, beslutet om förvärvet skall underställas länsstyrelsens stadfästelseprövning. Angivna begränsning innefattar en uppmjukning i förhållande till vad som nu gäller. Enligt nuvarande sparbankslag skall nämligen förbehållet i fråga vinna tillämpning, då förvärvet skulle komma det sammanlagda innehavet av sparbankens fasta egendom att överstiga en fjärdedel av sparbankens fonder. I övrigt har till förslaget överförts nuvarande bestämmelse att förvärv, som kräver stadfästelse, ej heller må komma till stånd annat än efter beslut av huvudmännen, därvid minst två tredjedelar av de i frågans avgörande deltagande huvudmännen skall ha röstat för förvärvet. De olika förbehåll, som nu angivits, gäller också beträffande förbättring av byggnad, vari sparbanks lokaler är eller avses bli inrymda. I de likalydande motionerna I: 468 och II: 578 samt i motionerna I: 474 och II: 588, vilka jämväl är likalydande, har önskemål framställts om en utvidgning av sparbanks rätt att förvärva egendom varom här är fråga. I sistnämnda två motioner framhålles, att det ganska ofta förekommer att en sparbank behöver lokaler för andra ändamål än för sparbankens inrymmande, exempelvis för användning såsom semestergård för personalen eller som personalbostäder. Sparbankerna borde därför ha möjlighet att själva innehava sådana anläggningar. För att detta syfte skulle kunna tillgodoses borde det i lag använda begreppet inrymmande utbytas mot ordet behov. Motionerna I: 468 och II: 578 går än längre i kravet på en uppmjukning av nuvarande principiella förbud för sparbankerna att förvärva fast egendom. Utöver de fastighetsförvärv, som vore avsedda för sparbankens inrymmande, borde enligt motionärerna sparbank medgivnas rätt att förvärva fast egendom intill ett belopp motsvarande sparbankens egna fon-

der. Ett dylikt medgivande borde även innebära, att sparbank ägde rätt att i motsvarande grad ingå som medlem i fastighetsföreningar och som delägare i fastighetsbolag. Såsom stöd för sin hemställan har motionärerna främst åberopat, att sparbankerna genom en sådan placeringsrätt skulle få större möjlighet att skydda sina fonder mot en penningvärdesförsämring. Sparbankerna, som i likhet med försäkringsinstitutionerna huvudsakligen förvaltade långfristigt kapital och härigenom vore i hög grad beroende av penningvärdets växlingar, hade genom de senaste decenniernas penningvärdesförsämring fått realvärdet av sina fonder i hög grad reducerat.

Det för sparbankerna nu gällande principförbudet mot att förvärva fast egendom har sin motsvarighet i gällande lagstiftning för affärsbankerna och för jordbrukskassorna. Det av riksdagen godkända förslaget till lag om bankrörelse har härvidlag icke inneburit någon förändring, och ej heller beträffande sparbankslagstiftningen kan utskottet finna ett avsteg från hittillsvarande grundsatser vara motiverat. Utskottet är ense med departementschefen om att fastighetsförvaltning i större skala icke kan anses förenlig med sparbankernas funktion att bedriva in- och utlåning av penningar och verksamhet, som har samband därmed. Förbudet för sparbank att förvärva fast egendom bör sålunda alltså upprätthållas som huvudregel. Att härifrån bör liksom hittills göras undantag i fråga om sådana förvärv, som avser att tillgodose behovet av lokaler för sparbankens inrymmande, är emellertid givetvis befogat. Den möjlighet, förslaget öppnar, att för angivna ändamål förvärva jämväl viss lös egendom synes motiverad. Likaså vill utskottet godtaga, att förvärv av fastighet och jämförbar egendom skall underställas tillsynsmyndighetens stadfästelseprövning, därest förvärvet skulle komma det sammanlagda innehavet av sådan egendom att överstiga viss del av fonderna. Att propositionen satt denna gräns så högt som vid hälften av fonderna, hälsar utskottet med tillfredsställelse. I sakkunnigbetänkandet har nämnda uppmjukning av gällande rätt motiverats bl. a. med att tillsynsmyndigheten hittills mestadels godkänt fastighetsförvärv inom ramen för 50 procent av fonderna. Utskottet vill emellertid betrakta höjningen även såsom ett steg mot en friare bedömning vid tillsynsmyndighetens prövning av de förvärv, som kräver stadfästelse. I detta sammanhang må framhållas att varken i gällande banklag eller i den antagna nya banklagen någon begränsning av ifrågavarande slag gäller för affärsbankernas förvärv av egendom för bankens inrymmande. Enligt utskottets mening bör hinder normalt ej föreligga för sparbank att till belopp som överskrider 50-procentgränsen förvärva egendom för inrymmande av banklokaler för huvudkontor och filialer eller för behov, som eljest kan finnas för bedrivande av sparbankens kontorsrörelse, därest förvärvet kan anses försvarligt ur trygghetssynpunkt och i övrigt tillgodoser rimliga krav på lönsam placering. Även om den i motionerna I: 468 och II: 578 framförda meningen angående lämpligheten av medelsplacering i fast egendom intill fondernas värde icke kan vinna sådant beaktande, att sparbankerna skulle få förvärva egendom enbart för detta syfte, torde det dock enligt ut-

skottets mening vara försvarligt att vid ifrågavarande stadfästelseprövning tillmäta visst avseende åt synpunkten, att fast egendom i många fall utgör ett jämförelsevis betryggande placeringsobjekt. Vad sedan gäller den närmare innebörden av kravet på att fastighet i sparbanks ägo skall vara avsedd för sparbankens inrymmande vill utskottet likaledes uttala sig för en tämligen liberal tolkning. En sådan synes nog i stort sett ha varit vägledande också vid tillämpningen av motsvarande stadgande i nuvarande sparbankslag. Exempelvis må framhållas att det givetvis icke får betraktas som nödvändigt att hela fastigheten disponeras för sparbanksverksamheten. Ytterligare torde kunna anses att vissa lokalbehov, som närmast dikteras av sparbankens tillbörliga omsorg om den anställda personalen, lär kunna tillgodoses med stöd av nu behandlade lagregler, oaktat lokalerna i fråga ej är att betrakta som egentliga expeditionslokaler. Utskottet vill med dessa uttalanden biträda propositionsförslaget i förevarande del.

I 34 § i förslaget regleras sparbankernas rätt till filialbildning. Liksom i gällande rätt har gjorts en åtskillnad mellan större och mindre filialer. De mindre filialerna — i förslaget betecknade sparställen — skall kunna inrättas utan särskilt tillstånd. Härvidlag avviker ej förslaget från vad som nu gäller. Vad angår de större filialerna, avdelningskontoren, har däremot gjorts en utvidgning av sparbankernas rätt till fri filialbildning, som i stort överensstämmer med regleringen av filialfrågan i förslaget till ny lag om bankrörelse. Tillståndsprövning för inrättande av avdelningskontor är sålunda erforderlig allenast då filialen är avsedd att inrättas i kommun, där sparbanken icke förut driver rörelse vid huvudkontor eller avdelningskontor. Utskottet vill uttala sin tillfredsställelse med denna uppmjukning av rådande bestämmelser i ämnet. Förslaget innehåller vidare den nyheten, att filial skall vara belägen inom sparbankens verksamhetsområde. Någon anledning att bibehålla nuvarande rätt för sparbankerna att efter särskilt tillstånd öppna filial utanför verksamhetsområdet torde icke finnas, varför utskottet biträder förslaget härutinnan.

Bland huvudpunkterna i förslaget märkes frågan om hur den offentliga tillsynen över sparbankerna bör anordnas. Enligt nuvarande bestämmelser utövas tillsynen över sparbankerna dels av länsstyrelsen och de s. k. allmänna ombuden, dels av ett centralt verk, sparbanksinspektionen. Fördelningen av tillsynsuppgifterna mellan länsstyrelserna och sparbanksinspektionen bibehålles i propositionsförslaget. Däremot föreslås att allmänna ombudsinstitutionen skall upphöra och att den tillsyn som utövats genom denna delvis skall ersättas av en effektivisering av den årliga revisionen i sparbankerna. Härvidlag innebär förslaget till en början, att kraven på revisionens grundlighet skall skärpas. Dessutom föreslås att revisionen skall verkställas under medverkan av en särskild revisor, utsedd av länsstyrelsen. Denne revisor skulle alltså i viss mån kunna sägas komma att motsvara det allmänna ombudet. Förslaget att utbyta allmänna ombuden mot revisorer har mötts med gillande av flertalet remissinstanser. Anordningen har sin parallell både i gällande banklag och i den antagna nya banklagen. Utskottet an-

ser sig med hänsyn härtill och på de av departementschefen i övrigt anförda skälen böra tillstyrka förevarande reform.

Frågan om lämpligheten av att bibehålla länsstyrelserna och sparbanksinspektionen vid tillsynen över sparbankerna upptages i motionen I: 476, där förslag framställs om att organisationen av tillsynen över sparbankerna bör utformas på sätt sparbankssakkunniga förordat. Enligt dessa borde länsstyrelsernas befattning med tillsynsärendena upphöra och den centrala tillsynen omhänderhavas av en nyinrättad myndighet tillskapad genom sammanslagning av sparbanksinspektionen samt bank- och fondinspektionen. Samma mening om tillsynens anordnande har kommit till uttryck i förslag, som avgivits av 1945 års bankkommitté och 1951 års riksdagsrevisorer. I utlåtande över riksdagsrevisorernas berättelse anslöt sig statsutskottet (utl. nr 145/1952, 15:o) till revisorernas uppfattning om fördelarna med en samordning av den centrala offentliga tillsynen över affärs- och sparbanksväsendet. Däremot sade sig utskottet icke vara lika övertygat om lämpligheten av att avveckla länsstyrelsernas befattning med hithörande ärenden. På utskottets hemställan beslöt riksdagen överlämna riksdagsrevisorernas uttalanden i ämnet jämte dithörande remissyttranden till sparbankssakkunniga. Under remissbehandlingen av sparbankssakkunnigas förslag har från vissa håll den meningen framförts att staten helt eller delvis skulle befrias från ansvaret för sparbankstillsynen, antingen därigenom att tillsynen skulle kunna helt överlåtas på ett av sparbankerna själva upprättat organ eller på så sätt att en del av den statliga kontrollen över sparbanksväsendet, främst den mera revisionsmässiga, skulle omhänderhavas av något organ som sparbankerna gemensamt inrättat. Med hänvisning till att detta uppslag icke prövats av de sakkunniga och till att uppslaget borde bli föremål för närmare överväganden i särskild ordning, eventuellt också med avseende på tillsynen över andra institut inom kreditväsendet, har departementschefen anført, att han sedermera ämnade ta initiativ till en utredning för närmare prövning av nämnda alternativ för tillsynens organiserande. Utskottet har ej anledning till erinran mot att alternativet i fråga blir föremål för närmare överväganden. Av hänsyn till att en framtida omdaning av tillsynen i den riktning som antytts eventuellt skulle komma att visa sig lämplig har utskottet icke funnit skäl att ta ställning till huruvida en helt centraliserad statlig sparbankstillsyn skulle vara att föredraga framför den nuvarande. Det synes nämligen välbetänkt att i avvaktan på resultatet av nämnda utredning bibehålla nuvarande tillsynsorganisation med enbart den jämkning däri, som föranledes av att de allmänna ombuden slopas.

På de nu anförda skäl och då propositionen i övrigt icke givit anledning till uttalande hemställer utskottet,

A. att riksdagen — med förklaring, att riksdagen funnit viss ändring böra företagas i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om sparbanker — måtte, med bifall till motionerna I: 474 och II: 588 i vad de rör storleken av den sektor, inom vilken sparbank skall äga mottaga inlåning

å valfri räkning, men med avslag å sagda motioner i övrigt ävensom å motionerna I: 455 och II: 565, I: 468 och II: 578, I: 473 och II: 590, I: 475 och II: 589 samt I: 476, för sin del antaga nämnda lagförslag med den ändringen att 25 § första stycket erhåller följande lydelse:

Intill ett sammanlagt belopp, motsvarande tjugoprocent av de enligt senaste bokslut å sparbanksräkning innestående medlen, äger sparbank mottaga inlåning å annan, valfri räkning.

B. att riksdagen måtte antaga övriga i propositionen framlagda lagförslag;

C. att motionerna I: 30 och II: 40 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 28 april 1955

På bankoutskottets vägnar:

FRANS SEVERIN

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Sundvik, Fahlander, Mogård, Werner, Boo, Kronstrand, Danmans och Björnberg; samt

från andra kammaren: herrar Severin i Stockholm, Schmidt, Nilsson i Landskrona, Sköldin, Gavelin, Persson i Norrby, Carlsson i Tibro och Magnusson.

Reservationer:

1) av herrar *Fahlander, Danmans, Björnberg* och *Magnusson*, vilka ansett,

dels att utskottets utlåtande, såvitt avser frågan om sättet för val av huvudmän, från och med det stycke på s. 91, som börjar med orden »Vad först», till och med det stycke på s. 93, som slutar med orden »två sparbanker», bort ha följande lydelse:

»Vad först — — — (lika med utskottet) — — — huvudmännen själva.

I motionerna I: 475 och II: 589 har motionärerna, med erkännande av att förtjänsterna i propositionens förslag är obestridliga, framhållit, att det vore önskvärt att sparbankslagen — inom den principiella ram som propositionen anger — kunde ge sparbankerna större möjlighet att anpassa systemet för val av huvudmän efter de särskilda förhållanden, som råder

på varje ort, ett önskemål som vore särskilt motiverat av sparbankernas karaktär av lokala organ och med hänsyn till att sparbankerna hade till arten och omfattningen så skiftande verksamhetsområden, från socknar till hela län. Enligt motionärernas mening borde propositionsförslaget kunna kombineras med ett system, som främjade sparbankernas anknytning till de folkliga rörelserna, i första hand fackliga och ideella organisationer av folkrörelsekaraktär. Det i motionerna framförda förslaget innefattar att det i sparbankernas reglementen skall kunna bestämmas, att huvudmannaval skall ske på sätt i propositionen föreslagits, men motionärerna vill därjämte öppna möjlighet för att upp till en tredjedel av huvudmännen skall väljas efter förslag av i reglementet angivna lokala organisationer av betydelse för sparbankens verksamhet. I detta senare alternativ ingår den bestämmelsen, att minst en tredjedel av huvudmännen skall utses av fullmäktige i borgerlig primärkommun(-er) eller av landsting och minst en tredjedel av huvudmännen själva.

Utskottet har — — — (lika med utskottet) — — — detta önskemål.

Med hänsyn till de av departementschefen omnämnda nackdelar, som möjligen skulle kunna följa av ett alltför kraftigt kommunalpolitiskt inflytande över en sparbanks verksamhet, anser utskottet propositionens förslag, att lika stora delar av huvudmannakåren skall utses genom kommunalval och genom självkomplettering, vara väl avvägt. Därigenom att de genom självkomplettering tillsatta huvudmännen skall utväljas bland sparbankens insättare, kommer huvudmannakåren att jämväl få direkta insätтарыrepresentanter. Även detta måste räknas som en direkt förtjänst hos förslaget. Emellertid anser utskottet, att de i propositionen förslagna bestämmelserna icke med nödvändighet måste vara av tvingande natur. Vad i ovannämnda motioner I: 475 och II: 589 anförts finner utskottet värt beaktande. Det i motionerna framförda förslaget synes väl tillgodose såväl det allmännas intressen som sparbankernas naturliga önskemål att komma i nära kontakt med de olika folkrörelserna. Det synes utskottet sålunda kunna i sparbankslagen inrymmas möjligheter till den mindre variation i valsysteмет, som i motionerna föreslagits, och detta så mycket hellre som reglementsbestämmelserna skall prövas och stadfästas av vederbörande tillsynsmyndighet. Utskottet tillstyrker alltså, att propositionsförslaget kompletteras på sätt i motionerna föreslagits. Härav påkallas jämväl en jämkning av bestämmelserna i 6 § punkt 5 första stycket i förslaget till lag angående införande av nya lagen om sparbanker.

Vad angår — — — (lika med utskottet) — — — två sparbanker.»

dels ock att till följd härav 13 § första stycket i förslaget till lag om sparbanker och 6 § punkten 5 första stycket i förslaget till lag angående införande av nya lagen om sparbanker bort ha följande lydelse:

13 § första stycket lagen om sparbanker:

Huvudmän skola utses på sätt reglementet föreskriver, därvid skall iakttagas,

att minst en tredjedel och högst hälften av huvudmännen skall utses av fullmäktige i de städer, köpingar och landskommuner, som ingå i sparbankens verksamhetsområde, eller av landsting,

att minst en tredjedel och högst hälften av huvudmännen skall utses av huvudmännen själva, vid senare sammanträde än det som förrättas i samband med sparbankens bildande bland insättare i sparbanken, vilka vid utgången av kalenderåret närmast före huvudmannavalet haft ett tillgodohavande i sparbanken av minst etthundra kronor, samt

att i den mån hälftenregeln icke skall tillämpas, återstoden av huvudmännen skall väljas efter förslag av i reglementet angivna lokala organisationer av betydelse för sparbankens verksamhet.

6 § punkten 5 första stycket lagen angående införande av nya lagen om sparbanker:

5. Då nya lagen vunnit tillämpning å sparbank genom att registrering skett, skola så många huvudmän avgå, att antalet kvarstående motsvarar det antal huvudmän, som enligt det nya reglementet skall väljas av sparbankens huvudmän. Återstoden av antalet huvudmän enligt det nya reglementet utses så snart kan ske genom val på sätt i det nya reglementet stadgas. De avgående huvudmännen, vilka skola kvarstå till dess nyss angivet val ägt rum, uttagas genom lottning, dock att i första hand skola uttagas de som tillsatts av kommunalstämma, kommunalfullmäktige, stadsfullmäktige, landsting, häradsrätt eller hushållningssällskap. Kvarstående enligt äldre lag utsedda huvudmän skola allt efter som mandattiderna utlöpa ersättas genom val, som enligt det nya reglementet förrättas av sparbankens huvudmän.

2) av herrar *Boo, Severin* i Stockholm, *Schmidt* och *Sköldin*, vilka ansett, dels att utskottets motivering i det stycke, vilket börjar å s. 97 med orden »Storleken av den fria sektorn», bort ha följande lydelse:

»Storleken av den fria sektorn har i propositionsförslaget fastställts till 15 procent av övrig inlåning. I motionerna I: 474 och II: 588 yrkas att ramen för den fria sektorn måtte vidgas till 20 procent. Såsom framgår av det förut anförda har avsikten med den fria sektorn väsentligen varit att tillmötesgå sparbankernas önskan om införande av checkräkning. Därjämte skulle å den 'valfria räkningen', som den fria sektorn kallas i lagtexten, få mottagas överskridanden av det för sparbanken fastställda insättningsmaximum å sparbanksräkning. För bedömande av frågan om procenttalet för den fria sektorn har departementschefen påvisat, att tillgängliga uppgifter om sparbankernas nuvarande överskridanden av maximibeloppen enligt beviljade dispenser tydde på att den fria sektorn endast i mindre mån komme att användas för dessa överskridanden. Enligt dessa uppgifter skulle, därest insättningsmaximum förutsattes vara 75 000 kronor, samtliga sparbanker utom åtta ha utnyttjat mindre än tre procent av sektorns femton procent för sådana dispensmedel. Den fria sektorn komme sålunda att i huvudsak kunna utnyttjas för checkräkningsinsättningar. Då genomsnittsinställning-

arna å checkräkning hos provinsaffärsbankerna och centralkassorna för jordbrukskredit under de senaste fem åren motsvarat omkring 15 procent av övrig inlåning komme sparbankerna sålunda att i praktiken bli jämställda med dessa. De konsekvenser för sparbanksverksamheten, som kan följa av en mera vidsträckt rätt till checkräkningsinlåning, torde — såsom framgått av det föregående — bli närmare klarlagda inom ramen för den planerade allmänna undersökningen rörande gränserna för sparbankernas funktionsområde. Visst material till vägledning för övervägandena i denna fråga står emellertid redan nu till buds som resultat av sparbankssakkunnigas utredningsarbete. Mot bakgrunden av detta torde det sålunda kunna hävdas att en mera betydande tillströmning av checkräkningsinsättningar måste komma att påverka den hittills vedertagna inriktningen av sparbanksverksamheten. I belysning av vad departementschefen påvisat angående möjligheten att utnyttja den fria sektorn för checkräkningsinlåning och angående storleken av dylik inlåning vid affärsbankerna och centralkassorna är det tydligt att en vidare fri sektor än vad som föreslås i propositionen just skulle bereda utrymme för den mera betydande checkräkningsinlåning, som kunde komma att ge en delvis ny prägel åt sparbanksrörelsen. Konsekvensen skulle med andra ord bli att man föregrepe den bebådade utredningen rörande gränserna för sparbanksverksamheten. Med hänsyn härtill ter sig det i propositionen valda procenttalet väl avvägt. Sparbankssakkunniga hade också enhälligt stannat för att förorda detta procenttal. Utskottet tillstyrker detsamma.»

dels ock att utskottet i följd härav bort hemställa,

A. att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 455 och II: 565, I: 468 och II: 578, I: 473 och II: 590, I: 474 och II: 588, I: 475 och II: 589 samt I: 476, bifalla de genom propositionen framlagda lagförslagen;

B. att motionerna I: 30 och II: 40 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

3) av herrar *Fahlander, Mogård, Danmans, Björnberg* och *Magnusson*, vilka ansett,

dels att utskottets utlåtande, såvitt avser frågan om rätt för sparbank att förvärva fast och lös egendom, från och med det stycke på s. 99, som börjar med orden »I princip», till och med det stycke på s. 101, som slutar med orden »förevarande del», bort ha följande lydelse:

»I princip — — — (lika med utskottet) — — — grad reducerat.

Det för — — — (lika med utskottet) — — — för sparbanksverksamheten. Ytterligare torde kunna anses att vissa lokalbehov, som närmast dikteras av sparbankens tillbörliga omsorg om den anställda personalen, bör kunna få tillgodoses av sparbank. Utskottet finner för sin del, att det i detta hänseende i motionerna I: 474 och II: 588 framförda förslaget är förtjänt av bifall. Lämpligast synes vara, att detta får komma till uttryck i lagen, och ett stadgande härom synes därför böra givas i anslutning till motionärernas förslag. Utskottet vill därvid framhålla, att sparbankslagen — till skillnad

från vad som gäller för affärsbanker och jordbrukskassor -- föreslås innehålla ovanberörda stadgande om länsstyrelsens stadfästelseprövning, när innehavet av fast egendom och viss lös egendom överstiger hälften av fonderna, och därjämte krav på kvalificerad majoritet bland huvudmännen för beslut i samma fall om egendomsförvärvet, samt att dessa bestämmelser skulle enligt förslaget gälla även beträffande förvärv av sådan egendom, som är avsedd för nu ifrågavarande ändamål.»

dels ock att till följd härav 32 § första stycket i förslaget till lag om sparbanker bort ha följande lydelse:

32 §.

Sparbank må ej förvärva fast egendom eller tomträtt, såframt ej med fånget åsyftas att bereda sparbanken lokaler för dess behov. För samma ändamål må jämväl förvärvas bostadsrätt till lägenhet, aktie i bolag, som uteslutande har till syfte att förvalta för omförmälda användning förvärvad fast egendom eller tomträtt, eller förlagsbevis, utfärdad av sådant bolag. Vill sparbank förvärva fast egendom, tomträtt eller aktie som nyss sagts eller förbättra byggnad, som sparbank förvärvat för omförmälda ändamål, för belopp, vilket sammanlagt med det belopp, vartill sparbanken förut tillhörig fast egendom, tomträtt eller aktie av ifrågavarande art bör uppskattas, överstiger hälften av fonderna, skall frågan härom hänskjutas till huvudmännens prövning. Åtgärden må ej vidtagas, där ej minst två tredjedelar av de i frågans avgörande deltagande huvudmännen uttalat sig för densamma samt beslutet tillika vunnit länsstyrelsens stadfästelse.

4) av herr *Boo*.